

109de vergadering

Donderdag 10 september 2009

Aanvang 10.15 uur

Voorzitter: Verbeet

Tegenwoordig zijn 113 leden, te weten:

Aasted Madsen-van Stiphout, Agema, Anker, Aptroot, Arib, Atsma, Azough, Bashir, Van Beek, Besselink, Bilder, Biskop, Blanksma-van den Heuvel, Blok, Van Bochove, Bosma, Bouchibti, Brinkman, Van der Burg, Çörüz, Cramer, Depla, Dibi, Tony van Dijck, Jan Jacob van Dijk, Jasper van Dijk, Van Dijken, Dijsselbloem, Elias, Ferrier, Fritsma, Van Gent, Gerkens, Gesthuizen, Graus, Griffith, Van Haersma Buma, Halsema, Haverkamp, Heijnen, Van Heugten, Van Hijum, Ten Hoopen, Irrgang, Jacobi, Jansen, Joldersma, Jonker, Kalma, Kant, Karabulut, Koopmans, Koppejan, Koşer Kaya, Kraneveldt-van der Veen, De Krom, Kuiken, Leerdam, Van Leeuwen, Lempens, Linhard, Luijben, Mastwijk, Meeuwis, Neppérus, De Nerée tot Babberich, Nicolai, Omtzigt, Ormel, Ortega-Martijn, De Pater-van der Meer, Pechtold, Peters, Polderman, Poppe, Van Raak, Remkes, Roefs, Roemer, De Roon, Schermers, Schinkelshoek, Schreijer-Pierik, Slob, Smeets, Smilde, Smits, Snijder-Hazelhoff, Spekman, Spies, Van der Staaij, Sterk, Tang, Teeven, Thieme, Timmer, Ulenbelt, Van der Veen, Van Velzen, Vendrik, Verbeet, Verdonk, Vermeij, Van der Vlies, Voordewind, Vos, Jan de Vries, Weekers, Wiegman-van Meppelen Scheppink, Wilders, Willemse-van der Ploeg, De Wit en Zijlstra,

en de heer Hirsch Ballin, minister van Justitie, mevrouw Ter Horst, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de heer Donner, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, en de heer Van der Laan, minister voor Wonen, Wijken en Integratie.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mee dat het lid Langkamp zich heeft afgemeld.

Deze mededeling wordt voor kennisgeving aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van:

- **de subsidiariteitstoets van het voorstel voor een kaderbesluit van de Raad betreffende het recht op tolk- en vertalingdiensten in strafprocedures (32010, nr. 3).**

De **voorzitter**: Ik stel voor, conform de voorstellen van de Tijdelijke gemengde commissie subsidiariteitstoets te besluiten.

Daartoe wordt besloten.

Aan de orde is de behandeling van:

- **het voorstel van wet van de leden Ten Hoopen, Slob en Van der Burg tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht, de Leegstandwet, en enige andere wetten in verband met het verder terugdringen van kraken en leegstand (Wet kraken en leegstand) (31560).**

De **voorzitter**: We doen vandaag alleen de eerste termijn van de kant van de Kamer. Ik heet beide ministers, die zoals altijd paraat staan om onze Kamer te adviseren, van harte welkom. Ik heet ook van harte welkom de adviseur van de initiatiefnemers, de heer Van Dijk. Ik vind het altijd een heel bijzonder moment als er een initiatiefwet in de Kamer wordt behandeld. Het doet mij deugd dat dit de afgelopen jaren zo vaak het geval is. Volgens mij is de heer Ten Hoopen een recidivist, zou ik willen zeggen, in de goede zin des woords. Voor de heer Slob en mevrouw Van der Burg is het de eerste keer. Ik wens u heel veel succes en ik dank u ervoor dat u gebruikmaakt van dit recht van de Kamer.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De heer **Depla** (PvdA): Voorzitter. Vandaag staat het wetsvoorstel van de collega's Ten Hoopen, Slob en Van der Burg op de agenda. De taak van het parlement is niet alleen de regering te controleren, maar het heeft ook zelf het initiatiefrecht, een belangrijk recht van het parlement. Het is altijd goed dat er nog Kamerleden te vinden zijn die noeste arbeid verrichten om tot zo'n wetsvoorstel te komen. Dus alle lof voor de indieners; ik ben echter nog niet zo ver dat ik lof voor het product van de inspanning heb. Aan het einde van de behandeling van het wetsvoorstel zal ik ons oordeel vellen.

Geweld, overlast en vernieling vanuit kraakpanden is ongewenst. Daar is geen discussie over, dat vindt iedereen. Wat mijn fractie betreft kun je dat met de bestaande wetgeving al prima aanpakken. Dat dit op sommige plekken niet gebeurt, heeft misschien niet met

Depla

de wetgeving te maken, maar met de uitvoering. De vraag van de leden van de PvdA-fractie is of dit wetsvoorstel nu iets nieuws toevoegt om het makkelijker te maken om geweld, vernieling en overlast vanuit kraakpanden aan te pakken. Uit de voorbereiding blijkt dat met name het rond krijgen van de bewijslast het probleem is en niet zozeer het feit of het in een kraakpand gebeurt of vanuit een ander huis. Wij vinden dit nu een typisch voorbeeld van Haagse overbodige regelgeving. Wij kunnen beter handhaven dan steeds nieuwe regels te verzinnen. Bovendien geeft het vastgoedsspeculanten vrij spel om panden leeg te laten staan, terwijl ze de verantwoordelijkheid om de problemen rondom leegstand – die de initiatiefnemers ook erkennen – op te lossen, bij de gemeenschap en de gemeente neerleggen.

De initiatiefnemers geven zelf ook aan dat het grootste probleem bij het vervolgen van geweld, vernieling en overlast bij kraken, is de bewijslast rond te krijgen. Daar verandert het wetsvoorstel, voor zover mijn fractie kan inschatten, niets aan. Waarom is het zo moeilijk de bewijslast van geweld, vernieling en overlast rond te krijgen? Is dat bij kraken moeilijker dan bij vernieling en overlast vanuit andere panden dan kraakpanden? Zo nee, waarom is dit wetsvoorstel dan alleen op krakers gericht? Welke artikelen uit het wetsvoorstel maken het voor het Openbaar Ministerie en de politie makkelijker de bewijslast rond te krijgen voor vernieling, overlast en geweld?

Het siert de initiatiefnemers dat ze bij elke gelegenheid die zich voordoet hun wetsvoorstel aanprijzen. Ik vond laatst dat ze daar te ver in gingen. Toen de politie in Vught niet ingreep bij overlast ten gevolge van een feest op een hiervoor gekraakte kazerne, wist de VVD in de media te melden dat de politie niet mag optreden tegen overlast door krakers en dat daar dit wetsvoorstel voor is. Ik ben verbaasd, want ik dacht altijd dat de politie in kan grijpen als ik vanuit mijn woonhuis overlast veroorzaak of iemand anders vanuit zijn huurhuis of vanuit een kraakpand overlast veroorzaakt, en dat er geen enkele bijzondere regelgeving is waardoor zij dat bij zo'n kraakpand niet kan doen. Ik waardeer het enthousiasme, maar kan mevrouw Van der Burg uitleggen volgens welk wetsartikel krakers meer recht hebben om overlast te veroorzaken dan huiseigenaren of huurders?

De heer **Pechtold** (D66): Dit is een verhaal naar mijn hart. Ik ben het helemaal met u eens. U zegt dat er meer gehandhaafd moet worden. Hoe krijgen wij echter al die wethouders, vaak van uw PvdA-kleur, zo ver dat er meer gehandhaafd wordt en hoe krijgen wij ze zo ver dat ze in samenwerking met projectontwikkelaars panden niet zo lang laten leegstaan, waardoor kraken echt iets is wat in afzonderlijke gevallen voorkomt om de druk een beetje op de ketel te houden?

De heer **Depla** (PvdA): Ik vind het fijn dat u precies de lijn van mijn betoog volgt, want die maakt duidelijk waarom ik mijn amendement heb ingediend. U zegt: al die wethouders in het land. Als het gaat om het tegengaan van vernielingen, overlast en geweld, is dat echter in eerste instantie een taak van justitie en politie. Uit de schriftelijke gedachtewisseling blijkt dat de analyse van de omvang van het probleem niet echt groot is. U bent burgemeester van Wageningen geweest. Dat is

nog steeds een van de kraakbolwerken in Nederland. Ik heb niet het idee dat er de laatste jaren veel overlast, vernielingen en geweld bij nieuwe kraakpanden heeft plaatsgevonden.

De heer **Pechtold** (D66): Nee, want dan werden ze snel ontruimd door de burgemeester.

De heer **Depla** (PvdA): Ik ben benieuwd hoe vaak u dat gedaan hebt en hoe vaak het gebeurd is bij een pand dat langer dan een jaar leegstond. U accepteerde echter geen vernielingen, geweld en overlast. Mijn punt is eenvoudig: wil je deze dingen voorkomen, dan moet je alle eigenaars die aan leegstandbeheer doen beschermen tegen kraken, maar vastgoedsspeculanten die de boel de boel laten en overlast en verloedering laten ontstaan, niet. Op die manier kun je het goed voor elkaar krijgen.

De heer **Pechtold** (D66): Ik zou het heel erg vinden als dit wetsvoorstel wordt aangenomen, want dat betekent dat een burgerlijk middel om te zorgen dat leegstand wordt tegengegaan en dat je niet overal politie op hoeft af te sturen, maar dat mensen zelf, op zoek naar woonruimte de mogelijkheid pakken wanneer de termijnen verstreken zijn, verdwijnt. Ik zou het een mooie uitkomst van het debat vinden – daar hebben wij de PvdA hard voor nodig – als wij erachter komen hoe wij kunnen voorkomen dat een enkel exces alle keren dat het goed gaat met kraken, overschaduwet.

De heer **Depla** (PvdA): Volgens mij is dat de kern van mijn inbreng van vandaag. Het aanpakken van vernieling, geweld en overlast is met de bestaande wetgeving al mogelijk. Ik ben er niet van overtuigd dat dit wetsvoorstel nieuwe instrumenten toevoegt om dat aan te kunnen pakken. Verder hebben door de manier waarop het leegstandsbeheer wordt vormgegeven, vastgoedsspeculanten vrij spel. Het is een bureaucratische aanpak en zij liggen echt niet wakker van de financiële boetes. Wij zouden het leegstandsdeel om willen draaien. Als de gemeente en de vastgoedontwikkelaar een fatsoenlijk leegstandsbeheer hanteren, dan kunnen zij de bescherming krijgen die ook in dit wetsvoorstel is geregeld. Als zij dat niet doen, krijgen zij die bescherming wat mij betreft niet. Dat is de kern. Ik wilde dat uitwerken met vragen, maar ik heb nu de hoofdlijn te pakken. Dit is precies wat ik graag wil.

De heer **Teeven** (VVD): Het is mooi dat de heer Depla de hoofdlijn te pakken heeft, maar ik heb zijn hoofdlijn nog niet echt te pakken. Vandaar mijn volgende vraag. Zou je het niet gewoon een beetje anders moeten zien? Knoopt u nu niet twee dingen aan elkaar die eigenlijk niets met elkaar te maken hebben? Het eerste beginsel is dat je van andermans spullen afblijft. Het tweede beginsel is dat je leegstand probeert tegen te gaan, omdat dat verloedering en allerlei andere ongewenste dingen in de hand werkt. Dat zijn dingen die volgens mij niet zo veel met elkaar te maken hebben. Je moet van elkaars spullen afblijven. Ik ga ook niet bij u inbreken. U haalt het een beetje door elkaar. Dat lees ik ook in uw amendementen. U mixt het allemaal door elkaar en u zegt: er wordt gekraakt, omdat er leegstand is. Je moet echter gewoon van andermans spullen afblijven.

De heer **Depla** (PvdA): Dat is precies het verschil tussen

Depla

uw en mijn benadering. Ik weet niet of het uit uw koker kwam of uit die van mevrouw Van der Burg, maar er is beweerd dat je als kraker meer overlast mag veroorzaken dan als niet-kraker. Dat is natuurlijk je reinste onzin. Ik mix het bovendien helemaal niet. Er is het recht op eigendom, maar je hebt niet het recht om daar zo mee om te gaan dat het tot overlast en verloedering leidt. Dat is mijn punt. U gaat nu een wetsvoorstel maken met een hoge symboolwerking, terwijl ik denk dat er in Nederland grotere problemen zijn. Aan de ene kant geweld, vernieling en overlast – daar doet dit wetsvoorstel niets aan; laten wij daar wat aan doen – en aan de andere kant leegstand. Wij moeten zorgen dat die bestreden wordt, want het leidt tot overlast en verloedering in de buurt als panden leeg staan. Verder is het niet goed dat in steden waar veel woningnood is, er sprake is van leegstand. Ik denk dat wij met mijn voorstel die twee werelden aan elkaar kunnen verbinden. Wij moeten leegstand niet makkelijker maken, maar wij moeten de wet handhaven als overlast aan de orde is. Leegstand van kantoren is op dit moment in strijd met de wet, maar daar wordt nooit op gehandhaafd. Nu gaan wij weer een nieuw wetsvoorstel maken. Haagse regeldrift. Laten wij wat gaan doen! Ik snap dan ook niet waar dit voor nodig is.

De heer **Teeven** (VVD): Dan is de vraag waarom u de gemeentebestuurders niet aanspreekt. Zij geven al die grond uit voor kantoorlocaties. Daar is de laatste tientallen jaren driftig op gebouwd. Ga dan met die gemeentebestuurders in de slag om te proberen om de leegstand terug te dringen. Volgens mij proberen de indieners op dit moment om dat te regelen. Mijn bezwaar tegen uw betoog – nu al, na een paar regeltjes – is dat u zegt dat er wordt gekraakt omdat de gemeenten het niet goed doen. Het is natuurlijk de omgekeerde wereld om te zeggen dat de gemeenten krakers moeten inzetten om het leegstandsbeheer voor elkaar te krijgen.

De heer **Depla** (PvdA): Dat heb ik niet gezegd. Het eerste punt is dat wij iets moeten doen aan het overmatig bouwen van kantoren. Het zou de eerste keer zijn dat de VVD iets wil doen in de ruimtelijke ordening om de vrije uitbreiding van kantoren en bedrijfsterreinen tegen te gaan. Ik ben blij dat wij vandaag de conclusie kunnen trekken dat u ons daarin gaat steunen en niet steeds zegt dat wij daar niets aan doen. Het tweede punt is dat mensen die vastgoed beheren, de verantwoordelijkheid hebben om ervoor te zorgen dat het niet leegstaat, met alle ellende van dien, en om het op een fatsoenlijke manier te beheren. Dat is een groot probleem. Met dit wetsvoorstel maken wij dat probleem groter. Ik erken dat die vernieling, dat geweld en die overlast grote problemen zijn, maar daar hebben wij gewoon wetgeving voor.

De **voorzitter**: We moeten proberen om dezelfde dingen niet twee keer te zeggen.

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik leg de heer Depla de volgende kwestie voor. Een vastgoedbeheerder heeft een pand waarin een garagebedrijf heeft gezeten, het garagebedrijf is verhuisd, het pand staat leeg en de vastgoedbeheerder is op zoek naar een nieuwe huurder. Hij vraagt een huur die voor die regio ongeveer op 80% à 85% van de gemiddelde huurprijs ligt. Toch vindt hij, als gevolg van het ontbreken van de vraag, niet binnen

een jaar een huurder. Hij onderhoudt het pand prima. Het gas en het water zijn afgesloten. Er is geen probleem met de veiligheid. Er staan hekken omheen en de deuren zijn op slot. Alles is verder in orde. Ik heb twee vragen. Als dit pand nog een jaar langer leeg blijft staan en dus inmiddels twee of drie jaar leeg staat, in dezelfde conditie, is deze eigenaar dan een speculant? En wordt deze eigenaar straks door uw amendement beschermd tegen kraken?

De heer **Depla** (PvdA): Wat dat laatste betreft: ja, maar dat hangt af van hoe wij het vorm gaan geven in een AMvB: wanneer kunnen we spreken van "fatsoenlijk leegstandsbeheer"? Als niemand een in Ganzendijk te koop staand huis wil kopen, omdat we daar te maken hebben met krimp, kan ik mij voorstellen dat je bepaalde afspraken maakt over de condities waaronder je gaat voorkomen dat jan en alleman daar binnenkomt. Op dat punt zouden we elkaar kunnen vinden. Als wij scherp formuleren wat wij "een fatsoenlijk en minimaal leegstandsbeheer" vinden – dat is ook de kern van ons amendement – dan is zo iemand beschermd, net zoals je nu beschermd bent als het minder dan een jaar leegstaat.

De heer **Van Heugten** (CDA): Op de eerste vraag heb ik geen antwoord gekregen: is in dit geval sprake van speculatie? En wat uw oplossing betreft: is het dan niet logischer dat de gemeente dit soort specifieke omstandigheden lokaal regelt in een verordening in plaats van dan dat wij dat hier in Den Haag in een algemene wet en bij algemene maatregel van bestuur regelen?

De heer **Depla** (PvdA): Dan moet je de gemeente wel de instrumenten geven. Dit wetsvoorstel geeft de gemeenten de instrumenten niet. Zij krijgen alleen een bureaucratisch instrument van leegstandsbeheer en boetes die niet echt effectief en afschrikwekkend zijn, misschien wel in het voorbeeld van u maar in heel veel gevallen niet.

De **voorzitter**: En de eerste vraag van de heer Van Heugten: is het speculatie?

De heer **Depla** (PvdA): In het voorbeeld niet.

De heer **De Roon** (PVV): Ik wil ingaan op uw stelling dat de leegstand van panden leidt tot verloedering en overlast. Leegstaande panden doen zelf niets. Het zijn altijd mensen die verloedering en overlast teweegbrengen. Waarom wilt u zich richten op de leegstaande panden en de eigenaren daarvan, die niets anders doen dan hun vrije eigendomsrecht uitoefenen door de panden leeg te laten staan? Waarom richt u uw pijlen niet op degenen die door hun gedragingen de verloedering en overlast daadwerkelijk teweegbrengen?

De heer **Depla** (PvdA): Dat wil ik ook. Mensen die dat veroorzaken, moet je met de huidige wetgeving aanpakken. Dat is al zo: je mag geen overlast veroorzaken. Ik weet niet of u wel eens hebt gewoond in een buurt met veel leegstand. Je kunt dan wel zeggen dat het aan die mensen ligt, maar je geeft wel de gelegenheid. Dak- en thuislozen en andere mensen gaan daar een tijdje in zitten. Daar kunnen we wel telkens de politie op afsturen, maar die overlast is elke keer toch weer aan de orde voordat de politie komt. Bovendien kunnen wij dit

Depla

beter voorkomen dan overal de politie op afsturen. Bij een goed leegstandsbeheer zijn de eigenaren van vastgoed niet alleen verantwoordelijk voor het feit dat het van hen is maar ook voor hoe het vastgoed gebruikt wordt.

De heer **De Roon** (PVV): Ik vind dit een vorm van gemakzucht. U bent eigenlijk te beroerd om het tuig dat daadwerkelijk overlast veroorzaakt in buurten, daadkrachtig aan te pakken. In plaats daarvan richt u uw pijlen liever op burgers zonder strafblad die niets anders doen dan hun vrije eigendomsrecht uitoefenen.

De heer **Depla** (PvdA): U bent ook gemakzuchtig, want u weigert huiseigenaren en vastgoedspeculanten aan te spreken op hun verantwoordelijkheid voor het beheer van een woning. Die verantwoordelijkheid betekent niet: het is van mij en verder is het de verantwoordelijkheid van de overheid om een oplossing te vinden voor de aanleiding die ik daarmee geef. Ik ben het met de heer De Roon eens dat mensen die overlast veroorzaken moeten worden aangepakt. Ik vind het echter zonde van de energie als huiseigenaren aanleiding en gelegenheid geven tot overlast en vervolgens politie en justitie er steeds weer achteraan moeten. Ik wil preventie, de heer De Roon stoere repressie.

De heer **De Roon** (PVV): Ik wil preventie door het inzetten van politie en door beveiliging van panden. Dat is genoeg.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Ik keer terug naar het principiële uitgangspunt. De heer Depla ging daar vrij gemakkelijk aan voorbij. Is zijn redenering dat een inbreuk op het eigendomsrecht is toegestaan, in feite een vorm van eigenrichting, om verloedering en overlast tegen te gaan? Is dat zijn basisredenering?

De heer **Depla** (PvdA): De heer Van der Staaij wil mij meetrokken in zijn eigen basisredenering. Daar ga ik echter niet in mee. Er zijn mensen die overlast veroorzaken, geweld plegen en vernielingen aanrichten. Dat moet worden aangepakt. Daarom ligt er dit wetsvoorstel. Vervolgens is het de vraag of het wetsvoorstel ook een bijdrage levert aan dat doel. De volgende vraag is die naar de verantwoordelijkheid van mensen voor de behandeling van hun eigendommen. In hoeverre mogen mensen hun eigendommen op een slechte manier behandelen? De heer Van der Staaij zegt dat anderen daar met hun poten van af moeten blijven, maakt niet uit wat eigenaren met hun eigendom doen. Ik vind van niet. Mensen moeten natuurlijk van elkaars eigendommen afblijven. Als iemand echter aanleiding geeft door er een bende van te maken, is er een gecontroleerde manier om de zaak op te lossen. Die is te vinden in het door mij voorgestelde amendement.

De heer **Van der Staaij** (SGP): De redenering is dus dat een inbreuk op het eigendomsrecht is toegestaan als iemand er een bende van maakt. Als ik dus een huis zie in mijn omgeving waar de bewoners er een rommeltje van maken, moet ik het erf oplopen en de zaak aanpakken.

De heer **Depla** (PvdA): Ik kan de redeneringen van de heer Van der Staaij ook in het extreme doortrekken. Dat

zal ik in het vervolg ook doen, ook bij debatten over andere onderwerpen. De heer Van der Staaij ziet het zwart-wit: eigendom is iets tot het einde der tijden, wat je ook met je bezit doet. Het eigendom moet de eigenaar blijikbaar tegen van alles en nog wat beschermen. Mijn stelling is een andere. Ik wijs bijvoorbeeld op enkele recente rechtszaken, bijvoorbeeld die over lokfietsen. Zo gaat de politie bijvoorbeeld anders om met diefstal van een flatscreentelevisie van een balkon dan met diefstal van een flatscreentelevisie die netjes binnen staat. Het blijft natuurlijk altijd verboden. Bij kraken wordt overigens de eigenaar niet een pand ontnomen. Als de eigenaar zegt een pand weer nodig te hebben of zegt er weer iets mee te willen doen, moeten de mensen er immers weer uit. De heer Van der Staaij trekt de zaak een beetje in het ridicule.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Inbreuk op eigendomsrecht is dus volgens de heer Depla geoorloofd als sprake is van overlast. Dat is, als ik het goed begrijp, de basisredenering. Waarom zien wij het ingrijpen in die gevallen niet als een pure overheidstaak? Waarom legitimeert de heer Depla in feite vormen van eigenrichting?

De heer **Depla** (PvdA): Nu zijn wij al een stap verder. Zo-even vroeg de heer Van der Staaij of ik inbreuk op het eigendom accepteer ingeval iemand er een bende van maakt. Ik noem als voorbeeld mensen die vanuit een koophuis overlast veroorzaken. Dat kan op een gegeven moment aanleiding zijn om deze mensen, omdat zij het eigendomsrecht van anderen raken en het woongenot van anderen verstoren, uit hun pand te zetten of tijdelijk uit hun pand te zetten. Dat kan dan redelijk zijn. Dat is een inbreuk op iemands eigendom. De heer Van der Staaij was op zoek naar dit principiële punt. Ik kan genoeg voorbeelden geven waarin aanleiding bestaat voor inbreuk op het eigendomsrecht. De volgende vraag is of dat alleen aan de overheid is. Natuurlijk is dat alleen aan de overheid. Ik snap echter niet goed wat het probleem is. Waarom is er nu ineens sprake van een probleem? Het grote probleem is immers vernieling, overlast en geweld. Mijn stelling is dat wij dit probleem met het voorliggende wetsvoorstel niet aanpakken. De overheid heeft echter al instrumenten om dat te doen. Daar moet dan ook wat mee gedaan worden. Mijn probleem met het wetsvoorstel is dat het bestrijden van leegstand, als veroorzaker van overlast in steden en buurten, met dit wetsvoorstel moeilijker wordt. Ik heb daarom een amendement ingediend zodat het wetsvoorstel iets kantelt en de bestrijding van leegstand effectief wordt en niet verzandt in de bureaucratie.

De **voorzitter**: U vervolgt uw betoog.

De heer **Depla** (PvdA): Een punt is nog dat het kraken en bewonen van panden zonder woonbestemming al verboden is. De initiatiefnemers erkennen dit. Waarom moet er weer nieuwe wetgeving komen als het al verboden is? Hier wordt in de praktijk niet tegen opgetreden, is de verdediging van de initiatiefnemers. Dat moet er gebeuren in plaats van deze wet. Ik krijg graag een reactie. Er wordt nu al niet opgetreden tegen bewoning van kantoorpanden in strijd met het bestemmingsplan en met de wetgeving voor ruimtelijke

Depla

ordering. Waarom is dan de verwachting dat dit wetsvoorstel wel tot handhaving leidt?

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Zoals de heer Depla weet, probeer ik al sinds 2002 om kantoorpanden een andere bestemming te geven. Hij is toch nog wel steeds met mij van mening dat de obstakels die er zijn om kantoorpanden om te katten naar een andere bestemming moeten worden weggenomen? Daar moeten wij wat versoepeling in aanbrengen. Wij krijgen eind van dit jaar ook een notitie van de minister hierover. Zijn wij nog steeds vrienden op dit punt?

De heer **Depla** (PvdA): Ook als wij het niet met elkaar eens zouden zijn, zouden wij nog steeds vrienden zijn. Wij zullen het voorstel van het kabinet afwachten. Het doel is duidelijk: zo veel mogelijk leegstand voorkomen. Op plekken waar woningnood is, wil je graag dat er gewoond wordt.

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik sluit aan op deze vraag. Is de heer Depla ook medestander in het verruimen van de mogelijkheden in de Wet milieubeheer als dat daarvoor nodig zou zijn?

De heer **Depla** (PvdA): Ja, maar dat hangt van het voorstel af. Het doel is duidelijk. Leegstand willen we niet. Op plekken waar woningnood is, moeten we panden op een andere manier gebruiken. Dan moeten we kijken wat de belemmeringen zijn en die moeten we opruimen. Het is altijd een afweging waar dat toe leidt.

De **voorzitter**: Dank u wel. U vervolgt uw betoog.

De heer **Depla** (PvdA): Voorzitter. Dit sluit aan bij de vragen die net gesteld werden. Niet alleen wij zien dat een degelijke analyse in het wetsvoorstel ontbreekt. Niet duidelijk is of het een toenemend of een uitstervend probleem is. Dat schrijft de Raad van State ook. Hoeveel panden zijn er de laatste vijf jaar buiten Amsterdam gekraakt? Is het wel een probleem dat de grenzen van Amsterdam passeert? Is het nodig om er landelijke wetgeving voor te maken? Ik krijg hier graag een duidelijk antwoord op.

Hetzelfde geldt voor de omvang van het aantal buitenlandse krakers. Op die vraag kunnen de initiatiefnemers geen antwoord geven. Ik ken ook de voorbeelden in Amsterdam. Er stond een rijtje huizen op de nominatie om gesloopt te worden en er hing een bord: "Tegen de sloop". De woningbouwvereniging constateerde dat een man in streepjespak het woord deed namens de Poolse werknemers die er woonden. Het was gewoon min of meer een koppelbaas, die daar op een goedkope manier aan woonruimte kwam. Hoe omvangrijk zijn die praktijken? Kunnen wij dat soort praktijken voorkomen met mijn amendement? Ik zie ook in dat dit soort misstanden tegengegaan moet worden.

Ik heb net uitgelegd hoe wij het punt van het tegengaan van leegstand zien.

Dan kom ik bij de administratieve lasten. De indieners beweren dat het bijhouden van het leegstandsregister krap € 3000 per jaar per gemeente kost. Kunnen zij dit eens toelichten? Om te handhaven moet er niet alleen een register liggen, maar er moet ook iemand met een bromfiets rondgaan om te handhaven. Hij moet kijken of mensen leegstaande kantoorpanden wel opgeven. In

hoeverre is € 3000 realistisch? Bovendien denk ik dat die € 7500 niet echt indruk maakt op een deel van de vastgoedeigenaren. Kunnen de indieners dat nog eens onderbouwen? Waarom zou dat volgens hen wel voldoende zijn?

Ik heb de brief van IVBN, de vereniging van vastgoedbeleggers, gelezen. IVBN geeft iedereen de schuld, ook de gemeenten, maar neemt zelf geen enkele verantwoordelijkheid. Dat is voor mij reden om met een amendement te komen. Ik vind het te gemakkelijk als vastgoedeigenaren de verantwoordelijkheid voor leegstand helemaal naar de gemeenschap schuiven. Zij kunnen met dit wetsvoorstel in de hand de verantwoordelijkheid van zich af schuiven. Met dit amendement hoop ik de kerk in het midden te houden. De vastgoedeigenaren zijn verantwoordelijk. Als zij die verantwoordelijkheid nemen, krijgen zij bescherming en anders krijgen zij die bescherming na een jaar niet meer.

In de memorie van toelichting staat dat gebruikers op basis van een overeenkomst met een antikraakorganisatie niet als gebruikers in de zin van de Leegstandwet mogen worden aangemerkt. Klopt dat? Wat is dan de overweging? Dit motiveert vastgoedeigenaren niet om voor tijdelijke bewoning te zorgen. Ik begreep die passage niet, gezien ook de toonzetting van de rest van het wetsvoorstel.

De PvdA is een warm voorstander van leegstandsbeheer. In de aanloop naar het debat heb ik de film Leegstand zonder zorgen mogen bekijken. Die film geeft een kijkje in de wereld van de antikraakbureaus. Zelfs bij gecertificeerde bureaus blijkt er veel mis te zijn. Het gebruikscontract zit zo in elkaar dat tijdelijke bewoners geheel rechteloos zijn. Dat de rechten beperkt zijn, spreekt voor zich, maar geheel rechteloos lijkt mij geen goed idee. Natuurlijk moeten zij het pand verlaten als de eigenaar een commerciële gebruiker of koper heeft gevonden. Dit laat onverlet dat de gebruikers niet op een fatsoenlijke manier moeten worden behandeld.

In een artikel in NRC Handelsblad van gisteren schrijft oud-hoogleraar Priemus dat de huidige praktijk niet deugt. Hij stelt voor om een regime te maken voor tijdelijke huurcontracten. Aan de ene kant moet dan worden aangegeven voor welke woningen en gebouwen dit zal gelden en aan de andere kant voor welke bewoners het geldt. Op die manier ontstaat de mogelijkheid om een tijdelijk gebruikscontract af te sluiten. De fractie van de SP heeft hierover een paar mooie amendementen ingediend. Ik ben benieuwd wat de initiatiefnemers daarvan vinden.

Met de zogenoemde SER-ladder kan worden voorkomen dat er meer leegstaande bedrijfsterreinen komen, maar een dergelijke ladder is er niet voor kantoren. Daarom vraag ik aan het kabinet of het een goede gedachte zou zijn om die SER-ladder voor bedrijfsterreinen ook te introduceren voor kantoren. In de komende tijd zullen er heel wat kantoren leegstaan en tegelijkertijd wordt het aantal kantoren nog verder uitgebreid. Ik pleit ervoor dat ook hier die ladder wordt toegepast waardoor eerst moet worden gekozen voor hergebruik van bestaande kantoren en pas aan het einde van de rit eventueel tot nieuwbouw kan worden overgegaan.

In dit wetsvoorstel is geen overgangsartikel opgenomen. Stel dat de wet op 1 januari 2010 van kracht wordt, dan zijn de krakers van alle bestaande gekraakte panden vanaf die dag strafbaar. Ik heb overigens geen idee

Depla

hoeveel panden er zijn gekraakt. Weten de initiatiefnemers dat? Zonder overgangsartikel moeten politie en justitie vanaf dag één in actie komen. Wat betekent het voor politie en justitie in Amsterdam als zij daarmee onmiddellijk aan de slag moeten? Hoe denkt het kabinet over de start van dit wetsvoorstel en over de gevolgen voor politie en justitie?

Ik heb misschien niet goed gekeken, maar ik mis een advies van Actal in de stukken. Dit verbaast mij, omdat de heer Ten Hoopen en mevrouw Van der Burg de initiatiefnemers zijn. Ik ben benieuwd of zo'n advies wel is gevraagd.

De initiatiefnemers schrijven dat de woningnood is opgelost. Je kunt eigendomsrecht zo'n belangrijk principe vinden dat je daarom dit wetsvoorstel indient, maar de bewering dat de woningnood is opgelost, moet nog worden onderbouwd. Als dat waar is, ben ik bang dat zij bevangen zijn door de Haagse werkelijkheid en geen oog hebben voor de echte werkelijkheid. Dat zou jammer zijn, want dit betekent dat de overtuigingskracht van de andere argumenten ook wat minder is.

Het is positief dat de initiatiefnemers dit wetsvoorstel ook hebben opgesteld omdat zij zich zorgen maken over de bestrijding van de leegstand. Dit is een positief element van het wetsvoorstel, ook al verschillen wij van mening over de effectiviteit ervan. Een ander positief element is dat in dit wetsvoorstel de huidige wetgeving wordt aangepast naar aanleiding van de uitspraak van het Hof waardoor ontruiming op strafrechtelijke titel mogelijk blijft.

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik heb een vraag aan de heer Depla over de effectiviteit van de maatregelen ter bestrijding van de leegstand. Hij uit kritiek op de administratieve lasten die daarmee gepaard gaan. Ik heb in zijn bijdrage aan het verslag en in eerdere bijdragen gelezen dat hij van mening is dat andere mogelijkheden als een leegstandsheffing een goed alternatief kunnen zijn. De VNG en de wethouders van de grote steden doelen daar ook op. Hij zegt nu dat vastgoedbeheerders niet warm of koud worden van een heffing of een boete. Zij calculeren die in hun speculatie of bij de leegstand en dan heeft zo'n maatregel dus weinig zin. Dan is mijn vraag aan de heer Depla wat een leegstandsheffing dan voor zin heeft. Bovendien gaat zo'n leegstandsheffing met nog veel meer administratieve lasten gepaard. Je moet dan aan iedereen in het hele land een leegstandsheffing opleggen met alle controles van dien. Dan moeten er ook veel mensen op de fiets stappen om dat te controleren. Wat zegt de heer Depla over die administratieve lasten?

De heer **Depla** (PvdA): Ik heb geen voorstel gedaan voor een leegstandsheffing.

De heer **Van Heugten** (CDA): Dus ik mag concluderen dat de fractie van de Partij van de Arbeid daar niet voor is?

De heer **Depla** (PvdA): Ik heb de rapporten gelezen en gelezen dat de effectiviteit in het buitenland niet erg groot is. Dan moeten wij er niet aan beginnen.

De heer **Van Heugten** (CDA): Dan is mijn conclusie dus juist.

□

De heer **Jansen** (SP): Voorzitter. Ook ik complimenteer de initiatiefnemers met hun dadendrang en werklust. Dat zijn goede kwaliteiten voor Kamerleden. Zij zullen echter zelf ook toegeven dat voor een goed wetsvoorstel wel wat meer nodig is. Zo'n wetsvoorstel moet bijvoorbeeld gebaseerd zijn op de grondige analyse van de problematiek die de wet moet aanpakken of zelfs oplossen. Met het wetsvoorstel zou kraken en leegstand moeten worden aangepakt. Uit de titel blijkt al dat er iets mis is gegaan bij de analyse want de volgorde deugt niet. Oorzaak en gevolg zijn omgekeerd. Kraken is het gevolg van leegstand; zonder leegstand geen kraken.

De wetten der logica leren ons dat je een probleem het beste bij de bron kunt aanpakken. De indieners richten hun zware geschut echter vooral op de krakers, dus op het gevolg. De veroorzakers van de leegstand komen er met wat lichte boetes vanaf, tenminste in gemeenten die daarvoor een kader gecreëerd hebben in een leegstandsverordening, want anders gaan zij helemaal vrijuit. Gemeenten hebben overigens al laten weten dat zij dit wetsvoorstel niet effectief vinden. Het is dus zeer de vraag of veel gemeenten van deze weg gebruik gaan maken. Wat is de inschatting van de indieners op dit punt?

Ik start mijn bijdrage graag met een korte analyse van de SP-fractie van het fenomeen kraken en leegstand. Allereerst het eigendomsrecht; de heer Depla is daarop geïnterrumpeerd en dat is ook een fundamenteel punt voor de SP-fractie. Het eigendomsrecht is een belangrijk argument tegen het fenomeen kraken. Ik ben dat met de indieners eens. Ook voor de SP-fractie is het uitgangspunt dat je met je vingers van andermans spullen afblijft. Het eigendomsrecht is echter geen absoluut recht. Je moet bijvoorbeeld op een eerlijke manier aan je spullen gekomen zijn. De heer Teeven zal dat toch moeten toegeven. In het kader van de "pluk ze"-wetgeving kunnen eigendommen die zijn aangeschaft met geld uit criminele activiteiten worden afgepakt. Zelfs als je op een eerlijke manier aan je spullen gekomen bent, zal je er soms toch afstand van moeten doen. Flink wat musea hebben de laatste jaren kunstwerken moeten teruggeven aan de nabestaanden van Joodse eigenaren hoewel zij die kunstwerken in de meeste gevallen te goeder trouw hadden aangeschaft. Ook is er nog het aspect van het goede rentmeesterschap. Als iemand zijn huis verwaarloost, dan kan hij overlast veroorzaken in de buurt, en soms zelfs anderen in gevaar brengen. In zo'n geval is aantasting van het eigendomsrecht, naar de mening van de SP-fractie, geoorloofd.

Bij kraken speelt een rol dat de eigenaar niet zorgvuldig of zelfs niet bonafide met zijn onroerend goed omgaat. In dergelijke gevallen zou het eigendomsrecht, naar de mening van de SP-fractie, ingeperkt mogen worden, allereerst – met stip, zo zeg ik in de richting van de heer Van der Staaij – door de overheid. Dat is immers de hoeder van het algemeen belang. Als ook die niet thuis geeft, dan kan terecht de vraag worden gesteld of burgerlijke ongehoorzaamheid per definitie verboden moet worden.

De heer **Teeven** (VVD): Waar in de wet staat dat je inbreuk mag maken op het eigendomsrecht als je denkt dat iemand niet bonafide met zijn eigendommen omgaat? Ik had van de SP-fractie eigenlijk een wetsvoor-

Jansen

stel verwacht om dat eens te regelen, dat je in dat geval inbreuk mag maken. Je moet toch gewoon van andermans spullen afblijven als de wet het niet toestaat?

De heer **Jansen** (SP): Ik heb net vrij uitgebreid, ook aan de hand van een aantal voorbeelden aangegeven dat het eigendomsrecht niet absoluut is. Ook de SP-fractie vindt dat het uitgangspunt is dat je met je fikken van elkaars spullen afblijft. In een aantal situaties kun je echter terecht de vraag stellen: geldt er een hoger, algemeen belang dat aantasting mogelijk maakt? Ik heb twee voorbeelden uit andere sectoren genoemd. Dat speelt ook bij gebouwen. Ik ben het ermee eens, zo zeg ik tegen de heer Van der Staaij, dat de overheid primair hoeder moet zijn van het algemeen belang. Die inbreuk op dat eigendomsrecht moet dan ook primair door de overheid gebeuren. Ik noem zo echter een aantal voorbeelden van gevallen waarin de overheid boter op het hoofd heeft, waarin de overheid zelf eigenaar is en zelf een waardevol pand verwaarloost. De vraag is dan of een vorm van burgerlijke ongehoorzaamheid is toegestaan.

De heer **Teeven** (VVD): Het is een lang antwoord maar eigenlijk is het geen antwoord. Al die goedwillende studenten in Amsterdam, die allemaal te maken hebben met die woningnood en die leegstaande kantoorpanden, betalen toch allemaal hoge huren om ergens een kamertje te hebben. Zij gaan allemaal niet over tot kraken. Er zijn echter ook een paar individuen die zeggen: die eigendommen, daar hebben wij niks mee te maken in deze samenleving. Zij doen een beroep op de noodtoestand die u vandaag in het parlement schetst. Schetst u niet een verkeerd voorbeeld?

De heer **Jansen** (SP): Ik geef er de voorkeur aan om deze vraag te beantwoorden op het moment dat ik in mijn bijdrage op het onderwerp inga. Ik maak namelijk onderscheid tussen kraken als vorm van maatschappelijk protest en kraken als eigenrichting, asociaal gedrag, crimineel gedrag et cetera. Daar moet naar mijn mening scherp onderscheid tussen worden gemaakt.

Voorzitter. Ik stel overigens vast dat de rechter dat onderscheid ook maakt. Daar is jurisprudentie over. In de loop der jaren is er dus jurisprudentie ontwikkeld waarin dat onderscheid ook gemaakt wordt. Ook aan het adres van de heer Teeven merk ik op dat in de praktijk gewoon blijkt dat een aantal waardevolle panden die dreigden te verpauperen en gesloopt te worden, alsook overlast in de buurt veroorzaakten, door kraken gered is. Dat is een positieve kant.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Het uitgangspunt van de heer Jansen is in ieder geval helder: het is primair een taak van de overheid om op te treden, als mensen er een potje van maken of als mensen om andere redenen inbreuk op het eigendomsrecht maken. Wanneer is er een taak voor de burger hierin? Zegt u nu heel in het algemeen "als de overheid het laat afweten, mogen burgers het recht in eigen hand nemen"?

De heer **Jansen** (SP): Ik zal de desbetreffende passage uit mijn bijdrage nu uitspreken, mede in reactie op de vraag van de heer Van der Staaij en eigenlijk ook in reactie op de vraag van de heer Teeven. Aan de hand van enkele voorbeelden zal ik aangeven dat het in sommige omstandigheden is toegestaan. Uiteindelijk is

het wel de rechter die daarover oordeelt; dat zal de heer Van der Staaij wel met mij eens zijn. Als je ertoe overgaat, zal je uiteindelijk altijd verantwoording moeten afleggen aan de rechter, als dat wordt aangevochten.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Ik zit eigenlijk niet zozeer op allerlei voorbeelden te wachten als een toelichting op uw basisredenering. Ja, verantwoording afleggen aan de rechter, maar als in het wetboek niet staat dat kraken verboden is, moet de rechter zich aan die wet houden. Het gaat mij erom dat u zegt: de overheid heeft weliswaar een taak, maar als die het laat afweten, dan kunnen burgers toch wel het recht in eigen hand nemen. Is dat geen heel gevaarlijke redenering? Als het belastingregime in Nederland heel ongunstig is voor de armsten en je wilt graag een auto, maar je kan die niet betalen, terwijl de buurman twee auto's heeft waarvan hij er een niet gebruikt, ja en als de overheid het zo laat afweten, kan je in die lijn redeneren: dan kan ik wel die ene auto gaan gebruiken.

De heer **Jansen** (SP): Ik ken een bisschop van Breda die wel eens gezegd heeft: als je bijna dreigt dood te gaan, is het stelen van een brood toegestaan. Kortom, ook die bisschop volgde volgens mij de redenering dat het eigendomsrecht weliswaar gerespecteerd moet worden, maar dat er in sommige omstandigheden uitzonderingen op dit algemene principe mogelijk zijn.

Ik geef een aantal voorbeelden uit mijn woonplaats Utrecht. Ik noem het monumentale vijfsterrenhotel Karel V, het Duitse Huis, en het Cultureel Centrum 't Hoogt. Die zijn door krakers van de slopershamer gered. Dat waren rijksmonumenten die desondanks stonden "weg te krotten", omdat de eigenaren geen oog hadden voor de waarde van het cultureel erfgoed. In een aantal gevallen was de overheid de eigenaar. Zo was het ministerie van Defensie eigenaar van het Duitse Huis, het huidige hotel Karel V. In dit geval liet de overheid dat complex bewust verpauperen, omdat men er een parkeerplaats en een winkelcentrum wilde realiseren. In wezen gedroeg de overheid zich dus als een speculant. Nou, een aantal Utrechters die zich druk maakten over het monumentale erfgoed van de stad, heeft zich dat aangetrokken. Zij hebben dan ook dat complex gekraakt. Daardoor is het van de sloop gered en daar zijn wij achteraf heel blij om. Bent u het niet met mij eens dat het in dit soort situaties erg te waarderen is dat er nog mensen zijn die zeggen "als de overheid boter op haar hoofd heeft, stellen wij dat aan de kaak"? Nogmaals, zullen zij zich voor de rechter moeten verantwoorden op het moment dat zij over de schreef gaan, bijvoorbeeld door het gebruik van excessief geweld, door het veroorzaken van overlast et cetera? Het gaat mij nu dus even om het principe.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Juist als het om het principe gaat, kan je wel zeggen dat het goed uitpakt, maar ik kan andere voorbeelden geven van eigenrichting waarbij mensen zelf op een heel nette manier optreden, omdat bijvoorbeeld de politie het laat afweten, waardoor de veiligheid vergroot wordt. Wij zeggen dan wel: pas op, ga die grens niet over. Het gaat erom dat wij de overheid die taak geven en verder aanmanen om dat werk goed te doen. Wij moeten dus niet redeneren: als de overheid het laat afweten, mogen burgers wel optreden. Waarom gaat u die grens over?

Jansen

De heer **Jansen** (SP): Omdat wij in Nederland de rechter hebben om in zo'n geval die burger terug te fluiten, als hij over de grenzen van het fatsoen heen gaat. Ik constateer overigens dat die praktijk in de afgelopen 25 jaar door de rechter getoetst is en dat dit prima werkt.

De heer **Anker** (ChristenUnie): Dat laatste is helemaal geen recht; dat gaat over handhaving van het recht. Mensen hebben zich aan de wet te houden; zo gaat dat in Nederland. Ik ben erg benieuwd. We kunnen nu wel allemaal voorbeelden geven, maar bij het voorbeeld van de panden in Utrecht zou in deze democratie volgens mij de geëigende weg zijn dat iemand naar de gemeenteraad stapt en daar probeert aan te geven dat er iets niet goed gaat en dat de gemeente wat dat betreft een fout maakt. Maar nee, dat doen wij niet. Wij gaan met zijn allen in dat pand zitten en breken in op het eigendomsrecht. Als wij dit probleem op zo'n manier zouden aanpakken, hoe stelt u zich dan voor dat wij heel weerbarstige problemen als het fileprobleem zouden aanpakken? Vindt u dan ook dat bedrijven op een goed moment zouden moeten zeggen: dan gaan wij gewoon zelf een weg aanleggen, want al die milieuwetgeving is zo lastig?

De heer **Jansen** (SP): De heer Anker komt kennelijk niet uit Utrecht, want de mensen daar hebben beide gedaan. Zij hebben de deur platgelopen bij de gemeenteraad. Ik houd de heer Anker voor dat de stad Utrecht – trouwens net als een aantal andere plaatsen – in de jaren zestig op het punt heeft gestaan, met inbegrip van de gemeenteraad, om alle grachten te asfalteren als ontsluitingsweg. Dat is door burgerlijk verzet tegengehouden. Achteraf zijn wij buitengewoon blij dat dat gebeurd is. De heer Anker zegt: die mensen hadden een brief moeten sturen aan de gemeenteraad en daarna thuis gefrustreerd de asfalteringswerkzaamheden moeten volgen. Hij zal het met mij eens zijn dat het heel goed is dat mensen in dit geval iets verder zijn gegaan.

De heer **Anker** (ChristenUnie): Ik geloof niet dat ik aan de SP hoeft uit te leggen wat er allemaal aan buitenparlementaire actie nodig is. Daarvoor is best iets creatievers te bedenken dan een briefje sturen. U moet niet in voorbeelden vluchten maar de principiële vraag beantwoorden wanneer de overheid dan het recht verliest om de wet te handhaven en wanneer wij mogen overgaan tot het vogelvrij verklaren van panden, van bezittingen van andere mensen. Wanneer gebeurt dat dan precies en waarvoor geldt dat dan nog meer? Als wij dit gaan doortrekken, ken ik ook nog wel wat problemen waarin de situatie ook heel lastig is.

De heer **Jansen** (SP): Ik vlucht niet in voorbeelden, ik koppel principes – ik heb ook idealen – aan pragmatisme. Ik constateer juist bij de indieners en bij leden als de heer Anker dat zij Prinzipienreiterij bedrijven, over de rug van andere mensen heen. Dat verwijt ik hun toch een beetje.

De heer **Anker** (ChristenUnie): Ik vroeg om een antwoord, niet om een verwijt. Ik heb u de vraag gesteld wanneer de overheid de autoriteit verliest om de wet te handhaven.

De heer **Jansen** (SP): Iedereen heeft zich te houden aan de Grondwet. Op het moment dat de overheid zich niet

houdt aan haar eigen Grondwet is het moment gekomen waarop burgers kunnen zeggen: dat gaan wij toch eens even op de proef stellen. Uiteindelijk hebben wij nog de rechter om dit tegen het licht te houden. Ik constateer voorlopig dat de rechter in Nederland zijn werk best goed doet.

Ik constateer dat de leegstand van gebouwen in de loop der jaren alleen maar is toegenomen. Niet alleen in de binnensteden wordt gespeculeerd en geherstructureerd, maar ook in de periferie van de stad staan enorme hoeveelheden kantoor- en bedrijfsruimte leeg, terwijl 5 kilometer verderop massaal wordt bijgebouwd. Ook corporatiewoningen staan steeds vaker leeg, in afwachting van verkoop of sloop. Dat roept verzet op van mensen die onze betaalbare sociale huurvoorraad willen behouden. Actie is reactie. Die wet geldt niet alleen in de natuurkunde, maar ook in de rest van de maatschappij. Waarom kiezen de indieners er niet voor om het probleem bij de wortel aan te pakken? Waarom wordt bijvoorbeeld niet de wettelijke eis gesteld dat regio's minder nieuwbouw van kantoren mogen toestaan naarmate de leegstand groter is?

Maar bij de krakers zit er ook het nodige kaf onder het koren. Aso's die het helemaal niet te doen is om het aan de kaak stellen van speculatie of de redding van een waardevol pand. Types die alleen maar snel goedkope woonruimte willen hebben, op een aantrekkelijke locatie waar je langs legale weg slechts via lange wachtlijsten een kansje zou maken. Die overlast veroorzaken bij omwonenden en geweld gebruiken als dat zo uitkomt. Ook worden er met enige regelmaat panden gekraakt die nog geen jaar leegstaan maar waarbij je als nietsvermoedend particulier gewoon wat langer moet wachten op een bouwvergunning dan je vooraf gehoopt had. Dat soort sociaal of zelfs crimineel gedrag kan de SP-fractie niet hard genoeg bestreden worden. Maar de vraag is of wij daar deze antikraakwet voor nodig hebben.

Dat er enkele mazen in de wet gedicht moeten worden, kan ik mij voorstellen, maar nu wordt kraken onder alle omstandigheden strafbaar, ongeacht de context en ongeacht de historie van het pand. Zo wordt het actiemiddel kraak, het kind dat in de loop van de jaren juist veel waardevolle panden gered heeft, met het badwater weggegooid. Zolang wij daarvoor geen effectiever alternatief hebben, is dat een riskante strategie.

Laat ik nog één voorbeeld geven, met het risico dat ik ruzie krijg met de heer Anker, van een situatie die kan ontstaan indien het wetsvoorstel wordt aangenomen. Een projectontwikkelaar koopt een schitterend monumentaal klooster in een historische binnenstad en meldt keurig dat het leegstaat en dat hij van plan is om er een casino met appartementen te gaan vestigen. De gemeente ziet dat niet zitten en er ontstaat een jarenlang juridisch gevecht over de nieuwe functie. Ondertussen doet de ontwikkelaar niets aan onderhoud en beveiliging, zodat de kans op vandalisme en brandstichting maximaal is. Tegen de tijd dat de gemeente haar zaak bij de Raad van State heeft gewonnen, is het pand uitgebrand en rijp voor de sloop, waarna de gemeente van armoe besluit om toch maar toe te geven aan het bouwplan. Einde oefening. Op dit moment is kraken een redelijk effectief actiemiddel tegen dit soort speculanten, maar straks kunnen krakers vier maanden achter de tralies als ze proberen om zo'n pand te behouden. Vinden de

Jansen

indieners dat redelijk en evenwichtig? De SP-fractie vindt van niet.

De heer **Van Heugten** (CDA): Misschien heb ik het voorbeeld niet goed begrepen. Ga er even van uit dat het wetsvoorstel wordt aangenomen en dat sprake is van dezelfde situatie als die de heer Jansen schetst. De gemeente voert dan een procedure of wel of niet sprake is van een functiewijziging van het pand, maar zij is dan toch gerechtigd om een tijdelijke gebruiker in het pand te zetten? Dat is toch het mooie van dit wetsvoorstel? Ik snap de redenering van de heer Jansen niet.

De heer **Jansen** (SP): Als de heer Van Heugten dat vindt, moet hij direct een amendement indienen, waarin het woordje "kan" wordt vervangen door "moet" als het gaat om de leegstandsverordening. In de wet staat namelijk dat een gemeente een leegstandsverordening kan vaststellen. Ik voorspel dat 90% of misschien wel 99% van de gemeenten dat niet doen. Die zitten niet te wachten op al dat werk waarvoor ze geen geld krijgen. In de meeste gevallen is er dus helemaal geen leegstandsverordening en staat dat middel dus niet ter beschikking. Als de heer Van Heugten wil dat de gemeente meer power krijgt, dan moet hij dat amendement indienen. Ik zal dat zeker steunen.

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik ga toch even terug naar mijn conclusie over het voorbeeld. Stel dat de gemeente die verordening wel had gehad, dan was de situatie volstrekt anders geweest, want dan had zij wel kunnen ingrijpen.

De heer **Jansen** (SP): Ja. Wij hebben daarom ons best gedaan om constructief met het wetsvoorstel mee te denken. Wij hebben ook een aantal amendementen ingediend om de slagkracht van de leegstandsverordening te vergroten. Dat hebben wij gedaan om dat deel van de wet beter te maken. Daarover zijn wij het dus eens.

De heer **Van Heugten** (CDA): Dit is dus een indirecte oproep van de SP aan alle gemeenten om het wetsvoorstel te omarmen en daadwerkelijk toe te passen.

De heer **Jansen** (SP): Ik roep alle gemeenten en alle CDA-wethouders en burgemeesters op om serieus werk te maken van leegstand. Ik hoop uiteraard dat dit niet al te effectieve instrument toch nog iets kan doen. Wij gaan proberen om dat te verbeteren. Ik begrijp dat ik de steun heb van het CDA voor alle amendementen die de leegstandsverordening effectiever maken. Dat doet mij deugd.

Tijdens de hoorzitting over het wetsvoorstel stelde professor Priemus dat er een groot gebrek aan betrouwbare informatie is over de omvang, de aard, de procedures en het effect van de kraakpraktijk. Hij adviseerde daarom eerst evaluatieonderzoek te verrichten naar de bestaande praktijk, voordat de wet wordt aangepast. Waarom hebben de indieners dat niet gedaan?

De indieners storen zich aan de aantasting van het eigendomsrecht. Daar hebben ze een punt, maar die aantasting loopt bij kraken vaak parallel aan speculatiepraktijken of bewuste verpaupering om sloop af te dwingen door de eigenaar. Hebben de indieners zich

verdiept in de historie van gekraakte panden? Hoe waarden zij de voorbeelden uit het Witboek Kraken waaruit blijkt dat in het recente verleden vele monumentale panden van de slopershamer zijn gered?

Een andere stelling van de indieners is dat krakers zich vaak schuldig maken aan geweld en asociaal gedrag, wat lastig te vervolgen is zonder de stokken die hun wetsvoorstel achter de deur zet. Waar baseren zij deze stelling op? Hebben zij onderzoek gedaan hoe vaak er bij krakers sprake is van geweld of asociaal gedrag? Hoe vaak was in die situatie geen vervolging mogelijk wegens het ontbreken van een rechtstitel? Hebben zij onderzoek gedaan naar de groei van geweld en excessen bij kraken, zoals zij stelden in de memorie van toelichting? Volgens de heer Renooy van Regioplan is er juist geen toename. Een indicatie daarvoor is dat het aantal strafzaken op basis van het Wetboek van Strafrecht, artikel 429 sexies, tussen 2004 en 2007 daalde van 33 naar acht. Die informatie kwam naar voren in de hoorzitting die wij daarover hebben gehouden. Renooy heeft ook onderzoek gedaan in de G31-gemeenten naar de omvang van kraken en concludeert dat kraken een typisch Amsterdams fenomeen is en daarbuiten maar spaarzaam voorkomt.

De heer **Teeven** (VVD): Ik heb bij dezelfde hoorzitting gezeten. Er is toen ook gesproken met de commissarissen van politie Woelders en Schaap en ook met de officier van justitie in Amsterdam. Dat zijn mensen uit de praktijk die de laatste drie jaar met dat onderwerp bezig zijn geweest; Woelders al veel langer. Volgens mij hebben ze alle drie gezegd, hoewel ik de heer Schaap in het Parool de afgelopen dagen nog iets anders heb zien zeggen, dat er sprake was van een verharding binnen de kraakbeweging en dat er sprake was van meer verzet en meer overlast. Die cijfertjes over de strafrechtelijke verordening mogen kloppen, maar dat kan ook wel eens met de bewijslast te maken hebben. Hoe tilt de heer Jansen aan die mededeling in de hoorzitting van de deskundigen van de straat?

De heer **Jansen** (SP): Ik heb de hele hoorzitting gevolgd, in tegenstelling tot de Teeven die slechts een deel heeft gevolgd. Ik kan mij de bijdrage van de heer Schaap nog bijzonder goed herinneren. Ik heb er een aantal citaten uit gepikt. Deze staan diametraal op de lezing die de heer Teeven nu geeft. Ik stel voor dat men de citaten even afwacht.

De heer **Teeven** (VVD): Wij hebben er allebei bijgezet. Ook de heer Woelders was hierbij aanwezig die langdurig in Amsterdam heeft gewerkt, in de negentiger jaren en ook nog in deze eeuw. Hij heeft wel degelijk gezegd dat sprake is van een verharding binnen de kraakbeweging. U hebt toch ook gehoord dat hij dat zei, mijnheer Jansen?

De heer **Jansen** (SP): De heer Woelders is tegenwoordig commissaris in Utrecht. Hij heeft volgens mij gezegd dat helemaal geen sprake was van verharding, maar dat hij, zonder zich te willen mengen in de Amsterdamse situatie na zijn vertrek, de indruk had dat daar sprake was van regelmatig gebruik van geweld van buitenaf. Overigens heeft Schaap dat ook gezegd. Echter, de discussie ging over de vraag of dit wetsvoorstel een effectief middel is

Jansen

om hiertegen iets te doen: hebben wij het hiervoor nodig?

De **voorzitter**: U vervolgt uw betoog.

De heer **Jansen** (SP): Ik kom zo nog terug op de vraag wat de heer Schaap hiervan vindt.

De vraag naar een deugdelijke onderbouwing is des te prangender omdat tijdens de hoorzitting vele, ik durf te stellen bijna alle gehoorde deskundigen en maatschappelijke partijen kritiek hadden op de analyse van de indieners en de oplossing die zij vervolgens op basis van deze rammelende analyse gebaseerd hebben. Een huis dat je op drijfzand bouwt, zakt langzaam weg in de modder. Dat moet je met wetgeving niet willen.

Een van de andere schaarse wetenschappers die onderzoek heeft gedaan naar de Nederlandse kraakpraktijk, is de socioloog Pruijt van de Erasmus Universiteit. Tijdens de hoorzitting constateerde hij dat krakers in de regel vrijwillig het pand verlaten zodra duidelijk wordt dat zij niet kunnen blijven. Hij wees erop dat de invoering van een kraakverbod juist tot radicalisering van de kraakacties kan leiden, zoals in Spanje het geval was. Wat is de reactie van de indieners op deze verontrustende hypothese?

Dan kom ik op enkele citaten van de heer Schaap, politiecommissaris in Amsterdam en een van de politiemensen met de meeste ervaring op het gebied van ontruiming. Hij is zo iemand die dolenthousiast zou moeten zijn over dit initiatief. De heer Schaap zei tijdens de hoorzitting: "Het wetsvoorstel maakt het niet eenvoudiger om geweld of vernielingen aan te pakken. (...) De maximale straf op geweldpleging is vierenhalf jaar. Recent heeft de rechter een kraker tegen wie geweldpleging bewezen is, veroordeeld tot veertien dagen, waarvan twaalf voorwaardelijk. Dat geeft aan dat het probleem niet zit in de maximale sanctie." De heer Schaap benadrukte ook dat leegstand altijd leidt tot ongewenste situaties. Met name de situatie bij herstructurering met oplopende leegstand gedurende een lange tijd noemde hij problematisch.

Voorzitter: Kraneveldt-van der Veen

De heer **Jansen** (SP): Voorzitter. Dit zijn uitspraken van iemand die alle belang heeft bij een effectieve aanpak van criminaliteit. Je begint je af te vragen welk probleem dit wetsvoorstel eigenlijk oplost. Het lijkt mij geen prettige gedachte voor de leden Ten Hoopen, Slob en Van der Burg, die ik overigens zeer respecteer, als hun wetsvoorstel straks in de maatschappelijke praktijk dood papier blijkt te zijn, extra bureaucratie die na verloop der tijd terechtkomt op de mestvaalt der goedbedoelde, maar niet werkende initiatiefwetten.

Het lijkt erop dat de indieners gemakzuchtig geworden zijn door de gedachte dat zij toch wel kunnen rekenen op een parlementaire meerderheid. Sterke argumenten en je huiswerk maken doen dan niet meer ter zake. Neem mevrouw Van der Burg die in NVM Magazine van november 2008 over haar wetsvoorstel stelt: "Kraken wordt niet langer als een misdrijf gezien, maar als een strafbaar feit." Ik zie de minister van Justitie nog niet opkijken. Mag ik erop wijzen dat een strafbaar feit de verzamelaar is voor overtredingen en misdrijven, zoals wordt uitgelegd in het openingscollege strafrecht voor

eerstejaarsstudenten? Een misdrijf is dus een strafbaar feit.

Ook valt mij op dat in de nota naar aanleiding van het verslag de wagonladingen concrete kritiek op het wetsvoorstel uit allerlei maatschappelijke geledingen veelal worden afgedaan met het argument dat het de indieners gaat om een principiële stellingname. Dat riekt naar fundamentalisme.

Ik hoop dat ik hiermee heb onderbouwd waarom de SP-fractie denkt dat dit wetsvoorstel gebaseerd is op een gebrekkige analyse. Het zal in deze vorm weinig bijdragen aan de oplossing van de maatschappelijke problemen rond leegstand en kraken. Dat laat onverlet dat de SP-fractie wel een aantal verbeteringsvoorstellen aan de Kamer wil voorleggen die de evenwichtigheid en de effectiviteit kunnen verbeteren.

Ik kom hiermee op de amendementen, te beginnen bij het amendement op stuk nr. 17 dat de openbaarheid van het leegstandsregister regelt. Door deze openbaarheid is er een vorm van maatschappelijke en politieke controle mogelijk op de ontwikkeling van leegstand en de mate waarin eigenaren hun hergebruik verplicht nakomen. Persoonlijke gegevens over de eigenaar en tijdelijke gebruikers worden uitgezonderd van de publicatieplicht.

Met het amendement op stuk nr. 18 wordt de sanctie op het ontduiken van de meldingsplicht gewijzigd. Deze sanctie is nu een geldboete van maximaal € 340, wat voor een groot rijtjeshuis nog enige afschrikkende werking heeft, maar voor een bedrijfspand natuurlijk een lachertje is. De SP-fractie stelt voor om de geldboete te schrappen en om in plaats hiervan de strafbaarheid van kraken afhankelijk te stellen van de naleving van de meldingsplicht. Dat is een echte stok achter de deur, die bovendien effectief is voor alle typen gebouwen. Eenzelfde sanctie zit in het amendement op het niet nakomen van de hergebruikplicht. Dit amendement komt overigens alleen in stemming indien het amendement op stuk nr. 17 wordt aangenomen. De reden hiervoor is dat indien de strafbaarheid afhankelijk wordt gesteld van bepaalde acties van de eigenaar, voor iedereen na te gaan moet zijn of de acties wel zijn uitgevoerd. Inmiddels heeft de heer Depla een amendement op stuk nr. 19 ingediend, dat enigszins lijkt op mijn amendement. Ik noem zijn amendement een light versie van het mijne. Ik ga namelijk ietsje verder. Het gaat mij niet alleen om het hergebruik, maar wil dat ook de meldingsplicht nageleefd wordt. Als dat niet gebeurt, is wat ons betreft het vervallen van de strafbaarheid van kraken een goede sanctie.

Een volgend amendement, op stuk nr. 14, maakt het voor een gemeente mogelijk om in de leegstandsverordening nadere eisen op te nemen voor de gegevens die bij de melding dienen te worden overlegd. Professor Priemus deed die suggestie tijdens de hoorzitting. Hij dacht daarbij met name aan een toelichting op de aard van het voorgenomen hergebruik van het pand, alsmede aan een planning voor de realisatie daarvan. Die informatie is ook voor de gemeente van belang, opdat snel het kaf, de speculanten, van het koren, de serieuze ontwikkelaars, kan worden gescheiden. Ook kan de gemeente op grond van deze informatie eenvoudiger in voorkomende gevallen gebruikers voordragen, als de eigenaar daarmee zelf niet komt.

Een volgend amendement, op stuk nr. 15, heeft betrekking op antikraak. De indieners spreken in de nota naar aanleiding van het verslag over enkele tienduizen-

Jansen

den personen, die een gebruikscontract hebben als antikraakwacht of als vastgoedbeheerder. Het gaat dus om veel meer mensen dan het aantal krakers, constateer ik. Deze mensen zijn de facto vrijwel rechteloos. Er zit een enorm gat tussen de wettelijke bescherming van huurders en deze groep. De SP-fractie stelt voor om dit gat wat kleiner te maken door de minister voor Wonen de mogelijkheid te geven om eisen te stellen aan de inhoud van het gebruikscontract. Overigens zou je nog wat verder kunnen gaan, door bij hergebruik de procedure van artikel 15 van de Leegstandwet voor te schrijven. Op dit moment wordt deze route alleen door corporaties gebruikt. Zien de indieners en de minister voor Wonen mogelijkheden om de werking van dit artikel te verruimen?

Mijn amendement op stuk nr. 16 opent de mogelijkheid om eisen te stellen aan een redelijke ruimtelijke benutting bij tijdelijk hergebruik. Als je 200 studenten in een kantoorpand van 10.000 m² laat wonen, is er volgens mij duidelijk sprake van een serieuze invulling van het tijdelijke gebruik. Zijn het vier studenten, dan gaat het om een schaamlapje, waarmee je juridisch indekt tegen kraak. Door het amendement krijgt een gemeente de ruimte om in dergelijke gevallen met nadere gebruikers te komen, zodat een gebouw fatsoenlijk benut wordt.

Ik heb nog een vraag aan de indieners over hun invulling van artikel 3 van de Leegstandwet. Dat artikel heeft betrekking op de leegstandsmelding. Ik constateer dat de indieners in lid 1 van artikel 3 woonruimte uitsluiten van het leegstandsregister. De SP-fractie neemt aan dat zij dit doen omdat zij dit te veel bureaucratie vinden voor een eenvoudige eigenaar, een particulier bijvoorbeeld. Hier staat natuurlijk tegenover dat er heel veel gespeculeerd wordt, juist met woonruimte. Mijn vraag is dus of het niet erg kort door de bocht is om woonruimte over de hele linie van het leegstandsregister uit te sluiten. Afhankelijk van de beantwoording overweeg ik om ook op dit punt met een amendement te komen.

Ik heb nog enkele vragen aan de minister voor WWI. Vorige week kondigde hij aan dat het kabinet werkt aan een eigen wetsvoorstel voor een kraakverbod, dat meer recht doet aan de kritiek van de gemeente op het initiatiefwetsvoorstel dat wij nu bespreken. Ik neem aan dat hij hiermee een negatief stemadvies geeft voor dit wetsvoorstel.

De heer **Depla** (PvdA): Ik heb dit wetsvoorstel nergens gezien. Ik heb geen stukken van de regering gezien. Heeft de heer Jansen iemand uit de regering hierover publieke uitspraken horen doen? Waar heeft hij dit vandaan?

De heer **Jansen** (SP): Mijn bron is RTL. Ik ga ervan uit dat RTL afgaat op wat de minister zegt. Als dit niet klopt, hoor ik het wel. Ik ga ervan uit dat het bericht van RTL wel klopt.

De heer **Depla** (PvdA): Is in dat bericht de heer Van der Laan of een van zijn woordvoerders sprekend opgevoerd?

De heer **Jansen** (SP): Ik wil de bron er nog wel even bij pakken, zodat ik in de tweede termijn de precieze bewoordingen van het artikel erbij heb. Ik maak uit het artikel in ieder geval op dat de minister bezig is met een wetsvoorstel. Als het niet zo is, hoor ik het wel.

Ik heb nog een vraag aan de minister voor WWI. Kan hij iets meer duidelijkheid geven over hoe het kabinet aankijkt tegen de aanpak van oorzaak en gevolg? Hoe gaat hij het instrumentarium om de leegstand te bestrijden eventueel zelf nog verbeteren? Hij zou bijvoorbeeld met de staatssecretaris van Financiën kunnen kijken naar de beperking of zelfs afschaffing van de fiscale aftrekbaarheid van leegstand. Dat lijkt mij voor de heer Van Heugten, die vanwege de bureaucratie kritisch was over leegstandsheffing, een manier zonder bureaucratie. Het is een effectieve manier zonder al te veel poespas. Dat het zo simpel mogelijk moet zijn, ben ik namelijk met de heer Van Heugten eens. Ik overweeg hierover ook een motie in tweede termijn.

Ik heb nog een laatste vraag aan de minister voor WWI. Hij komt binnenkort met een wetsvoorstel tot herziening van de Huisvestingswet. Waarom wordt de Leegstandwet eigenlijk niet geïntegreerd in de Huisvestingswet? Die wet is al bijna helemaal leeggehaald; er komt nu weer een klein beetje bij. Er is een sterke samenhang tussen de zaken die deze twee wetten regelen. Ik constateer dat de effectiviteit niet beter wordt door de versnippering over twee wetten.

Daarmee kom ik aan het einde van mijn bijdrage. Het zou best kunnen zijn dat dit wetsvoorstel in de toekomst een leerstuk wordt voor rechtenstudenten. De vraag is alleen: met welke kwalificatie?

□

De heer **Anker** (ChristenUnie): Voorzitter. Laat ik beginnen met het uitspreken van mijn waardering voor het initiatief en de moeite die de indieners nemen om te komen tot het verder terugdringen van kraken en leegstand. Ik heb de laatste tijd vaker het noeste, ambachtelijke handwerk van Kamerleden mogen roemen. Ik doe dat bij dezen nogmaals, en zelfs nog meer nu ik van redelijk dichtbij heb mogen meemaken hoe noest en ambachtelijk al het werk was. Het is mooi dat de Kamer op dit soort manieren initiatief neemt.

Kraken en leegstand zijn onderwerpen waar al lang over wordt gesproken. Iedereen is het erover eens dat leegstand een probleem is. Het is niet goed voor een gemeente als panden langdurig leegstaan. De aangewezen oplossing om leegstand tegen te gaan, is meer omstrede. In eerste instantie ligt de verantwoordelijkheid voor het tegengaan van leegstand bij de eigenaar van het pand. Wanneer deze het echter laat afweten, wordt het een publiek probleem. De ChristenUnie vindt dat er dan een publieke taak ligt om leegstand tegen te gaan. Voorheen werd die taak niet door een overheid opgenomen, maar moesten krakers een soort tegenwicht aan leegstand en speculatie bieden. Lokale overheden hadden niet het instrumentarium om actief leegstandsbeleid te kunnen voeren.

De ChristenUniefractie is het eens met de indieners als zij stellen dat de oplossing gevonden moet worden bij de lokale overheid. Kraken is een vorm van eigenrichting, waarbij krakers de leegstand op eigen wijze bestrijden. Daarbij wordt het eigendomsrecht ernstig geschonden. De opvatting dat kraken een welkom instrument is tegen leegstand vindt mijn fractie niet te verdedigen. Kraken is helemaal geen instrument. Het is het vogelvrij verklaren van een pand. De overheid trekt zich juist terug en stopt met het beschermen van iemands bezit.

Anker

De heer **Jansen** (SP): Eigenlijk zou ook de heer Anker een amendement moeten indienen, waarin hij stelt dat gemeenten een leegstandsverordening moeten vaststellen en iets moeten doen tegen leegstand. Hij zegt namelijk dat gemeenten zo belangrijk zijn en een sleutelfactor vormen bij het aanpakken van het probleem bij de wortel. Alleen dan kun je met reden zeggen dat kraken overbodig is geworden.

De heer **Anker** (ChristenUnie): Ik denk dat de gemeenten die met leegstandsproblematiek te maken hebben – die problematiek zal niet voor elke gemeente in Nederland even groot zijn – de mogelijkheid moeten hebben en de verantwoordelijkheid moeten pakken om daar iets aan te gaan doen.

De heer **Jansen** (SP): Maar gemeenten hebben gezegd dat zij in heel veel gevallen geen gebruik willen gaan maken van dit instrument, bijvoorbeeld omdat ze het niet zo effectief vinden. In die situatie blijft kraken wel strafbaar in het wetsvoorstel, maar is er geen leegstandsbeleid in de betreffende gemeente. Vindt de heer Anker dat een redelijke situatie?

De heer **Anker** (ChristenUnie): Ik vind dat geen verstandige situatie. Ik zou alle gemeenten willen aanmoedigen om leegstandsbeleid te voeren. Ik heb ook maar een aantal gemeenten gehoord die zeggen: wij vinden hier niets van. Ik heb ze niet allemaal gehoord. We zitten ergens tussen de 400 en 500 op het moment; ik wil dat nog wel even opzoeken. Daarbij heb ik zelf in de gemeenteraad gezeten van een gemeente met heel veel lege kantoren, waarvan wij wilden dat wij er iets mee konden. Op dat moment hadden wij daar echter niet het instrumentarium voor. Nu wordt de wettelijke gelegenheid wel gecreëerd om iets te doen.

De heer **Jansen** (SP): Hoe denkt de heer Anker het probleem aan te pakken als een gemeente zelf de eigenaar is van een pand en dat laat verpauperen? Wat als de gemeente zelf zaken doet die haaks staan op goed rentmeesterschap? Vindt hij dit toch een situatie waarin de gemeenteraad er een stokje voor moet steken of vindt hij dat er in dit soort gevallen een vorm van burgerlijke ongehoorzaamheid mogelijk is als vangnet?

De heer **Anker** (ChristenUnie): Dan zou een bewoner kunnen zeggen: gemeente, u kwijt zich niet van uw taak. En ik sta zelf onder een initiatiefwetsvoorstel dat in sommige gevallen de strafrechtelijke immuniteit van publieke rechtspersonen gaat opheffen, zodat zij zelfs ook nog een gang naar de rechter kunnen maken op het moment dat gemeenten niet doen wat ze moeten doen.

Het bestrijden van leegstand is een belangrijke publieke taak die men niet aan de willekeur van krakers kan overlaten. De ChristenUnie hecht daarbij aan een democratisch gelegitimeerd beleid, niet het beleid van de kraakbeweging. Ondanks de soms zelfs nobele motieven van de krakers, is het middel kraken iets waar de ChristenUnie en haar voorgangers zich altijd principieel tegen hebben uitgesproken. De norm dient duidelijk te zijn: kraken kan en mag niet.

Tegelijk zien wij ons wel geconfronteerd met een fundamenteel probleem. Er is sprake van een gebrek aan integraal leegstandsbeleid bij gemeenten in Nederland. Geen van de G31 voert een leegstandsbeleid, zo

meldden de initiatiefnemers. Daar moet dan verandering in komen. Daarvoor worden met dit wetsvoorstel instrumenten aangereikt, maar hoe gaat dit uitwerken? Dat is nog wel de vraag. De gemeenten kunnen op hun handen blijven zitten. Klopt het dat gedogen geen optie meer is, nu kraken een misdrijf wordt, zo vraag ik aan de indieners. Kunnen de initiatiefnemers ook toelichten of de geïntegreerde aanpak voldoende geborgd is, nu kraken strafbaar wordt gesteld maar het gemeenten vrijstaat om al dan niet een leegstandsverordening vast te stellen?

De indieners geven de gemeenten instrumenten in handen om leegstand tegen te gaan, maar niet alleen de leegstand kan leiden tot overlast in de publieke ruimte. Ook verkrotting kan een probleem vormen. Eigenaren of huisjesmelkers die het vertikken om het broodnodige onderhoud aan panden te laten verrichten. Hoe verhoudt dit wetsvoorstel zich tot die problematiek?

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik wil het graag nog even hebben over de positie van de gemeenten, want er wordt nu gezegd dat gemeenten geen beleid voeren. Gemeenten geven echter ook aan dat het wetsvoorstel geen oplossing biedt voor hun probleem. Wij hebben gisteren nog een brief kunnen lezen van de heer Gerzon, wethouder in Amsterdam. Hij zegt dat een aantal dingen nodig zouden zijn. Hij wil een leegstandstaks, dat eigenaren van panden veel meer verantwoordelijk worden gemaakt om de leegstand op te heffen en snel met een plan te komen. Nu wordt het een beetje over de schutting gekieperd naar de gemeenten. Die zitten hier niet op te wachten. Mijn vraag is dus: was het niet beter geweest om in overleg te treden met de gemeenten wat de beste oplossing is, zodat zij op een adequate manier de leegstand kunnen aanpakken?

De heer **Anker** (ChristenUnie): Ik geloof dat het nooit verkeerd is om met mensen uit de praktijk te spreken en dat de initiatiefnemers hierbij ook echt wel hun voelhoorns in de samenleving hebben, ongetwijfeld ook bij de bestuurders in het land. Maar dat moet mevrouw Van Gent maar aan hen vragen. Dit wetsvoorstel geeft de mogelijkheid om een dwangsom op te leggen als er leegstand is. De leegstandstaks... Misschien past het meer bij mevrouw Van Gent om dat helemaal vanuit Den Haag te regelen voor alle gemeenten. Zij kunnen dat ook lokaal doen.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Dat is interessant wat u nu aankaart, dat u zegt dat je het ook kunt overlaten aan gemeenten. Dat is ook precies mijn punt. Dezelfde gemeenten waar u het zo over hebt, zeggen over de problematiek die u schetst, dat de oplossing die de initiatiefnemers bieden hun oplossing niet is. Er is ook niet onderbouwd hoe groot de problematiek is. Gemeenten hebben ook binnen de bestaande wetgeving instrumenten om iets aan de leegstand te doen. Zij vragen vervolgens aan de politiek om die instrumenten wat aan te scherpen, zodat zij daar nog beter mee uit de voeten kunnen. Mijn vraag blijft dus: waarom duw je dan een wetsvoorstel door de strotten van de gemeenten, om het zo maar even netjes te zeggen, terwijl diezelfde gemeenten daar helemaal niet op zitten te wachten?

De heer **Anker** (ChristenUnie): Als ik u begrijp, zitten de gemeenten er juist wel op te wachten, maar hebben zij

Anker

alleen nog wat puntjes over de precieze wet. Er is jarenlang niets gedaan aan de leegstand en nu ineens willen zij zelf leegstandsbeleid gaan voeren. Nu nemen deze collega's het initiatief voor een wet. Volgens mij voldoen zij dus wel aan een behoefte, want ineens is er inderdaad de behoefte om leegstandsbeleid te gaan voeren. Sterker nog: er zouden hier en daar middelen moeten worden aangescherpt. Dat gebeurt hier. Gemeenten krijgen met deze wet alle gelegenheid om zelf op een manier die goed bij de gemeente past, leegstandsbeleid te gaan voeren.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Gent, laatste maal op dit punt.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Het gaat natuurlijk om de combinatie van kraken verbieden en leegstand. Mijn stelling is ... Dat zeggen gemeenten ook; de VNG heeft het aangegeven, de G4 heeft het aangegeven. Zij zeggen: wij kunnen het bestaande instrument gebruiken, maar dat zou nog verbeterd kunnen worden. Maar daarvoor is het absoluut onnodig om, zeg maar, het kraken te verbieden omdat dit een goed middel is om de leegstand aan de kaart te stellen. Dus mijn fundamentele vraag blijft: u kunt tegen kraken zijn, maar waarom legt u gemeenten iets op waarvan zij zelf zeggen dat zij er in de praktijk helemaal niets aan hebben?

De heer **Anker** (ChristenUnie): Maar nu wordt het duidelijk. Het gaat dus blijkbaar niet over het leegstandsbeheer en het leegstandsbeleid dat moet worden gevoerd, maar het gaat erover dat gemeenten niet vinden dat kraken verboden moet worden. Dan hebben wij het juist over de verantwoordelijkheid die wij hier moeten nemen. Wij denken – de initiatiefnemers doen dat ook – dat kraken in strijd is met het eigendomsrecht en dat er een praktijk is ontstaan die nu echt lang genoeg heeft geduurd en waaraan echt een einde moet komen. Dat is een stuk rechtshandhaving waarover wij hier in de Kamer met elkaar moeten spreken.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik vind het niet sterk, maar oké.

De **voorzitter**: De heer Anker gaat door met zijn betoog.

De heer **Anker** (ChristenUnie): Nu word ik er zelf wel redelijk enthousiast over.

De prioriteit die aan de opsporing en vervolging van krakers wordt gegeven, verschilt nu al per gemeente. Ook in de toekomst zal het van gemeente tot gemeente verschillen op welke manier het handhaven vorm wordt gegeven. Dit is ook logisch, omdat de aard van een problematiek zelfs in aangrenzende gemeenten kan verschillen. Hoe taxeren de indieners het risico van een waterbedeefte wanneer gemeenten niet handhaven? Op welke wijze zullen politie en OM invulling geven aan het handhaven? Kunnen wij ervan uitgaan dat er een aanwijzing op dit gebied zal gaan richting OM? Dit vraag ik niet alleen aan de initiatiefnemers, maar natuurlijk ook aan de minister van Justitie.

Dan kom ik bij het punt van de soepele overgang naar het nieuwe regime. Wat te doen met al die initiatieven die bijvoorbeeld zorgen voor opvang van daklozen et cetera ofwel de sociale vangnetfunctie? Wanneer maatschappelijk nuttige activiteiten zoals de daklozen-

opvang in Etten-Leur niet mogen kraken, is er dan voldoende ander aanbod? Terecht stellen de indieners dat gemeenten maatschappelijke en culturele initiatieven en broedplaatsen ook op andere wijze kunnen stimuleren, wanneer zij het bestaan ervan belangrijk vinden. Zelfs zouden gemeenten met het nieuwe leegstands-instrumentarium deze maatschappelijke en culturele initiatieven als huurder kunnen voordragen voor langdurig leegstaande panden. Maar hoe zit het met de overgangstermijn en de onzekerheid of gemeenten hier werk van maken? Hebben zij door dat zij hierdoor een prachtig instrument in handen krijgen?

Voor de korte termijn worden vaak leegstands-beheerders ofwel de antikraakbureaus ingezet. Ook wanneer het wetsvoorstel wordt ingevoerd, zal er een aandeel blijven voor leegstandsbeheerorganisaties, zo verwachten de initiatiefnemers. Het lijkt mijn fractie logisch dat het aandeel van antikraakbureaus zal afnemen, als gemeenten werk maken van leegstandsbeleid. Delen de indieners die gedachtegang?

Daarbij wordt over de kwaliteit van leegstands-beheerders verschillend gesproken. Zo zijn er in het verleden incidenten geweest als koolmonoxidevergiftiging en wordt de privacy van de bewoners niet altijd gerespecteerd. Bureaus komen onaangekondigd langs, een afwezigheid van drie dagen moet worden gemeld en lange vakanties zijn uitgesloten. Daarnaast zijn de bruikleenvergoedingen soms wel fors. Ook blijken er bepalingen te worden toegepast waarin staat dat misstanden niet naar buiten mogen worden gebracht. Natuurlijk kiest een bewoner zelf voor antikraak, maar daarin moeten de privacy en de veiligheid wel gewaarborgd zijn. Welk beeld hebben de indieners van de kwaliteit van de antikraakbureaus? Zou certificering van deze branche een oplossing kunnen bieden om te komen tot een kwalitatief hoogstaand instrument? Ik ben eventueel bereid er een Kameruitspraak over in te dienen ofwel een motie voor in te dienen, maar die komt dan in tweede termijn.

De heer **Jansen** (SP): Beter een half ei dan een lege dop, maar er is iets beters dan een motie, namelijk een amendement. Dat amendement ligt er al. Als de heer Anker inderdaad vindt dat er iets moet worden gedaan aan de rechteloosheid van de groep antikrakers, waarom kiest hij er dan niet voor om de minister voor WWI de bevoegdheid te geven om daar spelregels voor vast te stellen en verlaat hij zich gewoon op een convenant waarvan je maar moet afwachten wat er uiteindelijk in komt te staan?

De heer **Anker** (ChristenUnie): Ik heb vanochtend dat amendement gezien en ik heb het idee dat wij hetzelfde willen. Het is nog even de vraag – ik moet er ook nog heel even over nadenken; ik ben ook benieuwd naar de reactie van de indieners – of wij dit nu precies in de wet moeten regelen dan wel of dit spoor ook parallel aan die wet kan lopen. Ik vraag mij af of, op het moment dat het amendement wordt aangenomen, u voor de wet gaat stemmen. Ik krijg een knik; dat is mooi.

De heer **Jansen** (SP): In de richting van de heer Anker zeg ik dat bij ons het voortschrijdend inzicht nooit ophoudt, dus dat wij altijd tot aan de stemmingen nog van mening kunnen veranderen.

De heer **De Roon** (PVV): Voorzitter. Wij praten vandaag over een voorstel om het kraken onvoorwaardelijk strafbaar te stellen. Hulde aan de indieners voor het feit dat zij datgene waartoe dit kabinet en ook voorgaande kabinetten niet in staat en/of bereid waren wel op de agenda van de wetgever hebben geplaatst. Het zonder toestemming van de eigenaar lenen van diens geparkeerde auto is als een misdrijf strafbaar gesteld. Dat heet joyriding. De wetgever bedreigt dat met een gevangenisstraf van zes maanden. Maar het kraken van panden is op dit moment een overtreding en geen misdrijf. Daar staat ten hoogste vier maanden hechtenis op, en dan ook nog maar alleen als er gekraakt is binnen twaalf maanden nadat het pand leeg kwam te staan. Zijn die twaalf maanden verstreken, dan is kraken zelfs straffeloos. Het is duidelijk: uit strafrechtelijk oogpunt kun je beter zonder toestemming een pand in bezit nemen dan een auto lenen.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik vind ook niet dat je een auto moet lenen zonder toestemming. Maar stel dat er in de buurt een auto staat geparkeerd. Het onkruid groeit eromheen. De auto verroest meer en meer. Op een gegeven moment zegt de buurt: die auto moet maar eens weg, want onze hele straat verloedert ermee en de auto neemt ook nog een parkeerplek in. Dan is het natuurlijk heel goed mogelijk dat de gemeente de auto wegsleept omdat hij problemen in de buurt veroorzaakt. Bent u het met mij eens dat zo'n auto weggesleept kan worden?

De heer **De Roon** (PVV): Dat is natuurlijk heel wat anders dan het kraken van een pand. De auto uit uw voorbeeld staat op de openbare weg en neemt dus een parkeerplek in die ook door anderen gebruikt kan worden. Dat kun je niet vergelijken met het kraken van een pand; die vergelijking gaat volledig mank. Ik zie dus helemaal geen aanleiding om u tegen te spreken. Ik voeg er direct aan toe dat het helemaal niets van doen heeft met het kraken van panden.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Dat lijkt mij wel. Er staan miljoenen vierkante meters kantoorruimte leeg. Soms verloederen die kantoren behoorlijk. Dat gebeurt continu. Eigenaren leunen achterover en doen er geen bal aan om daar een andere bestemming aan te geven. Als zij een jaar de tijd hebben gehad om er een andere bestemming aan te geven en de verloedering en speculatie tegen te gaan, lijkt het mij volstrekt logisch dat er een andere bestemming op komt. En dat kan ook door kraken. Wat is daarop tegen?

De heer **De Roon** (PVV): Ik denk dat mevrouw Van Gent het eigendomsrecht nog steeds niet goed begrijpt. Als wij die auto uit haar voorbeeld gewoon laten staan in de tuin van de eigenaar van de auto, dan kan daar ook het onkruid doorheen schieten, maar dan heeft niemand het recht, ook de overheid niet, om er met zijn vingers aan te zitten. Dan blijf je daar gewoon vanaf, ook als overheid. De leegstaande panden waar wij het over hebben, zijn eigendom van de eigenaren en staan op de grond van de eigenaren. Er is dan dus ook geen enkele reden om daar door wie dan ook een inbreuk op te laten maken, door krakers of door de overheid.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): De PVV kiest er dus liever voor dat zo'n pand verloedert. Dat heeft impact op de buurt. Zo'n eigenaar kan lekker zijn gang gaan en achterover leunen. De heer De Roon is toch ook altijd zo bezorgd over de leefbaarheid van wijken? Hij vindt toch ook dat die optimaal moet worden bevorderd? Dat doet hij niet door die panden leeg te laten staan en eigenaren die een slecht rentmeester of huismeester zijn door het leeg te laten staan en het te laten verloederen, lekker hun gang te laten gaan. Heeft de heer De Roon daar wel eens over nagedacht?

De heer **De Roon** (PVV): Hier zijn twee reacties op mogelijk en ik zal ze allebei geven. Als een gemeente ontevreden is over de leegstand van panden, dan moet zij een deugdelijk leegstandsbeleid voeren in plaats van, op basis van wat voor wettelijke regeling u dan ook misschien voorstaat, inbreuken te gaan maken op het eigendomsrecht.

De leefbaarheid van wijken wordt niet aangetast doordat een pand leegstaat, de leefbaarheid van wijken wordt aangetast doordat bepaalde mensen – ik noem het tuig – gedragingen verrichten die wij als samenleving helemaal niet willen. Mevrouw Van Gent moet niet zeggen dat de eigenaar van het pand een fout heeft gemaakt waardoor de leefbaarheid wordt aangetast. Nee, je moet de mensen op de korrel nemen die door hun gedragingen, door hun misdragingen de leefbaarheid aantasten. Van die eigendommen moet men afblijven.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Misschien kunt u mij dan een lijstje leveren van waar dat gebeurt.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Gent, ook u mag slechts driemaal interrupteren. De heer De Roon vervolgt zijn betoog.

De heer **De Roon** (PVV): Ik was gebleven bij de constatering dat je uit strafrechtelijk oogpunt beter zonder toestemming een pand in bezit kunt nemen, dan zonder toestemming een auto lenen. Voor de Partij voor de Vrijheid is dit een onverteerbare zaak. Wij beschouwen kraken, net als joyriding, als een ernstige inbreuk op het volle eigendomsrecht. Terwijl in de praktijk bij joyriding de eigenaar niet meer dan enkele uren, of in een enkel geval enkele dagen en heel soms, bij grote uitzondering, enkele weken van het bezit van zijn auto wordt beroofd, wordt de eigenaar van een gekraakt pand in de regel langdurig de uitoefening van zijn volle eigendom onmogelijk gemaakt.

In onze visie hebben burgers van de eigendommen van anderen af te blijven. Joyriding en kraken zijn in onze ogen niet anders dan vormen van diefstal. Wat ons betreft dient de straf daartegen recht te doen aan de ernst van de inbreuk op het eigendomsrecht. De meest simpele diefstal, zoals die van een rolletje drop in de supermarkt, wordt door de wetgever op dit moment al bedreigd met vier jaren gevangenisstraf. Voor krakers had de wetgever in het verleden echter zo veel begrip, dat hun gedrag met niet meer dan vier maanden hechtenis werd bedreigd, en zelfs in het geheel niet met straf werd bedreigd als een gekraakt pand meer dan twaalf maanden heeft leeggestaan. Tot mijn verbazing ... Ik zie dat er een interruptie komt.

De **voorzitter**: Maakt u uw zin maar even af.

De Roon

De heer **De Roon** (PVV): Nou nee, het is beter ...

De **voorzitter**: Maakt u uw zin maar even af, dan geef ik de heer Pechtold daarna het woord.

De heer **De Roon** (PVV): Tot mijn verbazing hebben de indieners die te lichte strafbedreiging overgenomen, zij het met de aantekening dat zij de strafbedreiging voor kraken omzetten van vier maanden hechtenis naar vier maanden gevangenisstraf. Dat houdt zelfs nog een verbetering voor de krakers in, want het regime van hechtenis wordt in de regel als zwaarder ervaren dan het regime van gevangenisstraf. Met hun voorstel belonen de indieners hen dus met een lichter detentieregime dan op dit moment het geval is.

De **voorzitter**: Zullen wij hier een punt zetten? De heer Pechtold.

De heer **Pechtold** (D66): Bij joyriden kon ik mij nog wat voorstellen, maar bij de rol drop haak ik af. Het eigendom blijft toch bij de oorspronkelijke eigenaar? De kraker wordt toch geen eigenaar? De rol drop eet je vervolgens op of je deelt hem uit, maar dan is de eigenaar hem kwijt. In dit geval gaat het er echter om dat de eigenaar iets waar schaarste aan is niet gebruikt. Vervolgens gaat een ander daarvan gebruik maken, maar het eigendomsrecht blijft toch gewoon bij de oorspronkelijke eigenaar?

De heer **De Roon** (PVV): Ja, wat de heer Pechtold hier opmerkt is juist, maar dat neemt allemaal niet weg dat ook de joyrider en de kraker, op het moment dat de joyriding of de kraak in gang is, de eigenaar de mogelijkheid ontnaemt om van zijn pand gebruik te maken zoals hij dat wil. Onder gebruikmaken versta ik ook dat je de auto laat stilstaan op de weg, of dat je het pand waarvan je gewoon de volle eigenaar bent, leeg laat staan als jou dat op dat moment goeddunkt.

De heer **Pechtold** (D66): De vergelijkingen gaan volgens mij niet op. Voor huisvesting, of een dak boven je hoofd hebben, ben je afhankelijk van de samenleving, dat een overheid dat mede goed regelt. Als anderen speculeren met gebouwen, ze expres leeg laten staan om de schaarste verder te creëren en de prijs op te schroeven, dan mag de samenleving toch ook zeggen – ik zou dat geen burgerlijke ongehoorzaamheid willen noemen, maar burgerlijke correctie – dat zij daarmee niet akkoord gaat? Als wij allemaal niet eten en die rol drop van u ligt daar maar en wordt niet gebruikt, omdat u zelf zo veel drop heeft dat u er bijna misselijk van wordt ... Ik moet niet doorgaan in deze vergelijking, want nu loop ik vast.

De heer **De Roon** (PVV): Ik zie dat toch anders dan de heer Pechtold. Als er sprake is van een maatschappelijke misstand, bij gebrek aan beschikbaarheid van woonruimte, dan is het aan de overheid om daaraan iets te doen. De woningcorporaties blijven gewoon op hun miljarden zitten in plaats van die te investeren in de bouw van redelijk betaalbare woningen. Het is aan de overheid om daaraan iets te doen. Het kan nooit zo zijn dat de overheid tegen investeerders, die gewoon hun eigendomsrecht uitoefenen, zegt: wij zijn niet zo tevreden dat u dat pand even leeg laat staan, dus wij ontnemen u het gebruik van dat pand maar even. Dat kan natuurlijk

niet. Mijnheer Pechtold, als een gemeente blijft doorgaan met het uitgeven van grond voor bedrijventerreinen, terwijl er in diezelfde gemeente nog allerlei kantoor- of bedrijfspanden leegstaan, dan ben je als gemeente misschien wel verkeerd bezig. Het mag allemaal geen rechtvaardiging zijn om maar door te gaan met het uitgeven van nieuwe bedrijventerreinen en intussen de eigenaren van leegstaande panden – die staan dan wellicht leeg omdat er steeds maar nieuw wordt bijgebouwd – aan te pakken en te zeggen: we ontnemen u nu uw beslissing om dat pand even leeg te laten staan en we zetten daar iemand in die wij dan een goede gebruiker zouden vinden.

De **voorzitter**: De heer Pechtold heeft zich hervonden. Ik geef hem nog de gelegenheid voor een korte vraag.

De heer **Pechtold** (D66): Terecht legt de heer De Roon dus ook een grote verantwoordelijkheid bij de gemeente. Maar hoe gaat hij dat in 423 gemeenten na 3 maart nu voor hen regelen? Hij regelt het voor Den Haag en Almere, maar verder gaat hij hier alleen zenden, en gaat hij het niet zelf regelen.

De heer **De Roon** (PVV): Dat punt moet u nog maar eens aan de orde stellen als er debatten zijn in het kader van de woningbouw. Op dit moment gaat de PVV inderdaad in twee gemeenten meedoen. Daar zullen we ons best doen om het zo goed mogelijk te doen. Ik laat me niet verleiden tot andere uitspraken over het niet meedoen in andere gemeenten. Daarover is door onze voorzitter al het nodige gezegd.

De heer **Jansen** (SP): Ik heb twee vragen. Allereerst zegt de heer De Roon dat hij het heel slecht vindt dat gemeenten volop grond blijven uitgeven voor kantoren, als er al sprake is van leegstand in de kantorenmarkt. Is de heer De Roon het eens met mijn stelling dat er in die situatie een soort verbod zou moeten komen op of een restrictie aan de ruimte voor een gemeente om daar toch mee door te gaan?

Ten tweede zegt de heer De Roon dat je het recht van de eigenaar om een pand tijdelijk te laten leegstaan niet moet aantasten. Echter, wanneer het gaat om situaties waarin er geen sprake is van goed rentmeesterschap, bijvoorbeeld verpaupering of dreigende brandstichting, is de heer De Roon dan nog steeds van mening dat er geen enkele ruimte moet zijn om daar iets aan te doen, van buitenaf? Hoe ver gaat hij daarin?

De heer **De Roon** (PVV): Wat de eerste vraag betreft: ik heb niet gezegd dat de gemeente zich slecht gedraagt als zij nieuwe bedrijventerreinen uitgeeft, terwijl er in de binnenstad nog iets leegstaat. Wat ik wel heb willen zeggen, en dat bevestig ik nu in ieder geval, is dat een gemeente die zich op deze manier gedraagt, zich wel moet afvragen wat zij aan het doen is en dat zij, als zij toch nieuwe bedrijventerreinen gaat uitgeven, voor lief moet nemen dat er dus panden in de binnenstad leeg blijven staan. Het mag voor die gemeente geen legitimatie mag zijn om vervolgens tegen die eigenaren van die leegstaande panden in een binnenstad te zeggen: nu gaan we jouw eigendomsrechten even inperken, er gaan krakers in of we dwingen je tot een gebruikerscontract met een gebruiker die je eigenlijk helemaal niet wilt.

De Roon

De heer **Jansen** (SP): En de tweede vraag?

De heer **De Roon** (PVV): De tweede vraag betreft het rentmeesterschap. De eigenaar is eigenaar van zijn eigendom en dat betekent dus dat hij het volle eigendom heeft en dat hij niet verplicht is, op wat voor manier dan ook, om iets met dat eigendom te doen, tenzij er van dat eigendom gevaar uitgaat voor anderen. Op het moment dat een pand zodanig slecht wordt, dat het dreigt om te vallen op de openbare weg of op het belendende perceel, moet de overheid natuurlijk in kunnen grijpen. Voor het overige hebben we er niets mee te maken, hoe goed of hoe slecht de eigenaar van het pand dat pand wil laten zijn.

De heer **Jansen** (SP): Maar in een situatie dat er geen direct gevaar is voor omwonenden, maar wel de zaak verpaupert en daardoor ook de waarde van panden van omwonenden omlaag gaat – dat moet u toch aanspreken – zegt u dan dat je daar helaas niets aan kunt doen?

De heer **De Roon** (PVV): Het is wat mij betreft het risico voor elke eigenaar van een pand dat er in zijn omgeving iets kan gebeuren wat negatief is voor de waarde van zijn pand. Dan zal hij dat via de burgerlijke rechter moeten proberen te laten corrigeren. Als dat niet kan, is er in ieder geval geen reden om te zeggen: nu gaat de gemeentelijke overheid ingrijpen of een kraker mag gaan ingrijpen die vervolgens het eigendom gaat aantasten.

Voorzitter. Ik was gebleven bij het punt dat de indieners van het wetsontwerp de krakers eigenlijk nog een lichter detentieregime in het vooruitzicht stellen dan op dit moment het geval is. Op zich is dat niet het grootste bezwaar dat ik tegen hun wetsvoorstel omtrent de strafbaarstelling van kraken heb. Mijn grootste bezwaar is gelegen in het feit dat een maximale vrijheidsberoving van vier maanden wegens kraken weinig is. Te weinig, veel te weinig. Vier jaren zouden beter op zijn plaats zijn. Ik vraag de indieners dan ook om hun gedachten over de strafbedreiging nader toe te lichten en ook wellicht te heroverwegen.

De door mij bepleite strafbedreiging met vier jaar gevangenisstraf heeft nog een bijkomend strafprocesrechtelijk voordeel. Dan wordt het namelijk ook mogelijk om krakers buiten heterdaad aan te houden. Dat is van groot belang om de harde kern van de kraakbeweging aan te kunnen pakken. Het is immers niet ongebruikelijk dat de kraak van een pand wordt gezet door de harde kern, die het pand vervolgens in gebruik geeft – en daar vaak onder de tafel ook nog geld voor opstrijkt – aan anderen, die er daadwerkelijk in gaan wonen. De oorspronkelijke krakers uit de harde kern blijven niet of niet altijd in dat pand zitten, die blijven daar niet wonen. Op het moment dat de politie eraan te pas komt om dat pand te ontruimen en de krakers in hun kraag te vatten, zijn de oorspronkelijke krakers, die harde kern, niet meer aanwezig. Zij kunnen dan, ook al zou de politie weten wie het zijn, niet meer worden aangehouden, omdat een heterdaadsituatie voor hen ontbreekt, terwijl zij het toch zijn die juist een deugdelijke strafrechtelijke aanpak verdienen. Een bijkomend voordeel van de zwaardere strafbedreiging die ik voorstel, is dus dat ook aanhouding buiten heterdaad mogelijk is. Die aanhouding acht ik wenselijk, omdat wij dan ook de harde kern, die in een aantal gevallen tijdig de wijk neemt, kunnen vervolgen en bestraffen.

Voorts willen wij dat er ook een minimumstraf wordt gesteld op het kraken. De krakers moeten niet alleen weggelaten met een geldboete of een voorwaardelijke vrijheidsstraf of werkstraf. Nee, zij moeten een onvoorwaardelijke gevangenisstraf krijgen. Daar komen de door de indieners genoemde vier maanden naar onze mening beter van pas. Voor de rechter blijft er dan nog veel speelruimte over om rekening te houden met de bijzondere omstandigheden van iedere concrete strafzaak en van iedere concrete verdachte. Een speelruimte namelijk tussen vier maanden en vier jaren gevangenisstraf. De heer Depla signaleerde het probleem, hoe het straks, als deze strafbaarstelling wordt ingevoerd, in de praktijk worden moet uitgevoerd. Dan zitten er namelijk een paar duizend krakers in woningen en die moeten dan allemaal door de politie worden gearresteerd en door justitie worden vervolgd. Ik denk dat dat probleem wordt opgelost als er heel zware straffen voor het kraken worden gesteld. Dat wordt dan namelijk in de krakerswereld bekend en dat zal voor velen aanleiding zijn om die kraak maar achterwege te laten.

Dan de bestuursrechtelijke poot van deze initiatiefwet. Daarmee willen de indieners bereiken dat de leegstand van vooral kantoorpanden kan worden tegengegaan. Kan worden tegengegaan, want ze laten het aan de gemeenten over of die van dit instrumentarium gebruik willen maken. De animo bij gemeenten lijkt op dit moment niet heel groot te zijn. Ik wil de vraag of dat wel of niet zo is even terzijde zetten en vragen of de voorstellen van de indieners om het maar aan de gemeenten over te laten, niet leiden tot rechtsongelijkheid. Wordt niet in de ene gemeente de eigenaar van een pand dat leegstaat veel harder aangepakt dan in een andere gemeente? Vinden de indieners dat een aanvaardbare consequentie?

Wat er ook van zij, de Partij voor de Vrijheid is er niet van overtuigd dat de balans tussen het vrije eigendomsrecht enerzijds en de behoefte van lokale bestuurders om eigendommen van burgers aan te kunnen tasten anderzijds, moet kunnen doorslaan in het voordeel van die lokale bestuurders. Ook gemeenten moeten ze veel mogelijk van het eigendomsrecht van eigenaren van onroerend goed afblijven. De indieners motiveren hun voorstel op dit punt door erop te wijzen dat leegstand kan leiden tot aantasting van de leefbaarheid van buurten en het risico van kraken in het leven roept. Zijn de indieners het niet met mij eens – ik hoop dat ze daarop in willen gaan – dat het een gotspe zou zijn om een eigenaar te dwingen om een contract af te sluiten met iemand waarmee hij dat niet wil, om het risico van kraken maar tegen te gaan? Vinden de indieners niet dat het risico van kraken moet worden tegengegaan door een goede beveiliging van panden door de eigenaars en door het strafrechtelijk aanpakken van het krakerstuig?

De heer **Van Heugten** (CDA): De heer De Roon vraagt of het beperken van het eigendom in het kader van leegstandbeheer wel een instrument is dat je in handen van gemeenten moet leggen. Maar is de heer De Roon het er dan mee eens dat de wijze waarop wij in Nederland in de ruimtelijke ordening de Onteigeningswet toepassen, gekoppeld aan het bestemmingsplan en aan de ruimtelijke ordeningsinstrumenten, juist bij gemeenten hebben neergelegd, dan ook verkeerd zou zijn? Ik zou juist denken dat het goed aansluit bij de verantwoordelijkheid die gemeenten op basis van lokale, democratisch genomen besluiten, hebben.

De Roon

De heer **De Roon** (PVV): Bij onteigening is altijd een volle toetsing door de rechterlijke macht van toepassing. Zoals ik het nu begrijp, is dat in de nu voorgestane constructie in mindere mate het geval. Dat leidt mij tot de vraag aan de indieners of er geen rechtsongelijkheid ontstaat voor eigenaren van panden in verschillende gemeenten. Of dat een kwalijke zaak is als je dat vergelijkt met onteigening, is vers twee. Dat ben ik met u eens, maar het beschermingsregime bij onteigening is steviger dan het beschermingsregime dat in deze voorstellen aan de orde is.

De heer **Van Heugten** (CDA): U nuanceert het in uw laatste opmerking, maar er is op dit punt toch ook een bescherming van de eigenaar? Als een gemeente dit in alle onredelijkheid zou doen, kan de eigenaar toch te allen tijde bezwaar maken en in beroep gaan tegen het besluit van de gemeente ten aanzien van de voordracht die hem wordt opgelegd?

De heer **De Roon** (PVV): Ja, dat is waar. U hebt gelijk op dat punt.

De heer **Depla** (PvdA): U vindt de strafmaat eigenlijk slappe hap. Bij wijze van spreken: liever een knieschot dan dit soort kleine straffen. U vindt dat gemeenten eigenlijk geen inbreuk mogen doen op het eigendom. Ook dat deel van het wetsvoorstel deugt volgens u dus niet. Kan ik tot de conclusie komen dat u dit wetsvoorstel niet gaat steunen?

De heer **De Roon** (PVV): De heer Depla loopt weer ver voor de muziek uit, want we zijn nog bezig met een bespreking. Ik heb nog geen antwoorden gehoord van de indieners. Ik wil het debat graag eerst afwachten en afronden voordat ik mij uitlaat over de vraag of wij dit gaan steunen, of wij dit in een geamendeerde vorm gaan steunen of dat wij het helemaal niet gaan steunen. Dat is nog volledig open, mijnheer Depla.

De heer **Depla** (PvdA): Die nuance ben ik niet van u gewend. Meestal is uw partij duidelijk en weet zij zonder enige reactie van anderen meteen wat zij vindt. In dit geval weet u het allemaal niet.

De heer **De Roon** (PVV): Ik vind deze reactie merkwaardig, want bij mijn weten heb ik nog nooit eerder met de heer Depla een debat gevoerd. Hij moet mij dus niet verwijten dat ik anders altijd zo ongenueanceerd ben. Hij heeft nog nooit met mij gedebatteerd.

Een motivering voor deze bestuursrechtelijke voorstellen is dat leegstand de leefbaarheid van buurten kan aantasten. Ik vraag mij af op welk groot maatschappelijk probleem de indieners doelen. De meeste kantoorpanden staan op bedrijventerreinen en niet in woonwijken. Waar hebben wij het dan precies over? Bedrijventerreinen zijn haast per definitie onleefbaar. Ook hierop krijg ik graag een reactie van de indieners. Daar wil ik het voor deze eerste termijn bij laten.

De heer **Anker** (ChristenUnie): Dat gaat mij toch een beetje te hard, want volgens mij vindt ook de PVV het belangrijk dat de Nederlandse economie kan groeien en bloeien. Dat moet op fatsoenlijke en deugdelijke bedrijventerreinen gebeuren. Ik weet niet hoe graag u uw auto wegbrengt naar een garage waaromheen allerlei

verwaarloosde en leegstaande panden zijn en waar een onveilige situatie is. Ik hoop dat u ook op dat punt een beetje genuanceerd bent.

De heer **De Roon** (PVV): De heer Anker kan ervan overtuigd zijn dat ik mijn auto altijd naar een garage breng waar het volkomen veilig is.

De heer **Teeven** (VVD): Uw betoog van de heer De Roon was interessant; ik heb er met interesse naar zitten luisteren. Op een aantal punten zijn wij het ook niet oneens, maar bij mijn fractie en bij mij leeft nog wel een vraag. U zwaait de initiatiefnemers eerst hulde toe voor het algemene kraakverbod, waarmee we ook na twaalf maanden aantasting van het eigendomsrecht strafrechtelijk gaan aanpakken. Dat is natuurlijk grote winst; dat zegt u terecht. Tegelijkertijd levert u echter commentaar op de leegstandsverordeningen. Ik loop niet vooruit op de vraag wat het zwaarst weegt, want dan vraag ik met een U-bochtje hetzelfde als de heer Depla. Uiteindelijk is de vraag echter natuurlijk wel waar voor de PVV de nadruk op gaat liggen. Waar gaat de PVV uiteindelijk voor? Gaat zij voor aantasting van het eigendomsrecht en vindt zij dus dat kraken strafbaar moet worden gesteld? Of vindt de PVV dat de eigenaren nooit lastiggevallen moeten worden? Welke wegging gaat de PVV maken of blijft de PVV het aan elkaar koppelen, net zoals de initiatiefnemers?

De heer **De Roon** (PVV): De heer Teeven probeert op een heel vriendelijke wijze – dat geef ik onmiddellijk toe – hetzelfde als de heer Depla. Daar ga ik op dit moment dus niet op in. Ik heb al tegen de heer Depla gezegd dat de wegging – wat is in dit verhaal voor ons het belangrijkste? – mede zal afhangen van amendementen en van de vraag welke amendementen een kans maken. Pas dan zal ik kenbaar maken wat wij wel en wat wij niet steunen. Of wij dit wetsvoorstel steunen, eventueel in geamendeerde vorm of onder bepaalde voorwaarden, komt later aan de orde, niet nu.

De heer **Teeven** (VVD): Nog een poging, maar dan via een andere weg.

De **voorzitter**: Een iets kortere weg alstublieft.

De heer **Teeven** (VVD): Zeker. De PVV heeft strafbaarstelling altijd heel belangrijk gevonden. Vandaag spreekt de heer De Roon ook duidelijk over krakerstuig. Er kan geen misverstand over bestaan dat alles wat die mensen doen volgens hem strafbaar moet zijn. Dat moet voor de PVV dan toch buitengewoon zwaar wegen?

De heer **De Roon** (PVV): Dat is ook een heel goed punt van dit wetsvoorstel. Het zal zeker meewegen bij onze uiteindelijke afweging wat hiermee te doen.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Het is chic, ook richting de initiatiefnemers, om duidelijk te maken welke aanpassingen volgens de PVV-fractie nodig zijn om op steun van de PVV-fractie te kunnen rekenen. Dan weten wij ook waarover het gaat. Zegt de heer De Roon dat als de strafmaat bevredigend geregeld is de PVV-fractie akkoord gaat met het wetsvoorstel?

De heer **De Roon** (PVV): De strafmaat is belangrijk, net

De Roon

als het op heterdaad aanhouden en een minimumstraf. Als ook de bestuursrechtelijke poot, de andere kwestie, wat afgezwakt wordt, zou de PVV-fractie misschien over haar bezwaren heen kunnen stappen. Ik moet mijn fractie daarover raadplegen.

De heer **Pechtold** (D66): Dit punt blijft nu "boven de wet hangen". Gaat de PVV nu wel of niet mee? Worden er eisen gesteld? Is het een conditio sine qua non? Steunt de PVV als de indieners het wetsvoorstel aanpassen? Steunt de PVV niet als die het niet doen? Dan vervalt immers de meerderheid voor dit wetsvoorstel.

De heer **De Roon** (PVV): Op dit moment steunen wij het wetsvoorstel niet. Er zullen aanpassingen moeten komen. Ik heb de indieners dan ook genoeg denkvoer gegeven. Ik wacht hun antwoorden af alvorens mij uit te laten over de consequenties die de PVV daaraan zal verbinden.

De heer **Pechtold** (D66): ...

De **voorzitter**: Houd het heel kort, mijnheer Pechtold. Ik vrees dat u hetzelfde antwoord krijgt als zojuist.

De heer **Pechtold** (D66): Nee, u doet de heer De Roon tekort. Die is immers heel duidelijk: op dit moment geen steun voor het wetsvoorstel. Mijn vraag is vervolgens of hij voor de meedenkers, zoals ik, kan zeggen waar de strafmaat verhoogd moet worden en welke zaken aangepast moeten worden. Ik vraag gewoon wat er moet veranderen, wil de PVV ermee instemmen.

De heer **De Roon** (PVV): Als de heer Pechtold gewoon bij het debat was gebleven, had hij dat allemaal kunnen horen.

De heer **Pechtold** (D66): De heer De Roon wordt wel heel Haags. Ik vraag hem kort te formuleren wat moet veranderen, wil de PVV ermee instemmen. Hij zei zojuist dat er vier jaar straf staat op het stelen van een dropje. Dat is helder. Ik wil graag meedenken, terwijl de initiatiefnemers gaan nadenken.

De heer **De Roon** (PVV): Ik heb alles al gezegd wat ik wil zeggen. Ik ga mijzelf niet herhalen.

De **voorzitter**: Nee, mijnheer Pechtold. Ik heb de heer De Roon over die punten al het een en ander horen zeggen.

De heer **Jansen** (SP): Ik roep de heer De Roon op om een stapje verder te gaan en om amendementen in te dienen. Hij zegt dat de steun aan het wetsvoorstel afhangt van de amenderingen. De steun voor amendementen kan echter uit alle richtingen komen. Waarom beroept hij zich uitsluitend op de uitwerking van de indieners van het wetsvoorstel en dient hij geen amendementen in?

De heer **De Roon** (PVV): Ik vind het wel zo chic naar de indieners toe om hen eerst de ruimte te geven om na te denken. Ik wil geen amendementen boven de markt laten hangen met de strekking dat de zaak struikelt als zij daarin niet meegaan. Ik vind het veel beter om de indieners eerst hun gang te laten gaan. Dat is een

kwestie van tactiek. Ik maak dus pas op een later moment kenbaar waar de zaak al dan niet kan struikelen.

De heer **Jansen** (SP): Als in eerste termijn door de indieners geen concessies worden gedaan in de richting van de heer De Roon komt hij dus met amendementen.

De heer **De Roon** (PVV): Amenderen kan nog tot het moment dat het wetsvoorstel in stemming komt. Wanneer ik met amendementen kom, zal de heer Jansen moeten afwachten.

De **voorzitter**: Ik zie dat mevrouw Van Gent ook nog een poging wil wagen op dit punt. Dat lijkt mij zinloos. Wij hebben bovendien nog vijf woordvoerders te gaan en slechts anderhalf uur op de agenda.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): De heer Van Roon zegt het voorliggende wetsvoorstel niet te steunen als er geen aanpassingen komen. Als eventuele amendementen van zijn kant niet aangenomen worden, stemt hij tegen. Ik wil voor de helderheid weten of dat klopt. De kiezers en het volk willen dat ook graag weten.

De heer **De Roon** (PVV): Als het blijft zoals het nu is, zal ik mijn fractie adviseren om niet voor dit wetsvoorstel te stemmen.

□

De heer **Van Heugten** (CDA): Voorzitter. Voor de CDA-fractie is het vandaag een heuglijke dag, omdat er een initiatiefwetsvoorstel aan de orde is. Dit initiatiefwetsvoorstel heeft naar onze mening veel werk gevegd en het verdient een goede plenaire afronding. Daar beginnen wij vandaag aan.

Ten aanzien van de problematiek van kraken en leegstand onderschrijft mijn fractie de analyse van de initiatiefnemers. Wij delen de motivatie om hier iets aan te doen en wij kunnen ons vinden in de gekozen oplossing om kraken en leegstand te verminderen. Naar onze mening is kraken een fenomeen dat geen beschermde status in de wet meer zou moeten hebben. Het is een vorm van eigenrichting die in onze ogen niet meer past in een tijdsgewricht waarin permanente aandacht voor normbesef en respect voor andermans eigendom aan de orde van de dag zijn. Net zoals diefstal verboden en strafbaar blijft, ook al heb je weinig of geen inkomen. Zoals rijden door rood licht verboden en strafbaar blijft, ook al heb je een goede reden om haast te hebben. Zo zou ook kraken te allen tijde verboden moeten worden. Dit initiatiefvoorstel brengt daarin helderheid.

Bovendien zijn de idealistische motieven van kraken overwoerd door het vaak met kraken gepaard gaande gebruik van geweld, het veroorzaken van overlast en een houding van anarchie en het zich onttrekken aan het gezag. Daarnaast kan de grondslag voor kraken, namelijk dat er in Nederland een tekort is aan betaalbare woningen, niet onverkort standhouden. De totale woningvoorraad van Nederland – 7 miljoen woningen – bestaat voor circa 40% uit sociale huurwoningen bij woningcorporaties. Dat is ruim één op de drie woningen. Er is geen land in de wereld met een zo groot aandeel sociale huurwoningen, terwijl de welvaarts- en inkomenspositie in Nederland ook tot de hoogste in de

Van Heugten

wereld behoort. Bovendien benadeelt de eigenrichting van het kraken degene die keurig via de reguliere weg een woning zoekt.

De heer **Depla** (PvdA): Ik wil het niet over eigenrichting hebben, maar over de analyse van de heer Van Heugten over de woningnood in Nederland. Hij zegt dat 30% van de woningen in Nederland sociale huurwoningen zijn. Dat is nergens hoger in de wereld. Dat al die mensen op de wachtlijsten staan in grote delen van Nederland, is dus een waanidee. Hoe kan hij een politiemans van een caissière in Amsterdam, Utrecht of Leiden uitleggen dat er woningen genoeg zijn? Die zijn er misschien in Gansdijk, maar niet in de stad waar zij wonen.

De heer **Van Heugten** (CDA): U hebt een voorziende blik, want de volgende passage geeft hier precies antwoord op.

In gesprekken met krakers en de kraakbeweging krijg ik steevast te horen dat kraken nodig is vanwege de aanhoudende woningnood in dit land. Men verwijst daarbij naar de wachtlijsten voor woningzoekenden in vooral de grote steden. Dat is te simpel. Als er 5000 mensen op een wachtlijst voor een sociale huurwoning staan, wil dat nog niet zeggen dat 5000 huishoudens elke nacht onder de brug slapen. Zij hebben woonruimte, maar zijn op zoek naar een andere woning. Dan praat je dus over een andere woningnood. Die is in onze ogen niet zodanig dat je het recht in eigen hand mag nemen en dat je mag inbreken in het pand van een ander om dat vervolgens als eigen woonruimte te bestemmen.

De heer **Depla** (PvdA): Ik wil de boel loskoppelen van de vraag of er reden genoeg is om te kraken. Ik ga in op het gemak waarmee u zegt dat het wel meevalt. Ik ben gisteren benaderd door iemand die moeder wordt en die op zichzelf wil gaan wonen. Zij gaat terecht niet met haar kleine kind onder een brug slapen. Dat is maar goed ook. Dat is in uw ogen geen echte woningnood. U zegt vaak dat die wachtlijsten meevallen en dat het probleem niet zo groot is. Mijn stelling is dat de wachtlijsten voor betaalbare huurwoningen in Nederland groot zijn. Daar moet u wat aan doen. Het staat los van dit wetsvoorstel, maar u haalt het er elke keer bij.

De heer **Van Heugten** (CDA): De heer Depla zegt dat de wachtlijsten groot zijn en dat de woningnood groot is. Moet kraken daar de oplossing voor bieden?

De heer **Depla** (PvdA): Nee, dat heb ik nooit gezegd. U draait de boel om.

De heer **Van Heugten** (CDA): Nee, u draait de boel om.

De heer **Depla** (PvdA): Nee, helemaal niet. Ik heb niet vanwege dit argument gezegd dat kraken zou moeten. U zegt dat het verhaal van kraken nergens op slaat, want er is geen woningnood. Ik zeg alleen: die stelling klopt niet. U gaat die stelling straks ook bij andere debatten betrekken en dan gaan wij de woningnood niet oplossen. Dan gaan wij geen woningen meer bouwen. Om die reden reageer ik er nu zo fel op.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Van Heugten. Hierna gaat hij door met zijn betoog.

De heer **Van Heugten** (CDA): Het is heel simpel. De redenering van de heer Depla gaat mank, omdat hij de zaak omdraait. Ik bestrijd dat. De krakers die mij benaderen, zeggen dat wij kraken moeten toestaan, want dat is een oplossing voor de woningnood. Die redenering gaat niet op. Ik ben bezig met een wetsvoorstel dat kraken strafbaar stelt. Ik luister naar de argumenten om kraken een grond te geven. Dat argument is voor mij niet steekhoudend om te zeggen dat kraken in de wet beschermd moet blijven.

Ik kom op nog een ander punt en dan spreek ik de heer Depla ook gelijk aan. Een ander argument van krakers is dat er meer betaalbare woningen moeten worden gebouwd. Dan hoeven ze niet te kraken. Ik gaf eerder aan dat een op de drie woningen in Nederland al een sociale huurwoning is. Dat dit argument mank gaat, toont ook de situatie in Amsterdam. Nergens zijn er zo veel huurwoningen gebouwd als in Amsterdam en toch wordt er nergens zo veel gekraakt als in onze hoofdstad. Bovendien is het dan volstrekt onbegrijpelijk dat er met toestemming van de gemeente Amsterdam ook nog eens 600 woningen aan de sociale woningvoorraad worden onttrokken om per nacht te worden verhuurd aan toeristen.

Dan wordt er gezegd: kraken helpt tegen speculatie en tegen leegstand van kantoren en bedrijfspanden. Ook hier is de situatie in Amsterdam geen voorbeeld dat deze stelling ondersteunt. Of wil iemand beweren dat er in Amsterdam niet meer gespeculeerd wordt of dat er daar geen tienduizenden vierkante meters kantoren en bedrijfspanden leegstaan ondanks het zwaartepunt van de kraakacties in Amsterdam?

De heer **Pechtold** (D66): Ik ben onder de indruk van de scherpe analyse van de woningmarkt, het gebrek aan doorstroming en sociale huurwoningen waar alles vastzit, die ik hier nu al minutenlang hoor. Wat doet de regering op dit moment en wat heeft zij de afgelopen twee en een half jaar gedaan om dat te verbeteren?

De heer **Van Heugten** (CDA): Ook hier een voorzienende blik van de heer Pechtold, want een van mijn vragen aan de regering is om iets te doen aan dit probleem, namelijk het bezet houden van veel sociale huurwoningen door mensen die dat gelet op hun inkomen niet meer nodig hebben. Ik vraag aan de minister voor WWI of wij nog aanvullende maatregelen kunnen verwachten om dit te bereiken. In dit kader is Amsterdam opnieuw een goed voorbeeld. Er is nog nooit zo veel doorstroming in de sociale huurmarkt geweest in Amsterdam nadat de IJouwers werden ontwikkeld en het plotseling ook mogelijk bleek om koopwoningen te bouwen. Veel mensen kregen nu de gelegenheid om de gouden kooi van de sociale huurwoning te verlaten, omdat zij konden overstappen op een aanvaardbaar alternatief, namelijk een koopwoning in Amsterdam. Dit betekent dat er in de huidige woningbouwplannen van de diverse steden wel degelijk maatregelen worden genomen om de doorstroming te bevorderen.

De heer **Pechtold** (D66): Door de steden, ja. Ik zal de heer Van Heugten iets nieuws vertellen. Zijn partij zit al twee en een half jaar in de regering en in Beetsterzwaag is afgesproken dat de woningbouwmarkt met dit kabinet op slot blijft. Hij durft niet te praten over de hypotheek-renteaftrek, hij durft niet te praten over grondprijzen, hij

Van Heugten

durft niet te praten over overdrachtsbelasting, hij durft niet te praten over huurliberalisatie. Dat mag allemaal niet, die onderwerpen zijn verboden verklaard, ze zijn taboe. En dan stelt de heer Van Heugten nu een vraag aan het kabinet? Wat doet het CDA?

De heer **Van Heugten** (CDA): Los van het feit dat wij hiermee op een zijpad van deze wetsbehandeling komen ...

De heer **Pechtold** (D66): Het is de kern.

De heer **Van Heugten** (CDA): Dat betwijfel ik, maar daar kom ik straks nog wel even op terug. In antwoord op de vraag van de heer Pechtold wat er gebeurt en wat het CDA wil met de woningmarkt, verwijs ik naar een interessante studie van het wetenschappelijk instituut van het CDA dat veel aanbevelingen heeft gedaan over maatregelen die kunnen worden genomen voor de woningmarkt, zij het in samenhang met een aantal andere maatregelen. De premier heeft ook al eerder aangekondigd dat er dan ook voor fiscale herzieningen een totaalbeeld moet worden geschapen. Bovendien is het CDA van mening dat in een tijd waarin wij spreken over de crisis en doorstroming een ding funest is, namelijk praten over en dreigen met het afschaffen van de hypotheekrenteaftrek. Eerder is gebleken dat dit een funeste uitwerking heeft op de woningmarkt en op de doorstroming. Iedereen raakt verkrampd en blijft zitten waar hij zit. Dit is in onze ogen het verkeerde moment om een dreigende belastingverhoging aan de orde te stellen, want het afschaffen van de hypotheekrenteaftrek is puur een belastingverhoging.

De heer **Pechtold** (D66): Dat dit met droge ogen kan, daar worden CDA'ers volgens mij op getraind. Dit is toch ongelooflijk! Na twee en een half jaar geen enkele visie op de woningmarkt. Ja, een studie van het bureau. En dan nu vragen stellen! Vanochtend nog bleek dat het crisispakket van 2,5 mld. om in de bouw wat te gaan doen, aan flarden is geschoten door de Raad van State omdat de wet niet goed is gemaakt. Dat is de actualiteit van vandaag.

De **voorzitter**: En uw vraag, mijnheer Pechtold?

De heer **Pechtold** (D66): En nu gaat de heer Van Heugten een fenomeen als kraken, dat een burgerlijke correctie is, onmogelijk maken terwijl al die studenten die op dit moment naar hogescholen en universiteiten gaan, geen kamer hebben. Het is werkelijk bedroevend.

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik voel mij niet geroepen om uitgebreid te reageren op de aantijgingen van de heer Pechtold anders dan dat hij zegt dat wij goede wetten moeten maken. Laten wij daar dan vandaag mee beginnen. Laten wij dan vooral dit wetsvoorstel goed maken en aannemen.

De **voorzitter**: Ik vraag de leden om in het verloop van dit debat de interrupties kort en bondig te houden, want wij hebben niet eeuwig de tijd.

De heer **Depla** (PvdA): De heer Van Heugten zegt dat het probleem in Amsterdam gelegen is in het feit dat er veel te veel mensen in sociale huurwoningen wonen. Omdat

Amsterdam werkt als een soort rode lap, trek ik het probleem wat dichterbij huis, naar Utrecht of Den Bosch. De heer Van Heugten zegt dat er veel te veel mensen in een sociale huurwoning wonen en dat die mensen veel meer kunnen betalen. Hij wil daarover nadere informatie van de minister. De minister heeft onlangs een brief naar de Kamer gestuurd waarin klip-en-klaar staat dat maar 5% van de woningen scheef wordt bewoond. Wanneer vindt de heer Van Heugten dat iemand te veel verdient voor een sociale huurwoning en door moet kunnen stromen? Ligt die grens bij € 30.000, bij € 40.000? Dan kunnen wij praten over de vraag of er te veel woningen zijn of niet.

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik wil met alle plezier een heel lang woningdebat voeren met de heer Depla. Dat voeren wij in deze Kamer ook vaak, in diverse zalen. Het gaat mij echter te ver om in relatie tot dit wetsvoorstel vast te leggen waar de inkomensgrens ligt voor sociale huur. Mijn vraag aan de minister voor WWI behelst het volgende. Wij praten over een samenhangend voorstel, waarin wij kraken verbieden en gemeenten leegstand-instrumenten aanreiken. Ik vraag de minister voor WWI of er nog andere maatregelen van dit kabinet zijn te verwachten die de doorstroming op woningmarkten kan bevorderen. Ik heb er weinig behoefte aan om nu met de heer Depla over de woningbouwfilosofie, de sociale huurwoning en scheefwonen te gaan praten. Het CDA-standpunt daarover is bekend. Ik verwijs nogmaals naar de studie van de woningmarktcommissie; dat is overigens geen wetenschappelijk instituut maar een commissie van leden van het CDA. Die heeft daar behartigenswaardige dingen over gezegd. Overigens heeft die commissie ook over overdrachtsbelasting zaken gezegd. Mij lijkt dat voldoende helder voor de context van het debat waarin de CDA-fractie spreekt over de kraakwet en het beheren van leegstand.

De heer **Depla** (PvdA): Ik vind het prima dat u het debat nu eng maakt, maar dan moet u de minister voor WWI ook niet vragen wat wij aan scheefwonen gaan doen terwijl wij daar drie weken geleden een uitgebreid debat over hebben gevoerd. U trekt het breder en ik vind het dus flauw dat u het nu weer smaller maakt. Ik vind het prima en zal er niet meer over vragen, maar dan gaan wij daarover in het vervolgdebat ook niet de minister over uitdagen, want dan ga ik het debat erover weer met u aan.

De heer **Van Heugten** (CDA): Prima.

Voorzitter. Alle argumenten die krakers aan mij voorgelegd hebben om te motiveren waarom kraken moet blijven, worden besloten met de stelling dat kraken een goede stok achter de deur is gebleken. Nee, voorzitter, kraken is geen goede stok achter de deur gebleken, eerder een botte bijl. Gelet op de schades die zijn aangericht, mag dat letterlijk worden genomen.

De CDA-fractie ziet geen heil in het kraken als instrument in het bestrijden van leegstand. De willekeur van kraken blijkt geen aanvaardbaar substitoot te zijn voor democratisch gelegitimeerd leegstandsbeleid dat door overheden wordt uitgevoerd. De daarvoor bestemde wettelijke middelen alsmede een goede inzet van leegstandsbeheerorganisaties zijn voor de CDA-fractie de geëigende wegen om leegstandsproblemen aan te pakken. Het voorliggende wetsvoorstel versterkt

Van Heugten

deze benadering. Daarnaast stelt het een heldere en eenduidige norm: kraken is te allen tijde verboden.

De heer **Jansen** (SP): Voorzitter. Ik begrijp dat de CDA-fractie stelt dat woningnood nooit een argument kan zijn voor kraken. Ik ben het daar niet mee eens, maar ik neem dat even als uitgangspunt aan. Er was echter nog een ander argument, namelijk dat van verpaupering, speculatie, dreigende brandstichting en dat soort zaken. Ik heb daar voorbeelden van genoemd. Goed rentmeesterschap is natuurlijk bij eigendom ook van belang. Hoe staat de CDA-fractie daarin?

De heer **Van Heugten** (CDA): Voor ons is duidelijk dat de eigendomssituatie en het beheer van de eigendommen geen aanleiding kan zijn voor burgers om daar volgens eigen inzichten, op een eigen gekozen moment en op een eigen wijze, volstrekt anarchistisch, tegen op te treden. Het is des overheids om daar in het kader van het algemeen belang tegen op te treden.

De heer **Jansen** (SP): De afgelopen 25 jaar waarin al die waardevolle monumentale panden zijn gered door dat soort vormen van burgerlijke ongehoorzaamheid was volgens u zonde van de tijd?

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik kan u op evenveel, zelfs meer waardevolle panden wijzen die in de afgelopen 25 jaar op een andere wijze gered zijn van de ondergang. Het is dus niet per se noodzakelijk om onze monumentenzorg op te hangen aan het kraken. Dat zou ook de omgekeerde wereld zijn in deze maatschappij.

De heer **Jansen** (SP): Ik heb voorbeelden genoemd van gevallen waarin de overheid of een gemeente zelf eigenaar was. De overheid zelf had in die gevallen boter op het hoofd. Hoe kijkt u daartegenaan?

De heer **Van Heugten** (CDA): Dan nog zijn er andere middelen dan kraken om ervoor te zorgen dat de overheid de beslissingen neemt die genomen moeten worden. Bovendien is het de verantwoordelijkheid van de overheid om de consequenties van de eigen beslissingen te dragen. De afweging om daartegen op te treden, is niet aan de individuele burger. Dat mag niet op zijn wijze, op zijn moment en op zijn manier. Dat kan wat ons betreft niet.

Voorzitter. Het goede van dit voorstel is dat men zich gerealiseerd heeft dat net zo goed als kraken geen effectief middel is bij de bestrijding van leegstand, het verbieden van kraken alleen dat ook niet is. Mijn waardering voor de initiatiefnemers daarvoor! Vandaar dat er is gezocht naar een aanvullende mogelijkheid voor gemeenten om ongewenste leegstand beter aan te pakken. Naar de mening van de CDA-fractie is men erin geslaagd een oplossing te vinden die een aantal punten in zich verenigt, punten die voor de CDA-fractie van belang zijn.

Qua werklust blijft de uitvoering van de voorstellen beperkt. Actueel bevestigt dit ook. De eigendomspositie van de eigenaar wordt ook gerespecteerd; hij wordt niet onteigend en blijft eigenaar. Bovendien wordt er samenwerking met de eigenaar gezocht en geëntameerd om de leegstandsproblematiek en de invulling van de leegstaande panden aan te sturen en op te lossen. Er is maatwerk mogelijk in die zin dat van die gemeenten

waar leegstand geen issue is, die straten en die wijken waarbij leegstand niet aan de orde is, niet in ingewikkelde verordeningen hoeven te worden opgenomen. Zij krijgen geen last van heffingen of van nodeloze bureaucratie. Het instrument wordt dan ook niet groter gemaakt dan nodig is. Bovendien worden de huisvestingsvraagstukken democratisch gelegitimeerd opgelost. Immers, niet alle leegstand is probleemleegstand; veel leegstand is normale frictieleegstand in de markt. In reactie op een interruptie van de heer Depla heb ik al voorbeelden gegeven van panden die soms jarenlang leeg staan, waarbij niemand zich zorgen maakt over leefbaarheid en veiligheid, terwijl in de huidige omstandigheden de dreiging van kraken voor de eigenaar aanwezig is.

Wij denken dat hiermee een adequate aanvulling van het instrumentarium gevonden is. Bovendien past dit goed in het huidige spoor van ruimtelijke ordening, dat ontwikkeld is.

Als het gaat om nieuwe locaties voor bedrijven-terreinen, hechten wij er veel waarde aan dat er landelijk een SER-ladder wordt toegepast. In veel gemeenten en provincies, alsook bij de rijksoverheid is het adagium dat wij zuinig moeten zijn op onze ruimte en zo veel mogelijk ruimte moeten hergebruiken en gebouwen en locaties recycleren. Naar onze inschatting zullen gemeenten veel meer overgaan tot een actiever leegstandsbeheer en actiever in gesprek gaan met eigenaren om na te gaan of zij de leegstaande panden, die ook een belemmering vormen bij de mogelijkheid om nieuwe locaties door te ontwikkelen, een nieuwe bestemming kunnen geven dan wel daarvoor een adequaat gebruik kunnen vinden.

Ik ben dan ook hoogst verbaasd over de reactie van de VNG ter zake. Dit geldt temeer daar de VNG ook zegt dat zij zich ten volle schaart achter het RO-beleid van dit kabinet, waarop dit voorstel een goede aanvulling is. De VNG heeft nog een lijst met tien veiligheidsprioriteiten gemaakt. Op nummer drie staat het aanpakken van de overlast voor de woon- en leefomgeving en op nummer vier het aanpakken van het probleem van de gevoelens van onveiligheid bij de burgers. Tegen deze achtergrond vind ik de opmerkingen van de VNG over dit initiatiefvoorstel zeer bijzonder en in strijd met wat zij elders heeft aangegeven.

Met dit wetsvoorstel wordt ook een heldere norm vastgelegd: kraken is verboden; punt. Dat die duidelijkheid ook nodig is, bleek afgelopen zomer nog eens. In het verslag vroeg de CDA-fractie hoe het zat met het al dan niet kunnen kraken van een stuk grond. In de nota naar aanleiding van het verslag schrijven de initiatiefnemers dat dit niet kan; er is sprake van huisvredebreuk als het een erf betreft. Of als het bordje met de tekst "verboden toegang" is gepasseerd, is artikel 426 van het Wetboek van Strafrecht van toepassing. Toch ontstond er enkele weken geleden in Vught verwarring, toen organisatoren van een illegaal feest met luide muziek en veel overlast, zich beriepen op het kraakrecht, om zo het optreden van de politie te verhinderen. Het is wat ons betreft een goed punt dat met een algeheel kraakverbod ook dit soort situaties, discussies en verwarring niet meer kunnen optreden. Er is immers geen kraakrecht meer waar je je als illegale organisatie op kunt beroepen.

De heer **Depla** (PvdA): Stel dat ik in mijn huis een enorm feest geef, dat de burens komen klagen en dat ik tegen de politie die op mij afkomt, zeg "u mag hier niet binnen

Van Heugten

komen, want dat is mijn eigendom”, dan laat de politie zich toch met een kluitje in het riet sturen? Ik snap niet wat u wilt aangeven met het voorbeeld van Vught. Welke politie in dit land laat zich zo met een kluitje in het riet sturen? Als er sprake is van (geluids)overlast, maakt de eigendomssituatie toch niets uit?

De heer **Van Heugten** (CDA): In principe heeft de heer Depla daarin gelijk, zij het dat wij constateren dat louter het fenomeen dat wij een kraakwet hebben en dat degenen die aangesproken werden op overlast zich daarop beroepen al voor de nodige verwarring, vertraging en discussie heeft gezorgd. Ik prijs alleen maar dit wetsvoorstel omdat, welke situatie wij in de toekomst ook nog zullen krijgen, dit in ieder geval nooit meer tot discussie kan leiden.

De heer **Depla** (PvdA): Bijzonder. Iets is verboden. Iemand zegt: ja, maar ik heb gekraakt, dus is het niet verboden. Dus gaan wij een tweede wet maken, en dan denkt u dat mensen niet creatief zijn en de politie niet weer in verwarring brengen? Misschien moeten wij de politie beter informeren over de wet, dat bepaalde overlast niet mag. Dan hoeven wij niet dit soort wetten te maken. Is het niet veel beter om het probleem bij de bron aan te pakken in plaats van dit soort wetgeving te maken?

De heer **Van Heugten** (CDA): Het een hoeft het ander niet uit te sluiten, zolang je maatregelen in de wet hebt staan en de wet zodanig geformuleerd is dat dit wel voor discussie kan zorgen in voorkomende gevallen. Er ligt hier een wetsvoorstel dat in ieder geval dat mogelijke aspect voor de toekomst elimineert. Dat vind ik een waardevolle aanvulling en een argumentatie onder dit wetsvoorstel.

Wel heeft de CDA-fractie nog enkele vragen en opmerkingen waarop wij tijdens dit debat graag nog een antwoord krijgen. Met de tweede en derde nota van wijziging wordt beoogd om woningen en gebouwen die zijn gekraakt op strafvorderlijke titel te kunnen ontruimen. Dat is nodig, omdat verschillende gerechtshoven verschillend oordeelden over de vraag of de wet op dit moment voldoende basis biedt om het grondwettelijk en verdragsrechtelijk gewaarborgde huisrecht op strafvorderlijke titel te kunnen beperken.

In de tweede nota van wijziging wordt genoemd dat de Hoge Raad nog geen arrest heeft gewezen in een van deze zaken waarin het gerechtshof hierover oordeelde. Heeft een uitspraak van de Hoge Raad nog mogelijk consequenties voor dit wetsvoorstel? Kan het zijn dat er nog verdere aanpassingen moeten plaatsvinden in dit voorstel? Zo is mijn vraag aan de initiatiefnemers.

Daarnaast rijst de vraag hoe de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit, waarover in de tweede nota van wijziging wordt gesproken, in dit geval precies moeten worden uitgelegd. Wanneer en op welke manier moeten krakers in de gelegenheid worden gesteld om vrijwillig het pand te verlaten en welke termijn geldt daarvoor? Kan dit nader worden toegelicht voor de duidelijkheid van het wetsvoorstel?

Ik heb nog enkele punten over de nota naar aanleiding van het verslag. Ik ben al ingegaan op de situatie in Amsterdam, waar 80% van de markt uit huurwoningen bestaat, die grotendeels bezet worden door mensen die daar feitelijk qua inkomen niet meer thuishoren. Lukt

deze manier van de woningmarkt beheren kraken niet in de hand? Hoe kijken de indieners, maar ook de minister voor WWI, hiertegenaan? Komt de minister mogelijk-erwijs nog met aanvullende maatregelen in deze situaties?

De heer **Depla** (PvdA): Ik dacht dat wij het niet meer zouden doen, maar nu gaat u toch weer over het huurbeleid beginnen. Dan moet u ook hard maken dat 80% van de huurwoningen in Amsterdam wordt bewoond door mensen die daar niet horen in uw ogen.

De heer **Van Heugten** (CDA): Nee, dat heb ik niet gezegd.

De heer **Depla** (PvdA): Kunt u het cijfer herhalen dat u hebt genoemd?

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik heb gezegd dat 80% van de woningmarkt in Amsterdam bestaat uit sociale huurwoningen, waarvan een groot deel bezet wordt door mensen die daar qua inkomen feitelijk niet de noodzaak toe hebben.

De heer **Depla** (PvdA): Ten eerste klopt die 80% niet – daar gaan wij het niet over hebben – maar dan moet u aangeven wanneer u vindt dat iemand niet meer in een sociale huurwoning thuishoort, gezien zijn inkomen.

De heer **Van Heugten** (CDA): Als zijn inkomen te hoog is voor het doen van een beroep op de woningmarkt waarin hij zit.

De heer **Depla** (PvdA): U geeft het voorbeeld van Amsterdam. Daar hebt u over nagedacht. Kunt u dan aangeven wat volgens u het inkomen moet zijn in Amsterdam waarboven je niet meer in een sociale huurwoning moet zitten maar je je makkelijker op de vrije markt moet kunnen redden?

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik zie de relevantie van deze interruptie niet voor het wel of niet stemmen voor dit wetsvoorstel. Ik heb daarstraks al aangegeven dat wij het op een ander moment hebben over het debat over de woningmarkt en maatregelen op het gebied van doorstroming op de woningmarkt. Ik laat mij dan ook niet verleiden om nu getallen te noemen die de heer Depla graag zou willen horen, want elk getal, ook datgene wat al eerder is genoemd, is voor discussie vatbaar. Dan komen wij in een discussie terecht die uiteindelijk dit wetsvoorstel niet verder zal helpen.

De heer **Depla** (PvdA): Dan moet u dit ook niet telkens uitlokken. U doet elke keer normerende uitspraken over inkomens van mensen die niet in een sociale huurwoning horen. Als ik daarover doorvraag, zegt u dat dit niet in dit wetsvoorstel thuishoort. Prima, maar dan moet u het ook niet elke keer aan de orde stellen.

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik heb dit aan de orde gesteld in een andere context dan waarover de heer Depla de discussie met mij wil voeren en daarom denk ik ook dat het goed is dat ik mijn betoog vervolg.

In het schriftelijk overleg stelde de CDA-fractie de vraag aan de orde hoe de indieners aankijken tegen een verlenging van de maximale duur van tijdelijke verhuur van vijf naar bijvoorbeeld acht of tien jaar om de

Van Heugten

doorstroming in de huizenmarkt te bevorderen. Dit geldt met name op de huidige woningmarkt, die op slot zit. Kan de minister voor WWI hierop nog ingaan, nu de indieners opmerken dat dit punt de reikwijdte van het wetsvoorstel overtreft?

De indieners merken op dat het schadeverhaal in de praktijk maar zelden tot resultaat leidt, nu de krakers vaak aangeven dat zij niet degenen zijn die de schade hebben toegebracht. Kunnen de indieners schetsen hoe het in de toekomst, dus na de inwerkingtreding van dit wetsvoorstel, zal gaan met het schadeverhaal? Is het dan gemakkelijker om de schade op de krakers te verhalen en te traceren welke kraker welke schade heeft toegebracht?

In de tweede nota van wijziging is ervoor gekozen om het nieuwe artikel 138a, het kraken als misdrijf, niet in artikel 67, lid 1, sub b Wetboek van Strafvordering op te nemen. Dat artikel 67 maakt een voorlopige hechtenis in geval van verdenking van genoemd misdrijf mogelijk. De CDA-fractie wil weten of de initiatiefnemers hier bewust niet voor hebben gekozen. Is het wellicht mogelijk en te overwegen om dit alsnog te doen? In de nota naar aanleiding van het verslag is er ook over gesproken. Het is mijn fractie onduidelijk waarom de initiatiefnemers hier niet voor hebben gekozen.

Dan iets over de strafmaat. Mijn fractie heeft kennisgenomen van de redenering om voor de strafmaat aan te sluiten bij de categorie huisvredebreuk. Wij vinden dat nog niet geheel overtuigend. Van ons mag de strafmaat hoger worden. Ik denk minimaal aan een verdubbeling of nog meer. Zijn de indieners dan wel de minister van Justitie bereid om hun keuze nader toe te lichten, omdat de onderbouwing wat ons betreft nog niet overtuigend is, en zien de indieners dan wel de minister van Justitie mogelijkheden om de strafmaat naar boven bij te stellen, hetzij nu hetzij op een later moment na indiening van de wet, bijvoorbeeld op basis van evaluatiebepalingen, waarbij de strafmaat adequaat kan worden gekoppeld aan de werking van de wet? Voor de duidelijkheid merk ik op dat dit voor mijn fractie nooit een reden is om tegen het wetsvoorstel te zijn. Wij hanteren het principe dat het betere dan de vijand wordt van het goede. Het gaat namelijk niet aan dat de strafmaat bepalend is voor de oplossing van het vraagstuk of kraken al of niet strafbaar is.

Dan nog iets over de leegstandsbeheerorganisaties. De CDA-fractie vindt het gewenst om organisaties die leegstaande gebouwen beheren van een specifieke certificering of keurmerk te voorzien. De voorkeur van mijn fractie is dat het initiatief daartoe bij de branche zelf komt te liggen en dat de branche zelf met voorstellen komt voor een goede certificering. Op dit moment wordt veel gebruikgemaakt van algemene ISO-certificeringen, een kwaliteitsborgend systeem dat zo algemeen is dat het geen duidelijk beeld geeft van het specifieke doen en laten van de leegstandsbeheerorganisaties. Het is echter wenselijk dat, als gebruikers en gemeenten met elkaar in overleg zijn, of als er organisaties worden voorgedragen, op een eenvoudige manier een borging kan ontstaan. Daardoor kunnen de organisaties de leegstand op een aanvaardbare, ordentelijke en veilige manier beheren. Wij vinden dat temeer van belang, omdat het beheren van een leegstaand bedrijfs- of kantoorpand iets heel anders is dan het huren van een woning. De positie van een tijdelijk gebruiker is ook een andere dan die van een huurder, net zoals de positie van iemand die een nacht een hotelkamer boekt een andere is dan iemand die een

woning huurt en net zoals de positie van iemand die een week een huisje in Center Parcs huurt een andere is dan die van iemand die bij een corporatie een woning huurt. Dat zijn verschillende werelden. Leegstandbeheer is iets anders dan het huren van een woning.

De heer **Jansen** (SP): Ik ben blij dat de heer Van Heugten ook iets wil doen aan de rechten van antikrakers en aan de verbetering van de gebruikscontracten. Is hij niet met mij van mening dat je dit wettelijk moet verankeren, en ervoor moet zorgen dat sprake is van een stok achter de deur als men er niet vrijwillig uitkomt? Vindt hij ook niet dat er een bodem in de markt moet worden gelegd, in dit geval door de minister voor WWI, zoals ik bepleit in mijn amendement op stuk nr. 15?

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik vind dat geen voorwaarde. Een gemeente kan controleren of een leegstandsbeheerorganisatie, als zij die wil voordragen aan een gebruiker, een organisatie is die op een goede, veilige en aanvaardbare en ordentelijke manier het beheer organiseert. Het maakt het leven voor de gemeente echter wel gemakkelijker als er, wat ons betreft het liefst vanuit de branche zelf, een handreiking wordt gedaan in de zin van een goed certificeringssysteem. Als dat werkt, dan is dat voldoende. Dan is er geen directe noodzaak om daar nog een wettelijke maatregel voor te bedenken.

De heer **Jansen** (SP): Een vervolgvraag. In mijn amendement staat: "bij AMvB kunnen minimumeisen worden gesteld." Met andere woorden, de minister voor WWI heeft de vrijheid om af te wachten of de branche eruit komt. Hij heeft wel een stok achter de deur om, als er niet binnen het jaar iets gebeurt, zelf met spelregels te komen. Dat moet de CDA-fractie toch ook aanspreken?

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik vind dat wij dat op dit moment niet moeten uitspreken. Ik wil wel het antwoord van de minister voor WWI op het amendement van de heer Jansen afwachten. Daarna maak ik de afweging of de CDA-fractie zich achter dit amendement zou kunnen stellen.

□

De heer **Pechtold** (D66): Voorzitter. De indieners menen met dit wetsvoorstel een principiële punt aan de orde te stellen. Ze willen het eigendomsrecht waarborgen. De D66-fractie vraagt zich af of het eigendomsrecht in het geding is. Dreigen eigenaren hun eigendom kwijt te raken? Mijn fractie ziet daarvoor geen enkele aanwijzing. Na het kraken blijft het pand namelijk formeel eigendom van de eigenaar. De schaal waarop kraken plaatsvindt, blijkt beperkt. Daardoor is er geen sprake van dat er iets in het geding is.

Is er dan helemaal niets aan de hand? Jawel. Mijn fractie deelt de mening dat wij veel meer zouden kunnen doen aan leegstand. Wij kunnen meer doen aan agressie of andere gevaarlijke situaties die zich in sommige gevallen voordoen bij kraken. Dit initiatiefwetsvoorstel biedt daarvoor echter weinig instrumenten. De steden die te maken hebben met kraken maken dit zelf ook duidelijk. Ik geef in mijn termijn graag aan welke instrumenten ontbreken of welke argumentatie mist,

Pechtold

waardoor mijn fractie het voorliggende initiatief niet kan ondersteunen.

Ik begin met de omvang van de problematiek. De fractie van D66 heeft hierover veel vragen gesteld. Deze blijven helaas voor een belangrijk deel onbeantwoord. Om hoeveel krakers dan wel kraakpanden gaat het eigenlijk? Ik heb zelf, toen ik bestuurder was in Leiden en Wageningen, hier misschien nog wel het meeste mee te maken gehad, maar heb toch het gevoel dat het verder, ook in Amsterdam, toch reuze meevalt. De indieners menen dat er geen valide landelijke gegevens bekend zijn. In schattingen gaat het om 200 tot 300 kraakpanden. Het kraakfenomeen concentreert zich in Amsterdam. Heel soms komt het in andere gemeenten voor. De initiatiefnemers baseren hun positie op berichtgeving in de media uit 2008, zo lees ik, maar maken dit niet inzichtelijk met concrete cijfers.

Ook uit cijfers over gerechtelijke procedures blijkt niet dat het gaat om een probleem dat op grote schaal plaatsvindt. We lezen dat het aantal strafrechtelijke overtredingen van artikel 429 van het Wetboek van Strafrecht, het niet op vordering van de rechthebbende ontruimen van een wederrechtelijk in gebruik genomen woning of gebouw, in de periode van 2004 tot 2007 tot 85 inschrijvingen bij de parketten heeft geleid. Ook uit de beschikbare cijfers over artikel 138 van het Wetboek van Strafrecht, huisvredebreuk, is niet herleidbaar hoeveel kraakpanden het betreft. Uit een brief van de G4 van 30 oktober 2008 maak ik op dat de betreffende gemeenten wel last hebben van excessief geweld en van de schade die daaruit voortvloeit bij ontruiming, maar dat dit slechts een klein deel van de krakers betreft. De initiatiefnemers verwijzen naar de onderzoeksrapportage van Regioplan in 2008, waarvan het doel was om inzicht te verkrijgen in de mogelijkheden ter voorkoming en bestrijding van leegstand in Nederland. In dit rapport lezen we ook dat het lokaal bestuur in grote en middelgrote gemeenten, op Amsterdam na, geen problemen lijkt te ervaren met krakers.

De heer **Teeven** (VVD): Deze inleiding is een verhaal waardoor je je afvraagt of D66 wel midden in de werkelijkheid staat. De heer Pechtold weet toch ook dat mensen die hun eigendomsrecht aangetast zien, het tegenwoordig vaak op een andere manier oplossen, omdat er gewoon niet wordt ingegrepen en omdat er allerlei bewijsproblemen zijn? D66 zou niet alleen naar de cijfertjes moeten kijken, maar midden in de werkelijkheid moeten staan. De heer Pechtold heeft hier veel mee te maken gehad. Het eigendomsrecht staat toch als een huis? Daar wil de D66-fractie toch niet aan tornen? Daar blijf je gewoon af. Is de heer Pechtold het met mij eens?

De heer **Pechtold** (D66): Ik ben het helemaal met de heer Teeven eens. Ik woon in een stad waar het kraken tot grote problemen zou moeten leiden. Dat valt reuze mee. We hebben altijd krachtige burgemeesters gehad. Binnen een jaar werden panden gewoon ontruimd. Was het jaar verstreken, dan werd bekeken of met de eigenaar en de krakers wat te regelen viel. Er was een prima sfeer. Niks aan de hand.

De heer **Teeven** (VVD): Het gaat heel goed in de steden waar D66-burgemeesters zitten. Dat weten we.

De heer **Pechtold** (D66): En nu zit er een PvdA'er.

De heer **Teeven** (VVD): Maar de vraag is natuurlijk gewoon: moet je niet met je handen van andermans spullen afblijven? Vindt D66 dat ook niet? Of zijn we inmiddels zo liberaal dat je van alles kunt aanpakken?

De heer **Pechtold** (D66): Die mantra gooit de heer Teeven er nu al de hele ochtend in: andermans spullen. Prima, maar we hebben het hier over woningen en daaraan is een tekort. Ik zie de studentensteden als Leiden, Amsterdam en Wageningen waar nu, met ons aller instemming, vele duizenden extra studenten zijn. En weet u wat? De woningnood is daar nog steeds gigantisch. De kamernood ook. Starterswoningen zijn er in dit land gewoon veel te weinig.

De heer **Teeven** (VVD): En ik zie al die arme studenten die zich keurig aan de regels houden ...

De **voorzitter**: Mijnheer Teeven, ik had u niet het woord gegeven. De heer Pechtold was nog met zijn antwoord bezig. Dat was uw derde poging nu.

De heer **Pechtold** (D66): U moet zich ook aan deze regels houden! U houdt zich niet aan de regels, mijnheer Teeven.

Ik zie al die studenten die op dit moment door een beetje druk uit de samenleving – dat noem ik "burgerlijke correctie" – de eigenaren van de panden dwingen om eens een besluit te nemen: wat ga je nu met dat pand doen? Wat als dat pand al een jaar leegstaat? U kent de speculatie. Ik heb het niet over de jaren 60, 70 en 80 van de vorige eeuw. Het is nu nog steeds zo! Er zijn gewoon heel veel eigenaren die door tekortkoming van nationale wetgeving of tekortkoming van de kracht van lokale bestuurders maar rommelen met hun panden. Ik kan ze ook in mijn gemeente aanwijzen. Ze slopen het pand op een klein stukje na, en dan maar speculeren met die grond. Dat moeten wij niet willen. Daarvoor moeten we hier niet alleen de oplossingen voor bedenken, maar daarvoor moeten we ook de gemeenten de ruimte geven. Die willen dat ook. Daar staat de heer Van Heugten; hij vertrouwt zo op de gemeenten. Nu, die zijn tegen deze wet.

De heer **Van Heugten** (CDA): Voor de Kamernota en de studentenhuisvesting verwijs ik de heer Pechtold naar een interessante brief van de minister voor WWI hierover van nog niet zo lang geleden ...

De heer **Pechtold** (D66): Een brief.

De heer **Van Heugten** (CDA): ... die een ander beeld schetst, op basis van feiten en getallen, dan de heer Pechtold hier doet aannemen. Er is veel vraag, maar de vraag loopt op van een onzelfstandige woonruimte naar inmiddels een zelfstandige woonruimte. Kennelijk heeft de heer Pechtold zich daar echter onvoldoende in kunnen verdiepen. Dat is jammer.

Ik heb ook een wedervraag aan de heer Pechtold. Als kraken dan zo goed is en als kraken de remedie is tegen de woningnood onder studenten, waarom is er dan de in zijn ogen nog steeds zo aanwezige woningnood? Dan heeft het toch nooit iets positiefs gebracht op dat punt?

De heer **Pechtold** (D66): Over de woningnood heb ik de heer Van Heugten zojuist al aangepakt. Ik pak even het

Pechtold

regeerakkoord erbij van dit kabinet, dat hij steunt. Daarin staat letterlijk: "Deze kabinetsperiode vinden geen wijzigingen plaats in de fiscale behandeling van de eigen woning. Er zullen ook geen wijzigingen worden voorbereid of onderzocht voor de periode daarna." Daarmee is dus de hele discussie over wonen op slot gezet. We mogen nergens over praten: niet over hypotheekrenteaftrek, niet over huurliberalisatie, niet over grondprijzen en niet over overdrachtsbelasting. Al die miljarden overheidssubsidie houden we lekker zo en intussen heeft de starter hier in de Randstad, maar inmiddels ook ver daarbuiten, nog steeds moeite om een woning te krijgen, zelfs met de crisis. Voor de student, de eenkamerbewoner en de alleenstaande bestaan ook grote tekorten en de heer Van Heugten sluit daar de ogen voor. Nee, ik moet een brief gaan zitten lezen! Wat dat betreft zou ik liever de heer Teeven volgen. Kijk gewoon eens in de samenleving.

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik kijk in de samenleving en ik zie toevallig in mijn kennissenkring dat er recent nog een woning in Utrecht, die aangeboden werd door een socialewoningverhuurder, zeven keer aangeboden moest worden voordat hij verhuurd werd. Dat betekent dat zes mensen op de wachtlijst, de "woningnood-wachtlijst", de woning eerst geweigerd hebben, alvorens de zevende de woning accepteerde. Dat zijn ook realiteiten over woningnood in Nederland. Maar de heer Pechtold beantwoordt mijn vraag niet.

De heer **Pechtold** (D66): Dat zal een dure woning zijn geweest.

De **voorzitter**: De heer Van Heugten stelt nu zijn vraag.

De heer **Van Heugten** (CDA): Het was een woning die qua huur correct in de sociale huursector was gewaardeerd. Daar lag het dus niet aan.

Maar nu mijn vraag, die de heer Pechtold handig weet te ontwijken door er allerlei zaken bij te halen. Als kraken zo'n goede remedie is, wat de heer Pechtold hier staat te verdedigen, waarom bestaat er dan in zijn ogen nog zo'n schrijnende situatie?

De heer **Pechtold** (D66): Omdat kraken natuurlijk geen overheidsbeleid is. Graag zou ik een paar van die gemeenten een keer tot wat actie krijgen om ervoor te zorgen dat ze leegstand aanpakken en niet bijvoorbeeld elke keer een nieuw bedrijventerrein uitgeven, omdat ze het oude niet willen herstructureren, daar gewoon het lief niet voor hebben. Natuurlijk, er moet wat peper in. Ik zal straks ook nog wel wat kritiek op de kraakbeweging hebben. Ik vind het ook jammer dat er zo weinig krakers op de publieke tribune zitten. Dit is het moment om er eens een keer voor te zorgen dat die wet er niet komt. We moeten niet hoeven afwachten of de PVV de strafmaten niet ernstig genoeg vindt.

De heer **Van Heugten** (CDA): De conclusie is dus: kraken helpt niet in de problematiek waar u voor staat. En tegen de heer De Roon zeg ik maar even ...

De **voorzitter**: Hebt u nog een vraag, mijnheer Van Heugten?

De heer **Van Heugten** (CDA): ... dat de heer Wilders ooit

de krakers de hand boven het hoofd zou houden, dat ga ik toch niet geloven. Dat is dus een verkeerde afleidingsmanoeuvre van de heer Pechtold. De conclusie van D66 is: we hebben grote problemen. De heer Pechtold verdedigt kraken, maar kraken helpt niet.

De **voorzitter**: De heer Pechtold vervolgt zijn betoog.

De heer **Pechtold** (D66): Dat lijkt me verstandig. Het beeld dringt zich aan mij op dat we hier weer nationale gemeenteraad zitten te spelen, of in dit geval zelfs de gemeenteraad van Amsterdam. Dat is de enige gemeente die soms echt last heeft van krakers, al geeft Amsterdam expliciet aan geen behoefte te hebben aan de regels die de indieners hier vanochtend voorstellen. Waaronder wordt tegen de zin van gemeenten in nieuwe wetgeving geïnitieerd, waarvan gemeenten stellen er zelf geen behoefte aan te hebben, uitgerekend door partijen die zo hechten aan de lokale autonomie, door partijen die zich normaliter erop beroepen tegen overbodige regels te zijn, door partijen – in dit geval CDA en ChristenUnie – die in het regeerakkoord hebben afgesproken om vier jaar lang niets aan de woningmarkt te willen veranderen en er zelfs niet over te willen nadenken? Je zou zeggen dat een partij als de VVD, die graag een kleine overzichtelijke overheid ziet en verantwoordelijkheid bij de burgers wil neerleggen, de kraakbeweging zou omarmen.

Niet alleen hebben de gemeenten inhoudelijk geen behoefte aan het voorliggende initiatief, er zijn ook andere bezwaren. Het Adviescollege toetsing administratieve lasten, Actal genaamd, concludeert dat het wetsvoorstel forse administratieve en bestuurlijke lasten voor de gemeenten veroorzaakt in verband met het opstellen van de leegstandsverordening, het treffen van leegstandsbeschikkingen, het opzetten en bijhouden van leegstandsregisters, het voeren van een overleg met de eigenaren en het doen van een verplichtende voordracht voor de huurder. Dit alles ter waarde van minimaal eenmalig ruim € 31.000 en jaarlijks bijna € 50.000 per gemeente. Ik heb dan geen medelijden met Amsterdam, maar al die andere gemeenten dreigen dat ook te moeten gaan doen. Dat zou wel eens een rekensommetje van 20 mln. jaarlijks kunnen zijn. Ik heb geen enkele poging gezien van de indieners om daarvoor in het Gemeentefonds iets te regelen. En waar blijft de verantwoordelijkheid van de eigenaar in deze regeling?

Dan de capaciteit van justitie en politie. Ik kijk ook naar de minister. Nu al komen deze wegens gebrek aan capaciteit vaak niet in actie wanneer bewoners klagen over gevaarlijke situaties in verband met kraken. De bezuinigingen van dit kabinet komen daar voor de politie de komende weken nog eens bovenop. Dat is zeer jammerlijk, want daar is geen verbod voor nodig. De regels om op te treden in gevaarlijke situaties, hebben wij al. ook de Raad van State, het College van procureurs-generaal en de G4 menen dat de harde kern van de krakers ook na een algehele strafbaarstelling zijn activiteiten waarschijnlijk niet zal opgeven en dat er een capaciteitsprobleem bij de politie ontstaat. Hoe dient de politie hier volgens de indieners mee om te gaan?

Je kunt je afvragen of kraken als middel tegen de woningnood altijd de opzet van de kraker is. Ik deel de scepsis van de indieners, maar eigenlijk doet dit er niet toe. Wanneer het effect van ons beleid is dat eigenaren zich gaan beschermen tegen kraken door bijvoorbeeld

De heer Van Heugten (CDA)

© M. Sablerolle – Gouda

tijdelijke bewoners te huisvesten of sneller permanente bewoning te realiseren, krijgen velen juist – misschien tijdelijk – een huis. Ik wil dus zeker niet betogen dat alle krakers maatschappelijk verantwoord en dienstbaar aan deze samenleving bezig zijn. Krakers zijn soms ook een soort yuppen. Zij kraken nooit eens een galerijwoning in Slotermeer, maar wel dat negentiende-eeuwse pandje in de Pijp. Ik ben het daarom ook niet eens met de indieners dat kraken zich juist in de probleemwijken zou voordoen en deze wijken vervolgens verder ontwricht. De meeste panden bevinden zich veel dichterbij de grachtengordel.

Woningnood en leegstand worden anders dan de titel van de wet doet vermoeden, niet opgelost met dit initiatief. Waar zijn namelijk de prikkels om eigenaren te stimuleren om leegstand tegen te gaan of desnoods de negatieve consequenties wanneer eigenaren de panden te lang laten leegstaan? Dat zou overtuigen. Waar er eerst niet naar de gemeenten wordt geluisterd ten aanzien van de kraakproblematiek en de strafrechtelijke aanpak, wordt in het geval van de leegstands-aanpak de bal volledig bij de gemeenten neergelegd door deze partijen. Daar bieden de indieners geen maatregelen.

De heer **Van Heugten** (CDA): Volgens mij is de heer Pechtold een beetje de D van zijn Democraten 66 kwijtgeraakt. Als wij praten over oplossingen voor studentenhuisvesting, als wij praten over oplossingen voor moeilijke huisvesting van de starters, is het toch juist een geweldig instrument dat hier aan gereikt wordt aan gemeenten? Om die panden, die buurten waar leegstand een probleem is, waar je juist samenwerking met de eigenaar kunt zoeken voor huisvesting voor bijvoorbeeld dit soort groepen, een studentenhuisvestingsbureau, een leegstandsbeheerorganisatie ... Dan wordt toch juist op een democratische manier gelegitimeerd, mijnheer Pechtold, dat deze mensen op een rechtvaardige manier aan huisvesting kunnen komen en dat de leegstaande panden aangepakt worden. Waar is uw D gebleven?

De heer **Pechtold** (D66): Dat kunnen ze nu al.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Heugten.

De heer **Van Heugten** (CDA): U hebt uw stukken niet goed gelezen, mijnheer Pechtold. Dat kunnen ze nu niet. Ze kunnen dat voor woningen, maar ze kunnen dat niet voor andere panden. U moet wel goed lezen waar wij het bij dit leegstandsbeheerinstrument precies over hebben.

De heer **Pechtold** (D66): Dat is nu precies het probleem dat vandaag voorligt. U probeert via enkele excessen bij bedrijfspanden en bij andere zaken, overigens vaak ook nog eens panden van de overheid, het kraken van woningen in één zwiep mee te nemen. Gemeenten kunnen het allang als het gaat om woningen. Ik erger mij inderdaad aan leegstand en ik erger mij aan gemeentebesturen die daar niet wat flinker achteraan zitten en vaak zelfs monumenten laten verkrotten. Kom op! Maar ga nu niet het doekje voor het bloeden hier vandaag voorleggen als de grote hulp bij de leegstand die wij hebben. Nee, u wilt gewoon het kraken verbieden.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Heugten, de laatste maal.

De heer **Van Heugten** (CDA): Het is helder dat wij twee dingen willen: en het kraken verbieden en een oplossing bieden voor de leegstand. Maar als u zegt dat u het niet met de indieners eens bent omdat hun aangeboden instrument helemaal niks doet, hebt u zich toch verkeerd georiënteerd. U zegt het zelf ook: er moeten meer kantoren omgebouwd worden, meer bedrijfspanden. U begint er in uw eigen bijdrage over ...

De **voorzitter**: Uw vraag, mijnheer Van Heugten.

De heer **Van Heugten** (CDA): Nogmaals mijnheer Pechtold, de "D" van "Democraten" betekent dat hier op een democratisch gelegitimeerde manier, anders dan de anarchie van de kraakwereld, op een goede manier hulp geboden kan worden aan studentenhuisvesting, aan culturele instellingen; noemt u ze allemaal maar op ...

De **voorzitter**: U moet wel een vraag stellen in uw derde interruptie, mijnheer Van Heugten. Anders krijgt u er de volgende keer maar twee.

De heer **Van Heugten** (CDA): Is de heer Pechtold het ermee eens dat hij zich iets verslikt heeft in de negatieve beoordeling van dit wetsvoorstel?

De heer **Pechtold** (D66): Geenszins! En ik doe de "A" van uw "Appel" op u om eens wat aan de woningnood in dit land te doen.

Alle suggesties en opmerkingen van de VNG en van individuele gemeenten voor financiële of fiscale maatregelen worden ter zijde geschoven. Waarom zo'n eenzijdige aanpak? Waarom kijkt u niet naar aanpassing van tijdelijke verhuurmogelijkheden, extra interessant gezien de actuele economische conjunctuur, meer mogelijkheden om gebouwen te transformeren of te herstructureren en modernisering van het huurbeleid?

Mijn fractie kent bijzondere maatschappelijke initiatieven die voortkomen uit de kraakbeweging; initiatieven die er anders echt niet gekomen waren, want steden laten zich niet altijd vormen van bovenaf. Sterker nog, wij weten wat er gebeurt als er te veel planning bij komt kijken zoals in de Bijlmer. De Amerikaanse stedenbouwkundige Jane Jacobs, een groot criticus van projecten zoals de Bijlmer, zei: steden hebben alleen aan

Pechtold

iedereen wat te bieden als ze door iedereen worden mee ontworpen. Dat is ook voor mij de essentie. Paradiso, de Melkweg in Amsterdam, concertzaal Tivoli in Utrecht, Kunstcentrum Haagweg in Leiden, studentenwoningen in Wageningen en talloze andere voorbeelden laten zien dat kraken de sociale cohesie in een wijk juist kan versterken. De wijk Lombok in Utrecht, voorheen een wijk die door veel leegstaande en vernielde huizen verpauperd was en waar de sociale cohesie zwak was, is tegenwoordig de populaire multiculturele wijk waar het lokale bestuur trots zijn gasten rondleidt. Niet voor niets creëren gemeenten zoals Den Haag en Amsterdam broedplaats-beleid. De charme, de aantrekkingskracht, de economische meerwaarde van steden is juist die vrijheid en creativiteit. Al die studenten die nu niet meer in de collegebanken van de Universiteit van Amsterdam passen, kwamen naar die stad omdat zij dachten: daar gebeurt het. Dat moeten wij niet willen beknotten. Bij die vrijheid horen grenzen, maar die grenzen moeten worden getoetst. En dat is nu precies waar kraken over gaat.

De **voorzitter**: De heer Anker nog een interruptie, ook kort maar krachtig.

De heer **Anker** (ChristenUnie): Ik wil het kort en krachtig doen. Het is een mooie tekst: duizend bloemen laten bloeien. Dat kan allemaal. Kraken gaat in essentie over het toetsen van grenzen. Maar daar vraag ik mij toch iets bij af, want al die duizend bloeiende bloemen gaan wel ten koste van het bezit van andere mensen. Ik vraag mij af hoe u dat precies met elkaar gaat rijmen.

De heer **Pechtold** (D66): Ik krijg al de hele ochtend dat gevoel van dat bezit van andere mensen. En dan denk ik aan die weduwe met een leegstaand huisje dat kennelijk op deze manier gruwelijk bezet wordt. Weet u waar wij het over hebben? Wij hebben het over grote projectontwikkelaars die speculeren met grond, die speculeren met panden. Wij alleen in Den Haag kunnen daar niet allemaal wetten en regels voor maken. Lokale gemeenschappen, lokale democratisch gekozen besturen moeten wij de kans geven om daarmee om te gaan. In Amsterdam zijn ze dat aan het doen. Daar zegt men: wij hebben die hele wet niet nodig. Daar zou u naar moeten luisteren.

De heer **Anker** (ChristenUnie): Het gaat niet over een weduwe, het gaat over de manier waarop wij met het recht en met het recht van eigendom van mensen omgaan. U vindt dat gemeenten gefaciliteerd moeten worden om zelf leegstandsbeleid te kunnen voeren. Mij dunkt, er ligt hier een prachtig wetsvoorstel. Het gaat ook om die dreiging dat iedereen maar wat gaat doen, dat iedereen maar even zelf gaat kiezen hoe zo'n leuke wijk of zo'n leuk bedrijventerrein moet worden ingevuld. Nee, de overheid moet daar een plek in krijgen. De overheid moet zeggen: ik ga niet toestaan dat er allerlei krakers doorheen gaan fietsen, ik ga op deze plaats leegstandsbeleid voeren. Dat moet u die gemeenten ook meegeven.

De heer **Pechtold** (D66): Eigendom heeft altijd zijn beperkingen. Als het eigendom van een pand leidt tot brandgevaarlijkheid, dan grijpen wij in. Als het eigendom van een pand leidt tot problemen voor de volksgezondheid, dan grijpen wij in. Als het eigendom en het

speculeren ermee leidt tot woningnood, dan grijpen wij in. Dan hebben wij de burgerlijke correctie die kraken heet en die in de wet is geregeld. In die correctie gaat het om meer dan een jaar leegstand. Die correctie is aan scherpe andere regels gebonden. Dat werkt al jaren. De excessen dienen wij te bestrijden, maar wij gaan niet het middel weggooien.

De heer **Anker** (ChristenUnie): U noemt het "burgerlijke correctie" en bent leuk met woorden aan het spelen. Op het moment dat burgers iets, omdat het een gevaar voor de volksgezondheid is, zelf maar gaan slopen, vinden wij allemaal dat er iets niet goed gaat. Het gaat erom wat wij de overheid laten doen. Of gaan wij de burgers het gunnen om het recht in eigen hand te nemen? Die fundamentele vraag ontwijkt u telkens door te wijzen op alle leuke dingen die voortkomen uit de kraakbeweging. Dat wil ik allemaal best wel waarderen, maar hier gaat het om de vraag hoe wij het recht in Nederland gaan handhaven. En u neemt daar een loopje mee met burgerlijke correctie.

De heer **Pechtold** (D66): Het recht handhaven! Uw zwart-witwereld past niet in de dagelijkse praktijk waar gelukkig niet alleen de overheid regels handhaaft, maar wij als burgers elkaar ook corrigeren. Ik ben heel blij dat al die broedplaatsen ook op uw steun kunnen rekenen.

De **voorzitter**: Voordat ik de heer Teeven het woord geef, schors ik de vergadering voor twee minuten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

□

De heer **Teeven** (VVD): Voorzitter. Ik wil deze bijdrage van mijn fractie beginnen met het maken van een groot compliment aan de initiatiefnemers, die vandaag met de minister in vak K ... Dat was in ieder geval tot op heden zo; ik stel voor dat ik even wacht tot de ministers er zijn.

De **voorzitter**: Ja ...

De heer **Teeven** (VVD): Het is toch wel aardig als die ook horen wat andere partijen te zeggen hebben. Anders wordt het wel een beetje lastig.

De **voorzitter**: Dat is waar. Wacht u dan nog maar even. Zullen wij beginnen als er één minister is?

De heer **Teeven** (VVD): Ja, dat moet maar.

De **voorzitter**: Ik zie dat er even naar de ministers wordt gezocht.

De heer **Teeven** (VVD): Beter een dan geen.

De **voorzitter**: De heer Teeven gaat beginnen. Er is tenminste één minister aanwezig.

De heer **Teeven** (VVD): Dank u. Nogmaals, het compliment aan de initiatiefnemers. Als je een initiatiefwetsvoorstel maakt met een dergelijke inhoud en impact als het onderhavige, dan vraagt dat veel studie en voorbereidingstijd. Daarvoor bestaat in onze fractie veel waardering.

Teeven

Gisteravond had ik het genoeg om naar het concert van Coldplay te gaan. Ik had mij wat kunnen vrijmaken. Ik ben naar het concert in Nijmegen geweest, van oudsher een stad – de heer Depla weet dat wel – waar in het verleden wel eens wat werd gekraakt. De portier van de toegangspoort, de hoofdportier die mensen binnenliet, stond te klagen, alsof het toeval was, tegen een van de mensen die de kaartjes stonden te controleren: “Je raadt nooit wat mij is overkomen; ik verhuur al jaren een pandje in Amsterdam. Vorige week zaten er andere mensen in. Ik heb ze vriendelijk gevraagd eruit te gaan en dat doen zij niet. Het pandje stond pas zes maanden leeg.” Ik vroeg de beste man: “Waar gaat het over?” Hij antwoordde: “De politie wil niet optreden, want die had geen tijd om mij van dienst te zijn. Het pandje stond zes maanden leeg en ik wil toch eigenlijk dat die mensen eruit gaan.” Ik zei: “Dan denk ik dat u krakers binnen heeft.” Hij zei: “Dat denk ik niet; ik denk dat het tijdelijke bewoners zijn.” Dat is nu precies het probleem waar onze fractie vanaf wil. Staak gekraak en stimuleer leegstandsbeheer.

Ik heb drie zinnen uitgesproken, mijnheer Depla.

De heer **Depla** (PvdA): Dan hebt u veel komma's nodig, want volgens mij was het langer dan drie zinnen. Ik heb een vraag. Wij zijn het met elkaar eens over het voorbeeld dat u noemt, dat het nu ook in strijd is met de wet. U zegt ook dat de politie geen tijd had. Wij zijn het erover eens dat dat niet moet en dat men dat met de huidige wetgeving al kan tegengaan. Maakt dit wetsvoorstel de wereld anders, zodat die heer plotseling wel geholpen wordt?

De heer **Teeven** (VVD): Het wetsvoorstel zou in ieder geval anders moeten maken – ik kom daarover natuurlijk nog te spreken – dat de politie de veelplegende kraker iedere keer weer tegenkomt. Als de politie een Bulgaar, een Italiaan, of een andere Zuid- of Oost-Europeaan uit een kraakpand haalt in Amsterdam of een andere stad in Nederland en proces-verbaal maakt wegens overtreding van het huidige artikel 429 sexies, dan moet zo'n type niet een aantal weken later weer op straat staan, zodat hij het opnieuw kan doen. Ik zou dus graag zien – ik kom daarover direct te spreken – dat de politie concreet kan gaan optreden. Dat is ook een beetje waarover de heer De Roon van de Partij voor de Vrijheid al heeft gesproken.

De **voorzitter**: Mijnheer Depla, de heer Teeven is net begonnen. Hij gaat nog over het hele wetsvoorstel praten.

De heer **Teeven** (VVD): Ik deed het bij hem ook.

De heer **Depla** (PvdA): Laat ik één punt dan wel helder maken. Wij zijn het met elkaar eens dat de politie in dat soort situaties moet optreden. Dat gebeurt niet. Vervolgens komt de VVD met een nieuw wetsvoorstel dat volstrekt niet ingaat op het probleem dat de heer Teeven zo treffend was tegengekomen.

De heer **Teeven** (VVD): Dat is ook de reden waarom wij er vandaag over spreken. De VVD-fractie heeft inderdaad nog wel een aantal kleine wensen; er zouden aanpassingen in het wetsvoorstel kunnen komen. De heer De Roon heeft een aantal van die zaken op zijn manier al

verwoord. Ik wilde dat nog wat toelichten; misschien dat wij elkaar daarin kunnen vinden.

De heer Depla is namens de PvdA-fractie wel een beetje stil gebleven over de enkele strafbaarstelling als er geen geweld, overlast en andere vormen van criminaliteit plaatsvinden. Het gaat mij om het enkele feit dat een kraker een pand dat van een ander is, na twaalf maanden in bezit neemt en denkt: ik moet daar gewoon blijven zitten, want ik heb ideële motieven. Het onverstandigste wat je kunt doen is om kraken te zien als een middel om leegstand tegen te gaan. Kraken wordt overal en altijd verboden. Dat is een duidelijke norm: je blijft met je handen van andermans eigendom af. De gemeente is de instantie die over het leegstandsbeleid gaat. Krakers zouden daarin, wat de VVD-fractie betreft, totaal geen rol moeten hebben. Falend gemeentelijk beleid kan nooit de reden zijn om de aantasting van het eigendomsrecht te gedogen. Dit wetsvoorstel is wat mijn fractie betreft een uitwerking van een al langer bestaande wens van de VVD, namelijk dat de aantasting van het eigendomsrecht door achterhaald en “overgeromantiseerd” kraken moet worden gestopt. De aanhalingstekens plaats ik voor de heer Depla. Het wetsvoorstel markeert een duidelijke strafrechtelijke titel voor ontruiming, namelijk artikel 138a nieuw, ook na twaalf maanden, hetgeen winst is, ook als er geen sprake is van geweld of overlast. Bij inwerking-treding van de wet zal het zeker in de beginfase noodzakelijk zijn, voortvarend een einde te maken aan de ongewenste situatie en het bestaan van kraakpanden. Dat zal een grote inspanning van de gemeente vragen, maar ook van het Openbaar Ministerie en de politie die nu al kampen met capaciteitsgebrek. De vraag is dan ook aan de indieners of zij kunnen aangeven of zij binnen het opportuniteitsbeginsel ruimte zien voor handhaving na inwerkingtreding van deze wet, als het zover komt. Is er voldoende capaciteit bij politie en Openbaar Ministerie om ook daadwerkelijk binnen de grenzen van het opportuniteitsbeginsel te gaan doen wat er dan moet worden gedaan? Ik zeg dit ook in het licht van de bezuinigingen op de politie. Het is niet direct de minister van Justitie die daarover gaat, maar het zal ook wel zijn zorgen hebben.

Zonder nu direct te overdrijven, staan mij nog helder op het netvlies de beelden van een medebewoner van een pand, waarvan op de bovenverdieping een aantal krakers door het plafond urineert om bewoners van de onderliggende etages te verdrijven. Ik kan mij uit mijn eigen praktijk nog goed de angst herinneren van de eigenaar van een pand die in zijn eigen thuisomgeving werd lastiggevallen en niet meteen bedreigd door krakers, en die aangifte kwam doen van bedreiging. Die zaak was niet rond te breien en komt dus ook niet terug in de statistieken van de heer Pechtold. Ook het schieten met projectielen met een katapult op agenten bij een ontruiming in Amsterdam staat mij nog helder voor de geest. Ik zeg tegelijkertijd tegen iedereen die daarover vragen zou willen stellen: natuurlijk zijn lang niet alle krakers uit het criminele hout gesneden. Gelukkig niet, zou ik bijna zeggen. De vorm van straatterrorisme zoals ik die hiervoor schetste, is zeker niet maatgevend. Dat onderkent de VVD-fractie ook wel. Wel moet worden gezegd dat kraken naar het oordeel van onze fractie een relikwie is uit het verleden waarin het niet accepteren van de rechtsstaat soms tot norm werd verheven. Aan die situatie trachten de indieners een eind te maken en dat juichen wij toe. Aan vrijplaatsen binnen Nederlandse

Teeven

steden, waar de Nederlandse wet niet zou gelden, hebben wij totaal geen behoefte. Eigenrichting is iets wat niet thuishoort in een rechtsstaat.

De **voorzitter**: De heer Pechtold krijgt van mij twee mogelijkheden om te interrumperen.

De heer **Pechtold** (D66): Kijk eens, ik gebruik er een.

Om het vocabulaire een beetje zuiver te houden, de VVD heeft jongeren en dierenactivisten al tot terroristen gemaakt. Zijn krakers het nu ook? De heer Teeven gebruikt dat woord er toch maar graag bij.

De heer **Teeven** (VVD): Het was me even ontgaan of de heer Pechtold achter de computer zat of in zijn bankje, toen ik het uitsprak. Ik heb dat genoemd met een aantal voorbeelden die de heer Pechtold misschien schaart onder burgerlijke correctiemodellen, maar die de VVD-fractie schaart onder geweld, bedreiging en het intimideren van mensen, onschuldige mensen die gebruik willen maken van hun eigendom. Daarin verschillen wij als liberalen.

De heer **Pechtold** (D66): Nee, dat is het verschil tussen liberaal en conservatief. Ik vroeg de heer Teeven noch naar die romantische beelden noch naar die excessen. Kraken gaat toch niet om het ontruimen, het gaat toch om leegstand door middel van kraken een beetje onder druk te zetten, dat je zorgt dat er niet gespeculeerd wordt? De heer Teeven pakt alleen de excessen eruit, die bijvoorbeeld bij een ontruiming wel eens plaatsvinden.

De heer **Teeven** (VVD): Dit wetsvoorstel wil kraken an sich verbieden, en dat is een norm: blijf met je handen van andermands spullen af. Dat vindt u niet zo interessant, maar dat is punt één van wat hier wordt beoogd door de initiatiefnemers. Punt twee van wordt beoogd, is ervoor zorgen dat ongewenste leegstand niet plaatsvindt. Dat zijn twee van elkaar losstaande dingen. Je zou zelfs die zaken doormidden kunnen knippen, als je dat zou willen als indieners. Dat doen ze niet, daar hebben ze zelf hun redenen voor. Je zou kunnen zeggen: het verbieden van kraken is ding één wat we gaan regelen en dat leegstandbeheer is ding twee wat we gaan regelen.

Voorzitter. Voor degenen die nog twijfelen over de gewenstheid van een kraakverbod: tijdens hoorzittingen hebben de commissarissen Schaap en Woelders uit Amsterdam en voorheen uit Amsterdam daar mededelingen over gedaan. Zij zien een verharding van de kraakwereld. Schaap sprak over een toename van krakers uit Zuid- en Oost-Europa die alleen maar op zoek zijn naar goedkoop onderdak. Hij verwachtte een beperkt afschrikwekkende werking van de wet. Hij zei: een kraakverbod is prima, maar dan moet er wel leegstandsbeheer bij. Dat is precies wat de initiatiefnemers doen. Boelders sprak erover dat de laatste vijftien jaar veel en vaak wordt gekraakt, dat er een toename is van verzet door krakers tegenover de politie, dat woningzoekenden niet in ontruimde panden werden aangetroffen en dat er ook veel meer gebarricadeerde panden waren.

De **voorzitter**: Mijnheer Janssen, ook u mag twee maal kort interrumperen. Ik hoop dat u niet uw interruptie van eerst over gaat doen.

De heer **Janssen** (SP): Ik constateer alleen maar dat de

heer Teeven impliciet toegeeft dat de heer Schaap niet gezegd heeft dat er sprake is van een verharding, maar dat hij gezegd heeft dat er sprake is van een toename van krakers uit Zuid-Europa. Dat klopt. Hij heeft niet gezegd dat er sprake is van een verharding. De heer Teeven geeft dat nu ook impliciet toe.

De **voorzitter**: De heer Teeven vervolgt zijn betoog.

De heer **Teeven** (VVD): Voorzitter. Volgens hen was er dus sprake van een toename van een sfeer van verharding. Om die reden vindt de VVD-fractie het een goede zaak dat die algemene norm in de wet wordt opgenomen. Volgens ons moet er geen sprake van zijn dat niet-Nederlanders, eigenlijk passanten, af en toe een beetje in de rondte kraken in steden in ons land. Er moet volgens ervaringsdeskundigen – dat is tijdens de hoorzitting gebleken – direct handhavend worden opgetreden als een onrechtmatige situatie zich voordoet. De behandelend officier van justitie in Amsterdam had het daar ook over. Dat lijkt de VVD duidelijke taal. Geen gedraal, maar aan het werk.

De vraag die de VVD zich voorzichtig wel stelt, is of het wetsvoorstel wel ver genoeg reikt als het gaat om de repressieve aanpassingen. Met de derde nota van wijziging zijn indieners tegemoetgekomen aan het ook bij mijn fractie levende ongenoegen dat personen en de door hen meegebrachte goederen bij een ontruiming niet ogenblikkelijk door de politie konden worden verwijderd. Die zaak is gerepareerd. Ik heb nog wel een vraag aan de indieners, en in het verlengde daarvan ook aan de minister van Justitie. Is het naar hun oordeel nu wel zo dat een pand direct na de ontruiming nu leeg kan worden opgeleverd aan de eigenaar? Of zijn er nog belemmeringen in het wetsvoorstel die daarvoor gaan liggen?

De VVD is niet gelukkig met de tweede nota van wijziging van indieners wat betreft het uit artikel 67, eerste lid, onderdeel b, verwijderen van het nieuwe artikel 138a Wetboek van Strafrecht. Alhoewel het door indieners voorgestelde artikel slechts een lagere strafbedreiging kent van maximaal vier maanden c.q. een jaar, als er sprake is van geweld, acht de VVD-fractie het wel gewenst dat aanhouding buiten heterdaad mogelijk wordt gemaakt in de nieuwe wet. Juist de situatie dat de kraker van het eerste uur het pand in bruikleen geeft aan een tweede illegale bewoner zal betekenen, ook na inwerkingtreding van deze wet, dat de krakers van het eerste uur de dans ontspringen. De mogelijkheid van aanhouding buiten heterdaad kan worden gezocht op de wijze zoals de heer De Roon doet, een verhoging van de maximumstrafbaarstelling naar vier jaar. Je zou echter ook kunnen denken aan een verhoging van de maximumstrafbaarstelling en het opnemen van artikel 138a nieuw in de reeks van artikelen als omschreven in artikel 67a, lid 2, onderdeel 3 Wetboek van Strafvordering. Ik krijg hierop graag een reactie van de indieners. Op die wijze kan naar het oordeel van mijn fractie worden bereikt dat voortgezette voorlopige hechtenis kan worden toegepast, ook ten aanzien van die kraker uit Zuid- of Oost-Europa, die hier al rondkrakend in Nederland zijn geluk beproeft. Dergelijke types kunnen wat mijn fractie betreft niet genoeg worden ontmoedigd. Een rondreizende en veelplegende kraker die in herhaling valt, moet niet worden beloond omdat zijn identiteit niet kan worden vastgesteld.

Teeven

Door specialisten in het strafrecht wordt wel betoogd dat de strafbaarstelling van kraken moet worden gezien binnen de logische strafopbouw, zoals die geldt voor de misdrijven tegen de openbare orde, artikel 5, V, Burgerlijk Wetboek Boek 2. De VVD vraagt zich oprecht af of hier alleen maar sprake is van een misdrijf tegen de openbare orde en of niet tegelijkertijd sprake is van een misdrijf dat het eigendomsrecht van andere schendt, titel XXII. Daarmee rekening houdend, is voor de bijzondere strafbaarstelling van kraken wellicht een hogere maximumstrafbedreiging noodzakelijk, zeker voor die veelplegende kraker die maar niet van ophouden weet. Ik krijg graag een reactie van de indieners op dit punt.

Die veelplegende kraker die niet van ophouden weet, behoeft zeker niet – ik wil dit met nadruk zeggen tegen een aantal eerder sprekers – altijd een gewelddadige of overlastgevende kraker te zijn. Het kan ook gaan om een semi-idealist die de aantasting van het eigendomsrecht aanvaardbaar vindt om zijn eigen zin continu door te drijven. Anders dan andere sprekers vandaag ben ik geen specialist op het terrein van volkshuisvesting. Dat gebiedt enige terughoudendheid, maar niet het niet meer gebruiken van het gezond verstand. Gemeenten hebben een overheidstaak om ervoor te kunnen zorgen dat burgers van een gemeente er kunnen wonen. De VVD ontkent niet dat er problemen zijn, bijvoorbeeld met studentenhuisvesting, maar zulke zaken vragen om gemeentelijk beleid en niet om ronddolende krakers, die zich vaak ook nog bevinden op A-locaties binnen gemeenten.

Daarnaast constateert onze fractie dat er sprake is van een zorgwekkende toestand van kantoorgebouwen, niet alleen in de grote vier gemeenten maar ook daarbuiten. Dat vraagt, anders dan de PVV meent, om een actief gemeentelijk beleid van bestuurders op lokaal niveau om een halt toe te roepen aan ongebreidelde uitgifte van grond om kantoorpanden te realiseren. Het lef moet bestaan om niet alleen de euro's van de kantoorgrond te incasseren maar om ook iets te doen aan de ongebreidelde bouw.

Leegstand van kantoorpanden is een al langer bestaand probleem en lijkt niet direct te maken te hebben met de economische crisis. Naar het oordeel van onze fractie houden de indieners op een juiste wijze rekening met de crisis en de economische krimp. We hebben wel twijfels over de hoogte van de dwangsommen: moeten die niet hoger zijn en nog meer repeterend mogelijk zijn? Zullen de dwangsommen eigenaren duwen in de richting van verantwoordelijk omgaan met hun eigendom?

De heer **Jansen** (SP): Ik heb waardering voor het feit dat de heer Teeven ook ziet dat het een probleem is dat gemeenten met leegstand van kantoren toch volop ruimte bieden voor het bijbouwen van nieuwe kantoren. Ik heb de heer De Roon al gevraagd of de rijksoverheid van bovenaf restricties moet stellen als gemeenten daar vanwege het spekken van hun grondbedrijf willens en wetens toch mee doorgaan.

De heer **Teeven** (VVD): Wij spreken nu over de totstandkoming van deze wet. Wij hebben nu te maken met de leegstandverordening en de door de initiatiefnemers voorgestelde bepalingen. Onze fractie betwijfelt wel of de voorgestelde dwangsommen en de repeterende mogelijkheden voldoende zijn om dat af te dwingen,

maar er is wel een begin gemaakt met het oplossen van het probleem. Dat moet je wat mij betreft los zien van het strafbaar stellen van kraken. U hebt in ieder geval één amendement ingediend waarmee u die verbinding legt. Ik wacht de reactie van de initiatiefnemers op dat amendement af. In tegenstelling tot de PVV vind ik niet dat je iedereen zijn gang zou moeten laten gaan en hier nooit naar zou moeten kijken. Dan krijgen we een samenleving waarin we helemaal geen rekening houden met elkaar. Enerzijds moet het eigendom dus worden beschermd en anderzijds moet ook worden bekeken of je de leegstand kunt aanpakken. Daar wordt een begin mee gemaakt. U en ik weten niet of het allemaal gaat werken. Wat dat betreft, wacht ik het antwoord graag af.

De **voorzitter**: Nog een korte vraag van de heer Jansen en ook graag een wat korter antwoord van de heer Teeven.

De heer **Jansen** (SP): De heer Teeven heeft een aantal voorstellen gedaan voor verbetering of aanscherping op het punt van de strafbaarstelling. Heeft hij ook voorstellen voor verbetering of aanscherping op het punt van de leegstandsbestrijding?

De heer **Teeven** (VVD): Ik heb de initiatiefnemers een aantal vragen gesteld. Ik heb mijn twijfels geventileerd over de hoogte van de dwangsommen en over een eventueel gebrek aan repeterende mogelijkheden. Ik hoor graag eerst de reactie en dan gaan wij daar in tweede termijn verder over praten.

De VVD-fractie verwacht veel meer van opbouwend overleg tussen eigenaren en gemeenten. Het wetsvoorstel gaat uit van redelijkheid en billijkheid. Dat lijkt de VVD in een samenleving een goed vertrekpunt bij het beperken van de leegstand. Tegenstanders melden dat er door de gemeenten veel werk zal moeten worden gemaakt van controleren. Dat schreef wethouder Gerson deze week in de Volkskrant. Tegen zijn gemeente, de gemeente Amsterdam, zeg ik: maak dan eens wat minder werk van de controle of huizen bijvoorbeeld wel worden bewoond door expats. Er wordt immers veel gemeentelijke energie gestopt in de controle of daadwerkelijk mensen uit het buitenland in een huisje wonen. Stop die energie van de gemeente en van de ambtenaren dan maar in dit soort zinnige dingen.

Aan de indieners heb ik nog wel de mijns inziens gerechtvaardigde vraag of zij, met de beoordeling van de praktijk in het achterhoofd, denken dat alle gemeenten volmondig bereid zullen zijn om uitvoering te geven aan de voorgestelde wet als zij besluiten om te kiezen voor een leegstandverordening.

Voorts vraag ik de indieners waarom er in de memorie van toelichting van wordt uitgegaan dat gebruikers op basis van een overeenkomst met een antikraakorganisatie niet als gebruikers in de zin van de Leegstandwet worden aangemerkt. Dat standpunt brengt met zich dat het zal moeten via de weg van de tijdelijke verhuur. Verwachten de indieners niet dat de daarmee gepaard gaande huurbescherming leidt tot een situatie waarin veel eigenaren afzien van tijdelijke bewoning van een kantoorpand? Dat laatste is de door de indieners voorgestelde oplossing.

Het is buitengewoon onverstandig om twee volstrekt los van elkaar staande beginselen met elkaar te verbinden. Van andermans eigendom blijf je af. Punt uit.

Teeven

Dat kraken vroeger romantisch was of werd bevonden interesseert de VVD geen fluit. Dit wetsvoorstel geeft een concreet handvat om de ongerechtvaardigde aantasting van andermans eigendom tegen te gaan. Daarnaast hebben de indieners geprobeerd, een regeling te ontwerpen die leegstand tegengaat. Dat is een stap in de goede richting. Om die reden is het wetsvoorstel winst. Laat het ook een signaal zijn aan hen die vinden dat het wetsvoorstel niet ver genoeg gaat. Juist die moeten het niet op hun geweten willen hebben dat een stap in de goede richting om eigenrichting te beperken nu niet wordt gezet.

De heer **Depla** (PvdA): De heer Teeven begon zijn betoog met te zeggen dat ik kraken aan het romantiseren was. Ik heb daar echter geen uitspraak over gedaan. Dat klopt dus niet.

De heer Teeven verwacht heel veel van het overleg tussen eigenaren en gemeenten. Ik weet niet of hij ook de brief van de Vereniging van Institutionele Beleggers in Vastgoed, Nederland heeft gelezen. Dat zijn de fatsoenlijke kantooreigenaren. Die maken gehakt van het wetsvoorstel. De vereniging vindt dat de gemeente te veel macht krijgt en zegt: beste gemeenten, u mag zich er niet tegenaan bemoeien. Zelfs fatsoenlijke vastgoedeigenaren willen er dus niets van weten. Is het amendement van de PvdA dan geen mooie oplossing? Vastgoedeigenaren die netjes aan leegstandsbeheer doen, worden beschermd tegen de mogelijkheid van kraken. Eigenaren die dat niet doen, lopen dus een risico. De bestaande wetgeving blijft voor hen staan. Dat wil niet zeggen dat al het kraken is toegestaan, maar toch. Is dat niet een veel beter idee? Zo kan hetzelfde doel bereikt worden met veel minder bureaucratie.

De heer **Teeven** (VVD): De heer Depla heeft niet over de romantiek van het kraken gesproken. Daarover is wel door anderen gesproken. Ik heb de naam van de heer Depla in dat verband echter niet genoemd.

In het amendement van de heer Depla bevat mijn fractie niet de koppeling met de strafbaarstelling. In mijn bijdrage heb ik al verteld dat met dit initiatiefwetsvoorstel twee zaken worden geregeld: het strafbaar stellen van kraken en het leegstandsbeheer. De heer Depla maakt in zijn amendementen iedere keer een koppeling tussen deze twee zaken: de normstelling voor iedereen dat je met je handen van andermans eigendom af moet blijven en de ongewenste leegstand. Als die koppeling vervalt, zal de VVD-fractie met interesse naar de amendementen van de heer Depla kijken.

De heer **Depla** (PvdA): Wat als de heer Teeven moet kiezen tussen mijn amendement en het voorstel tot strafverhoging van de PVV? In welke richting moeten wij dan denken? Wil hij er net als de PVV een tandje bij zetten of wil hij samen met ons bekijken hoe de leegstandsbestrijding beter vormgegeven kan worden? Over een tussenvoorstel valt met mij te praten. Naar welke kant kijkt de heer Teeven?

De heer **Teeven** (VVD): Ik kijk met een schuin oog naar de minister van Justitie. De heer De Roon spreekt van een verhoging van de strafbaarstelling naar vier jaar. Ik heb net gezegd dat het misschien een tandje minder moet. Hij heeft echter een punt als het gaat om de "aanhouding buiten heterdaad". De heer Depla zit

immers ook niet te wachten op ronddolende krakers uit Oost- en Zuid-Europa die in Nederland niets anders doen dan de boel verstieren. Als wij die kunnen weren, moeten wij dat doen. Ik kijk daarbij ook een beetje naar de initiatiefnemers. Ik hoop op de steun van de heer Depla. Wat het leegstandsbeheer betreft spreekt de benadering van de PVV mij niet zo aan. Die stelt dat wij de panden gewoon moeten laten staan en dat de eigenaren mogen doen wat zij willen. Daarbij kijken wij een beetje naar de heer Depla. Ik adviseer hem om de genoemde koppeling eruit te halen. Dat maakt elke overeenstemming tussen ons onmogelijk.

De heer **Depla** (PvdA): ...

De **voorzitter**: Ik heb iedereen twee mogelijkheden tot interruptie gegeven. U hebt die allebei gebruikt.

De heer **Depla** (PvdA): Bij een interruptie mag je toch een vervolgvraag stellen?

De **voorzitter**: Nee, ik heb ook de andere woordvoerders aan twee interrupties gehouden. Ik moet eerlijk zijn, ook gezien de tijd.

□

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. Laat ik beginnen met de collega's te complimenteren met het maken van een initiatiefwetsvoorstel. Laat ik niet zeggen "dit wetsvoorstel", want dat vind ik toch iets minder. Ik vind het alleen goed gebruik om complimenten te geven aan de collega's als zij in vak K zitten. Er is altijd een druk Kamerschema. Het is fijn – of eigenlijk minder fijn – dat zij tijd hebben gevonden om aan dit initiatiefwetsvoorstel te werken. Heel veel tijd zal het niet gekost hebben, want ik moet zeggen dat ik het voorstel van rammelende kwaliteit vind. Ik vind het jammer dat ik dit moet zeggen, omdat ik mijn collega's hoogacht, zeker als het gaat om het opstellen van wetsteksten en het reageren op de Raad van State, die heel kritisch was. Daar kom ik straks nog op terug. Ik was er eigenlijk wat in teleurgesteld. Ik had er iets meer van verwacht. Maar goed, het is niet anders. Wij zullen het hier vandaag mee moeten doen.

Voorzitter. Laat ik ook maar meteen beginnen met u, mijn collega's en zeker de collega's in vak K een bekentenis te doen: hier staat een ex-kraker. Mijnheer Teeven wist dat natuurlijk al, want die heeft mij er altijd al van verdacht. Ik kijk er nog altijd met genoeg op terug. Het is al even geleden. Het was in Groningen, waar ik nog steeds woon. Het pand dat ik als voorbeeld wil nemen, glorieert er nog steeds. Het gaat namelijk om het Grand Theatre in Groningen, een oude bioscoop die al jarenlang stond te verpieteren op de meest prominente plek van de stad Groningen, de Grote Markt. De Kamerleden kennen het allemaal. Ik zie ze daar allemaal warm voor lopen. Die bioscoop is begin jaren tachtig gekraakt en daar zijn geweldige oefenruimtes voor popgroepen en andere culturele activiteiten mogelijk gemaakt. Dat was ook de reden voor de kraak, want daar was een groot tekort aan. Nog steeds is het Grand Theatre een broedplaats van allerlei culturele activiteiten. Het pand is ook prachtig opgeknapt. Het is toch mooi dat wij dat voor elkaar hebben gekregen. Zo zijn er nog meer geweldige voorbeelden van mensen die er in hun vrije

Van Gent

tijd voor gezorgd hebben dat panden niet verloederd zijn maar een andere bestemming hebben gekregen.

Laat ik maar meteen met de deur in huis vallen, de GroenLinksfractie voelt niets voor dit wetsvoorstel. Ik zei in de inleiding al dat ik het idee heb dat het initiatief gebaseerd is op een probleem dat eigenlijk niet bestaat. Het pretendeert een oplossing te bieden met wetgeving die er al is. Het wordt eigenlijk alleen maar slechter met dit wetsvoorstel in plaats van beter. Ik had een messcherpe analyse verwacht van de initiatiefnemers. Waar zijn nou precies de problemen? Ik verwachtte namen en rugnummers. In welke steden vindt het plaats? Wat zal het wetsvoorstel bijdragen aan een oplossing? Ik moet zeggen dat ik die messcherpe analyse heb gemist. Ik wil de initiatiefnemers niet te veel demotiveren, maar ik kreeg toch een beetje de indruk dat zij zich er met een jantje-van-leiden van af hebben gemaakt. Zij dachten vast: het is kat in het bakkie. Wij zijn met zijn drieën. Verder doet de PVV natuurlijk mee. De SGP zal ons ook niet laten zakken met dit voorstel. Mevrouw Verdonk – helaas hier vandaag niet aanwezig – zal ons ook warm steunen. Alles bij elkaar opgeteld, is dat een meerderheid.

Het is nog maar de vraag of het zo gemakkelijk zal gaan, want de PVV laat het nog even boven de markt hangen. Nu lijkt het volgens mij iets spannender dan het is, maar ik hoop dat de heer De Roon standhoudt en dat hij vasthoudt aan de woorden die hij in reactie op mijn interruptie heeft gesproken. Als het wetsvoorstel zo blijft als het nu is, als de strafmaat niet fiks wordt aangescherpt en de zweep er niet nog meer overheen gaat dan de initiatiefnemers nu al doen, dan zal hij zijn fractie adviseren om het voorstel niet te steunen. Dat zou op zichzelf mooi nieuws zijn, want dan hebben de initiatiefnemers nog maar 71 stemmen voor en 79 stemmen tegen. Mijn vraag aan de initiatiefnemers is naar welke kant zij buigen. Gaan zij het enorm aanscherpen? Ik zou heel graag bij de discussie willen zijn die zij dan met zijn drieën moeten voeren. Of gaan zij juist in de richting van de heer Depla die met zijn amendement een redelijk voorstel doet om hun wetsvoorstel werkbaar te maken? Dat is het op dit moment naar mijn mening nog niet. Dit wordt nog heel spannend. Je moet nooit opgeven tot de hamer is gevallen voor een wetsvoorstel. Wij zullen zien hoe dit zich verder ontwikkelt.

De fractie van GroenLinks is teleurgesteld over het antwoord op het toch vernietigende rapport van de Raad van State. Ik kan dat echt niet anders noemen en dat zijn toch geen mensen van de straat maar mensen die echt goed nadenken. Het enige antwoord van de indieners is dat zij een norm willen stellen. "That's it". Zij geven geen antwoord op de goede fundamentele vragen van de Raad van State. Ik sprak net over een beoogde meerderheid en ik zou dit de arrogantie van de beoogde meerderheid willen noemen. Het is binnen, maling aan de kritiek en waarom zouden wij ingaan op een aantal goede vragen? De heer Ten Hoopen schudt nu nee. Ik daag hem als een van de initiatiefnemers uit om toch wat fundamentele op de kritiek van de Raad van State in te gaan. Ik zal straks nog een paar voorbeelden noemen, want ik moet dit huiswerk van de initiatiefnemers echt een zware onvoldoende geven. Ik daag hun uit om voor die voldoende te gaan, maar dat zal nog wel wat voeten in de aarde hebben, want het is wel een zware onvoldoende.

De **voorzitter**: Ik zet hier even een punt, want de heer Teeven wil een vraag stellen. Hij krijgt ook twee kansen.

De heer **Teeven** (VVD): Is niet de basale vraag of mevrouw Van Gent toen zij nog een hanenkam had, twintig jaar geleden, haar kapsel ziet er nu mooier uit ...

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Nooit gehad!

De heer **Teeven** (VVD): Had zij, toen zij nog met die hanenkam in Groningen rondliep, niet gewoon met haar handen van het pandje van die eigenaar moeten afblijven? Dat is wat de initiatiefnemers willen. Is zij niet van mening dat zij daar twintig jaar geleden gewoon vanaf had moeten blijven?

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik begrijp heel goed dat de heer Teeven jaloers is op mijn kapsel vroeger en nu, want het is meer dan hij heeft te bieden. Dat staat in ieder geval vast. Had ik met mijn handen van dat pandje moeten afblijven? Nee. Een eigenaar kan een pand welbewust een jaar leeg laten staan, want je hebt nu een jaar de tijd om een herbestemming voor een pand te vinden. In het kader van de Leegstandwet heb je zelfs vijf jaar de tijd om een tijdelijke bestemming aan een pand te geven. Dan kun je denken: wat kan mij het allemaal schelen, zoek het lekker uit, ik laat het gewoon leegstaan, het kost mij niets, ik laat het verloederen en ik heb maling aan mijn maatschappelijke verantwoordelijkheid. De heer Anker sprak net over bloeiende bloemen. Dat was een boeiende discussie. Als je bloemen geen water geeft, gaan ze dood. Als je geen bestemming geeft aan een leegstaand pand, zal het verloederen en blijft het leegstaan terwijl er veel mensen zijn die het dolgraag zouden betrekken. Dan zeg ik, mijnheer Teeven, dat een beetje actie op zijn plaats is. Hij kan wel steeds zijn mantra van het eigendomsrecht herhalen, maar dat vind ik niet sterk.

De heer **Anker** (ChristenUnie): Ik neem mevrouw Van Gent uitermate serieus. Zij draagt ook verantwoordelijkheid voor de rechtsorde in Nederland. Zij houdt een vurig pleidooi voor een actief leegstandbeleid. Wie moet dat voeren, de overheid of burgers die dat toevallig even goed uitkomt?

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik kan het nu wel doen. Ik zou daar toch op terugkomen. In augustus 2002 – ik schrok er ook van dat het al zo lang geleden is – heb ik als eerste in de Tweede Kamer vragen gesteld over leegstaande kantoren aan de toenmalige minister van Volkshuisvesting, Kamp. Op dat moment stond er vier miljoen vierkante meter kantoorruimte leeg die geen bestemming had. Ik heb toen al om actie gevraagd. Dat is niet gebeurd. Ik heb daar toen ook geen warme steun voor gekregen van de partijen die nu in vak K zitten. Ik heb daarover moties ingediend, ik ben met plannen gekomen tegen leegstandkantoren. Minister Van der Laan, hier aanwezig, heeft mij nog dit jaar een reactie toegezegd op mijn laatste nota van vorig jaar waarin ik met tien punten kwam om de leegstand van kantoren aan te pakken. Dat is hoognodig. Verwijt mij dus niet dat ik er nooit wat aan gedaan heb. Natuurlijk moet dat gebeuren, maar ik ga het niet over de schutting gooien, naar de gemeenten. Ik vind namelijk wel degelijk dat de

Van Gent

eigenaar die zijn pand laat leegstaan, primair ervoor verantwoordelijk is om er wat mee te doen.

De **voorzitter**: Graag kort en bondig interrupteren en antwoorden.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ach, dan kan ik straks misschien een stukje overslaan en dat scheelt weer.

De heer **Anker** (ChristenUnie): Voorzitter. Mevrouw Van Gent heeft een zware tijd achter de rug, maar krijgt nu bijval van indieners voor het realiseren van leegstandsbeleid. Ik vroeg daar echter helemaal niet naar. Ik vroeg wie het leegstandsbeleid moet gaan verzorgen; dat is namelijk de centrale vraag. We vinden leegstand allemaal een probleem. Maar als we het moeten gaan aanpakken, vinden wij dat de overheid dat moet doen. Wij vinden niet dat de overheid het zomaar vogelvrij moet verklaren en iedereen die daar toevallig zin in heeft, het maar moet kunnen gaan doen, bijvoorbeeld om een leuke oefenruimte te beginnen. Wij vinden dat de overheid daartussen moet zitten, want zo gaat het zorgvuldig. Volgens mij moet mevrouw Van Gent dat ook zo willen.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Het gaat om een combinatie van factoren. Ik vind dat de overheid daar iets aan moet doen. Ik ben wel voorstander van zaken als een leegstandsheffing, waarover ik zo nog iets meer zal zeggen. Ik vind ook dat eigenaren van panden hun verantwoordelijkheid moeten nemen en bijvoorbeeld niet meer moeten vragen bij tijdelijke verhuur dan panden waard zijn, wat nu ook vaak een oorzaak is van leegstand. Ik denk dat gemeenten daarbij wel een rol kunnen spelen, maar ze moeten niet de eindverantwoordelijke partij worden gemaakt. Als we de huidige regelgeving beter gaan gebruiken, met mijn tien aanvullende voorstellen – ik zal de heer Anker zo een kopietje geven van mijn Kantorennota – zou het volgens mij allemaal geweldig gaan werken. Ik zou dus zeggen: als u zo gepassioneerd hiervoor bent, gaat u mij dan helpen en verstier de zaak niet door vóór dit wetsvoorstel te stemmen.

Wat is nu eigenlijk het probleem? Het is belangrijk om die vraag te beantwoorden. Wat hier vandaag een beetje gebeurt, en ook in het wetsvoorstel, is dat krakers onterecht tot zwart schaap worden gelabeld. In mijn ogen zijn zij geen probleemeigenaar bij leegstand. De eigendomswet is vandaag een cruciaal discussiepunt, kennelijk ook volgens de initiatiefnemers. Het lijkt wel alsof het wetsvoorstel voor projectontwikkelaars is bedoeld; misschien lost het voor hen een probleempje op, waardoor ze nog meer langzaamacties kunnen voeren, of niks kunnen doen. Maar als projectontwikkelaars en eigenaars van panden – en de Rijksgebouwendienst heb ik hierbij ook wel eens genoemd – panden welbewust laten leegstaan en niet met een gebruiksalternatief komen, ben, was en – zoals het er nu naar uitziet – blijf ik van mening dat zij slechte hoeders zijn van het onroerende goed. Naar mijn idee komt het eigendomsrecht daarmee in een ander licht te staan. Ik vind dat men bij verwaarlozing, verloedering en leegstand niet gemakzuchtig mag grijpen naar het eigendomsrecht. Ik zou graag een reactie op deze analyse horen van de initiatiefnemers, maar neem aan dat zij dat al hadden begrepen.

De heer **Van Heugten** (CDA): Voorzitter. Dan hoor ik graag de reactie van mevrouw Van Gent op de volgende waarneming. Veel projectontwikkelaars die oude panden opkopen, hebben gemiddeld vijf tot zeven jaar nodig om daarvoor een nieuwe bestemming te vinden, of om nieuwe plannen te maken en een schop in de grond te krijgen voor de bouw van nieuwe, vaak sociale huurwoningen en andere woningen waaraan veel behoefte is; die woningen worden namelijk verkocht en verhuurd. Zij krijgen vervolgens last van krakers, die dit proces door het kraken nog jarenlang verder kunnen vertragen. Wat is hierbij de afweging van mevrouw Van Gent? Wat is haar reactie op de constatering dat projectontwikkelaars door krakers worden gedwarsboomd bij het bouwen van goede woningen?

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Dat is helemaal geen probleem, want als een pand een jaar leegstaat, kan het worden gekraakt. En voor de helderheid: dat hóéft niet, maar het kán. Als de eigenaar kan aantonen dat er een andere bestemming voor het pand is, moeten de krakers het pand uiteindelijk verlaten. De eigenaar moet aantonen dat er echt een andere bestemming is. U spreekt van een periode van vijf tot zeven jaar, maar u kent de Leegstandwet net zo goed als ik. Daarin staat dat men vijf jaar de tijd heeft om onder condities van tijdelijkheid een pand te verhuren. Dat houdt in dat mensen ook niet de huurbescherming genieten die andere huurders genieten. De beren die u nu op de weg gooit, zijn dus meer teddyberen. Die zijn niet erg indrukwekkend.

De heer **Van Heugten** (CDA): U haalt hiermee de kwintessens uit uw eigen verhaal. U zegt dat kraken eigenlijk helemaal niet nodig is want van goed leegstandsbeheer heeft GroenLinks alle plezier. Dan wordt het pand op een andere manier gebruikt of tijdelijk verhuurd. Als gemeenten echter aan zet zijn, bent u dan voor democratische legitimatie van dit soort maatregelen of voor anarchistische willekeur? Als er een goed leegstandsbeheer is, dan is GroenLinks over de streep met dit wetsvoorstel.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Nee. Ik zie de combinatie niet tussen het verbieden van kraken en het leegstandsbeheer. Mijn stelling is zelfs dat kraken kan bijdragen aan een goed leegstandsbeheer en aan het signaleren van leegstand. Wij verschillen daarover van mening, maar wij horen niet voor niets bij twee verschillende partijen. Ik vrees dat wij het over dit soort punten nooit eens zullen worden, met name omdat u de woningnood keihard ontkent. Ik begrijp eigenlijk ook niet waar u dat vandaan haalt.

De **voorzitter**: Ik geef de heer Van Heugten nog gelegenheid om daar kort en bondig op te reageren, maar zo schiet het natuurlijk niet op. Ik verzoek u dus om dit soort dingen niet meer te doen om onnodige interrupties te voorkomen.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Is het mijn schuld voorzitter?

De **voorzitter**: Ik kijk iedereen in zijn algemeenheid aan. Houd het een beetje zakelijk.

Van Gent

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik heb aangegeven dat er geen woningnood is in de zin dat die is op te lossen met het bijbouwen van woningen. Ik heb aangegeven dat er in een andere zin sprake is van woningnood. Mevrouw Van Gent moet dat niet uit zijn verband trekken.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik stel voor om nog eens een zaaltje te huren om daar nog eens over te spreken.

Voorzitter. Ik was gebleven bij mevrouw Van der Burg. Ik zie haar natuurlijk ook in vak K zitten. Zij heeft allerlei niet onderbouwde uitspraken gedaan over criminele krakers en wantoestanden. Ik daag haar uit om die uitspraken te onderbouwen. Kan zij mij een lijst geven met de incidenten in de afgelopen jaren, inclusief locatie en schaal en hoe die zijn afgelopen? Volgens mij is het een beetje opgeklopte gebakken lucht en daar houdt mevrouw Van der Burg nooit van. Ik kan mij voorstellen dat dat in dit geval ook opgaat.

Ik heb opgeschreven: Brigitte "Actal" van der Burg. Wij kennen mevrouw Van der Burg namelijk als iemand die overal de Actal bijhaalt in relatie tot de administratieve lasten. Ik heb natuurlijk ook de brief van de Actal met belangstelling gelezen en ik hoor graag een reactie van mevrouw Van der Burg op de opmerking: het wetsvoorstel veroorzaakt forse administratieve en bestuurlijke lasten voor gemeenten in verband met het opstellen van een leegstandsverordening en het treffen van leegstandsbeschikkingen, het opzetten en bijhouden van het leegstandsregister, het voeren van gesprekken met de eigenaren van leegstaande panden, het doen van verplichte voordrachten en de lasten van de dwangsomprocedure. Actal adviseert om dat beter te onderbouwen. Ik heb dat tot nu toe niet gezien. Gaat mevrouw Van der Burg daar nog mee komen of vindt zij dat burgers en bedrijven wel minder administratieve lasten en rompslomp moeten krijgen maar gemeenten niet? Het valt mij eerlijk gezegd een beetje tegen want het is toch meten met twee maten en daar houd ik helemaal niet van. Ik hoor dus graag een nadere onderbouwing.

Voorzitter. Het valt mij ook tegen dat de indieners zich hebben laten verleiden tot incidentenpolitiek. Ik had het nooit verwacht van deze drie serieuze mensen. De Amsterdamse politiecommandant Leen Schaap zei onlangs in het Parool dat er over het algemeen geen sprake is van verharding van de kraakbeweging. Daaraan gekoppeld heb ik een vraag. Kunt u mij een helder uitgesplitste lijst overleggen van de problemen die de 423 gemeenten hebben in verband met kraken? De Raad van State heeft daar ook een opmerking over gemaakt en dan schrijven de initiatiefnemers op pagina 9 van hun reactie op de Raad van State: wij hebben redenen om te geloven – dat is zeker de invloed van de ChristenUnie op dit voorstel – dat er wel degelijk gemeenten gebruik zullen maken van het leegstandsinstrumentarium. Dat is de enige onderbouwing die er gegeven wordt en ik moet toch zeggen dat ik dat zwak vind. Ik daag de initiatiefnemers uit om in hun eerste termijn daar wat preciezer op terug te komen, want dit is natuurlijk echt te gemakkelijk.

Ik kreeg een beetje de indruk dat de indieners met zijn drieën even de vinger in de mond staken en dat zij dan met die natte vinger in de lucht even een nattevinger-radar over Nederland hebben gehouden, zo van: we hebben wel eens een stukje gelezen hierover, wij hebben hier wel eens een probleem mee geconstateerd dus hup, de beuk erin. Onderbouwd wordt het echter niet en dat

valt mij echt tegen van de initiatiefnemers. Ik ben erg benieuwd hoe zij dat alsnog gaan doen.

Laat ik het voorzichtig zeggen: het lijkt er ook een beetje op dat de indieners hier gemeenten waarin hun partijen niet zo'n dikke vinger in de pap hebben, nu eens even een lesje willen leren. Het is Amsterdam voor en het is Amsterdam na. De indieners zitten Amsterdam met problemen op te zadelen, die in Amsterdam zelf helemaal niet zo worden ervaren. Waarom gaan de initiatiefnemers dat hier als paternalistische huisvaders en huismoeder even uitmaken voor Amsterdam en voor de 422 andere gemeenten? Ik moet u zeggen dat mij dat volkomen onduidelijk is, behalve dat ze zeggen: dat kraken, daar zijn wij op tegen en dat gaan wij nu eens lekker met elkaar regelen. Om die pijn dan nog een beetje te verzachten, komen ze met matige maatregelen op het gebied van het leegstandsbeheer.

Ik zou ook graag een reactie willen van de initiatiefnemers op de ingezonden brief van de heer Gerson gisteren in de Volkskrant. Hij is, zoals u weet, de wethouder in Amsterdam die gaat over zaken zoals leegstand en kraken. Hij geeft aan – en dat sluit heel goed aan bij de Kantorennota van GroenLinks, waar ik nog een reactie op krijg van minister Van der Laan – dat er veel meer gekeken zou moeten worden naar financiële instrumenten richting eigenaren, naar vormen van leegstandsheffing en naar een maximale huurprijs. Ik zou graag een reactie willen horen van de initiatiefnemers op die invalshoek van de heer Gerson, evenals op bijvoorbeeld de Woonbond en op het Witboek Kraken – ik zal er straks nog wat voorbeelden uit noemen – dat een aantal krakers aan de Kamer heeft aangeboden. Hoe beoordelen de indieners de voorbeelden die daarin genoemd worden?

Ik had het al over mijn Kantorennota. Natuurlijk moet leegstand aangepakt worden. Natuurlijk moet overlast aangepakt worden, maar dan maakt het niet uit of je een kraker bent of een bewoner van een villa, een twee-onder-een-kaphuis of een portiekwoning: als je overlast veroorzaakt, dan moet daar goed beleid op gezet worden, want het kan niet zo zijn dat enkelen de zaak verstieren voor een hele straat of een halve buurt. Dat wil GroenLinks ook niet, maar om zomaar een relatie te leggen tussen overlast en kraken, dat is mij veel te kort door de bocht. Wellicht kunnen de initiatiefnemers dat nog nader onderbouwen. Tot nu toe hebben ze dat alleen met de nattevingerradar gedaan.

De aanpak leegstand door gemeenten vereist samenwerking met de eigenaren. Als de eigenaren niet meewerken, ben ik niet voor allerlei fietsende ambtenaren die in een gebied constant moeten controleren of een pand nu wel of niet leegstaat en of de gordijnen nu wel of niet fake zijn. Die verantwoordelijkheid willen wij echt houden bij de eigenaren van het pand en niet op het bordje schuiven – ik zou bijna willen zeggen op het onmogelijke bordje schuiven – van de gemeenten.

Dan nog een opmerking over tijdelijke bewoning versus antikraak. De bemiddelingsbureaus voor antikraak of antikraakwachten ontstaan uit de ellende van woningnood en grote leegstand, zou je kunnen zeggen. De opzegtermijn van een dag, het incasseren van behoorlijke bedragen van zowel de kraakwacht als de eigenaar van het pand en het inperken van woonvrijheid door verplichting van aanwezigheid te eisen, zo maar enkele voorbeelden, zijn toch ontwikkelingen waar wij ons zorgen over maken. Ik zou ook graag een reactie van

Van Gent

het kabinet willen op deze tendens. Ik kan mij voorstellen dat minister Van der Laan de eerst aangewezen is om te antwoorden, maar minister Hirsch Ballin zou ook prima zijn. Ingevolge de Leegstandwet kunnen de contracten wat langer worden; bovendien geldt dan een betere opzegtermijn. Nu worden in een groot pand jarenlang twee antikraakwachten gezet. Dat is eigenlijk zonde, want in het kader van de Leegstandwet zou je zo'n pand in de periode van maximaal vijf jaar veel beter kunnen gebruiken. Ik wil dus hierop graag de visie van het kabinet vernemen. Wellicht is er in dat opzicht meer te doen met een heldere uiteenzetting aan de eigenaren van dit soort panden.

De fractie van GroenLinks is dan ook van mening dat het veel beter zou zijn om antikraak onder de mogelijkheid van tijdelijke verhuur ingevolge de Leegstandwet te laten vallen. Dit biedt de antikraaker namelijk meer rechtszekerheid. Dit is geen huurbescherming, zo merk ik op aan het adres van de heer Van Heugten. Ik zie hem namelijk al op een bepaalde manier kijken. Het biedt ook meer rechtszekerheid voor de eigenaar, want men weet gewoon dat er een opzegtermijn van drie maanden geldt.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Gent, probeert u uw betoeg af te ronden?

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik ben bijna klaar met mijn inbreng.

De **voorzitter**: Heel graag.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Het is wel een wetsvoorstel met een enorme impact.

De **voorzitter**: Dat besef ik. Het is ook een vriendelijke edoch dringende aansporing.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Er resten nog twee blokjes, dus dat valt mee.

De **voorzitter**: Als u niet uitweidt, kunt u die snel afronden.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. Ik wil toch nog een positief woord over krakers willen zeggen. Zojuist had ik het er met de heer Pechtold over naar aanleiding van de constatering dat er zo weinig mensen op de publieke tribune zitten bij dit toch belangwekkende onderwerp. Er is nu wel een hele groep bij gekomen op de publieke tribune, maar ik denk niet dat het krakers zijn, maar misschien worden zij nog krakers; dat kan altijd gebeuren. Onze conclusie was dat de krakers natuurlijk allemaal hardwerkende Nederlanders zijn: ze zijn aan het werk, ze zitten op school of ze zijn aan de studie. Zij moeten echt vrij nemen om dit debat te kunnen volgen. Ik vertel in dit verband expliciet een anekdote, omdat er een beeld uit de vorige eeuw is van dé kraakbeweging. Afgelopen dinsdag zag ik mevrouw Van der Burg wat onzeker kijken, toen ons een petitie werd aangeboden door een aantal krakers. Ik mag wel zeggen dat zij zeer strak in het pak zaten; daar kunnen wij nog echt wat van leren. Met haar blik gaf zij volgens mij aan dat zij zich afvroeg: hé, zijn dit nu krakers? Ik vond het wel lollig dat je daar een soort clash zag tussen de vorige eeuw en de huidige generatie.

De **voorzitter**: Volgens mij bent u nu toch aan het uitweiden.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Zeker niet. Ik vind het namelijk van groot belang dat wij hier geen eenzijdig beeld krijgen van krakers die zich alleen maar bezig zouden houden met criminele activiteiten en die arme eigenaren beroven van hun eigendom. Dit laatste gebeurt ook helemaal niet. Wat dat betreft, had de heer Pechtold een punt. Zij blijven gewoon eigenaar, maar er komt wel een bestemming op hun pand.

Voorzitter. Ik noem enkele voorbeelden. Het Witboek Kraken met goede voorbeelden van behoud van monumentale panden, zoals de Heilig Hart Kerk te Breda, met behulp van CDA-raadsleden (dat is dan weer lollig), de voormalig professorenwoningen aan de Nieuwlaan te Delft, het herstel van het Fort Pannerden te Lingewaard, het Pakhuis de Zwijger in Amsterdam, het voormalig Groot Handelsgebouw te Rotterdam en de villa Vrugtbar in Zeist, voorheen Sonnehaerd. Al die panden zijn door de inzet van krakers behouden en daar vinden nu allerlei heel interessante activiteiten plaats.

Tot slot wil ik nog twee vragen aan het kabinet stellen. Wij hoorden een bericht van RTL Nieuws dat minister Van der Laan gezegd zou hebben dat hij weliswaar voor een kraakverbod is, maar dat hij zich kan voorstellen dat de handhaving dan op een zeer laag pitje wordt gezet, omdat je gemeenten niet kan voorschrijven wat zij wel en niet moeten handhaven. Ik ben benieuwd of dat bericht klopt en wat de positie van het kabinet is. Het is pikant dat het een beetje 2:1 is in het kabinet. Ik wil graag weten hoe dat precies zit, net zoals je dat via Buienradar kunt bekijken. De Amsterdamse politiecommandant Leen Schaap geeft aan dat hij zijn man- en vrouwkracht moet inzetten voor het handhaven van het kraakverbod, maar dat dit ten koste gaat van het vangen van boeven. Hij vraagt zich af of dat zo gelukkig is. Ik vraag minister Hirsch Ballin of dit voor hem ook prioriteit heeft. Zou hij een gemeente aanraden om deze kwestie tot prioriteit te verklaren? Wat betekent dit wetsvoorstel, als je het consequent handhaaft, voor de inzet van politie en justitie? Ten koste waarvan zou dit volgens het kabinet moeten gaan? Wij maken geen wetten die wij vervolgens meteen in de diepste archiefsla wegstoppen en niet meer handhaven. Als de wet er komt, ook al vind ik dat het handhaven een beetje langzaam mag gebeuren – mijn standpunt daarover is bekend – hoe wordt daar dan mee omgegaan? Ik hoor dat graag van de minister van Justitie.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Voorzitter. Ik begin mijn betoeg met het uitspreken van mijn grote waardering voor de initiatiefnemers, omdat zij wat mij betreft een geslaagde poging hebben ondernomen om de al decennialang bestaande maatschappelijke problematiek van kraken en leegstand aan te pakken. Wij hebben veel sympathie voor de strekking van het wetsvoorstel, maar ik onderstreep tevens dat de kwaliteit ervan mij ook prettig in het oog sprong. Er worden niet zo maar stellingen betrokken. Ik kijk ook even naar de nota's van wijziging. Een en ander wordt uitvoerig toegelicht, ook aan de hand van jurisprudentie en dergelijke. Er is dus veel zorg aan besteed. Waardering daarvoor.

Van der Staaij

We zijn het eens met het principiële uitgangspunt van de indieners dat kraken verboden is en dat leegstand van langdurige aard ongewenst is. Een goede verstaander zal in deze bewoording een nuancering opmerken. Kraken is iets dat niet kan en niet mag, wat verboden zou moeten zijn. Het is een onaanvaardbare aantasting van het eigendomsrecht en het geeft blijk van een tekortschietend inzicht in het verschil tussen het mijn en het dijn. Verboden, dat is het woord dat bij kraken hoort. Langdurige leegstand is ongewenst, maar kan zeer uiteenlopende oorzaken hebben en voor sommige daarvan past meer of minder begrip. Waar in elk geval naar onze opvatting geen begrip voor past, is de redenering dat kraken beschouwd moet worden als een stok achter de deur om leegstand te bestrijden. In de praktijk heeft dat wel eens als zodanig gefunctioneerd, maar dan blijft staan dat het een vorm van eigenrichting is of dreiging daarmee die niet past in een geordende rechtstaat.

De heer **Jansen** (SP): Voorzitter. Kraken is verboden en leegstand is ongewenst. Welke kwalificatie geeft de heer Van der Staaij mee aan speculatie en slecht rentmeesterschap? Is dan de term "ongewenst" een goede term om de lading te dekken, of heeft hij daar nog iets krachtigers voor in petto?

De heer **Van der Staaij** (SGP): Voor slecht rentmeesterschap neem ik het natuurlijk nooit op. Dat is ook zeer ongewenst, maar het is lastig om dat in de categorie te plaatsen van een duidelijke morele norm die je schendt als je het verschil tussen het mijn en het dijn overgaat en het huis van een ander binnengaat dat niet jouw eigendom is. Dan bestaat er geen twijfel over dat je een belangrijke norm overschrijdt. Het rentmeesterschap is een mooie verzamelterm, maar daar vallen allerlei gedragingen onder waar je over kunt discussiëren, in de zin van wat er wel en niet onder valt.

De heer **Jansen** (SP): Deze conclusie respecteer ik uiteraard, maar ik zou wel van de heer Van der Staaij willen horen of hij de in het wetsvoorstel opgenomen leegstandsbestrijding voldoende in balans vindt met de andere kant van de weegschaal. Onderschrijft hij dat de door ons bij amendement voorgestelde verbeteringen inderdaad verbeteringen zijn?

De heer **Van der Staaij** (SGP): Ten aanzien van de leegstand stel ik vast dat van heel veel kanten de vraag is gesteld of een en ander wel nodig is, omdat gemeenten al heel veel instrumenten hebben. Ik heb de redenering van de indieners gezien en die heeft mij overtuigd. De indieners zeggen: het gaat uiteindelijk wel heel veel over woningen, maar wij hebben ook te maken met leegstaande kantoorpanden en dergelijke, dus heb je nog een aanvullend instrumentarium nodig. Met dit wetsvoorstel wordt dus al een aanvullend instrumentarium geboden. Ik ben er niet van overtuigd dat hierin nog allerlei gaten zitten die wij met amendementen moeten dichten. Vanzelfsprekend sta ik open voor discussie en zal ik de beraadslagingen nauwgezet volgen op dit punt. De kern van het wetsvoorstel – wij steunen deze van harte – is de algehele strafbaarstelling van het kraken. Het wordt hoog tijd om de valse Robin Hoodromantiek bij dit onderwerp definitief achter ons te laten.

In de schriftelijke gedachtewisseling zijn uitgebreid vragen over aard en omvang van de problematiek aan de orde geweest. Op die vragen kon in een aantal gevallen geen precies antwoord worden gegeven – hoeveel wordt er nu precies gekraakt? – simpelweg omdat het mankeert aan betrouwbare, objectieve gegevens. Ik wil dit de indieners dan ook niet kwalijk nemen. Ik kan niet het onmogelijke verwachten als een heldere registratie tot nu toe gewoon ontbreekt. Echter, voor ons is, juist als je het wat meer principieel benadert, wel belangrijk dat er geen misverstand kan en mag bestaan over het feit welke normen je hanteert, namelijk dat dit een onaanvaardbare aantasting van het eigendomsrecht is. Ik zou willen dat het niet nodig is om dit nog eens in het Wetboek van Strafrecht op te schrijven, dat wij het hierover allemaal wel met elkaar eens zijn. Ik denk dat de gedachte-wisseling van vandaag en de inbreng van diverse partijen helaas laten zien dat er heel verschillend over gedacht wordt. Sommigen nemen het gewoon met droge ogen op voor het kraken. Dat toont des te meer aan dat het nuttig, nodig en wenselijk is om een en ander expliciet in het Wetboek van Strafrecht op te nemen.

De indieners hebben onzes inziens aannemelijk gemaakt dat het huidige instrumentarium aan wettelijke middelen tekortschiet, dat de leegstand aanzienlijk en bovendien groeiend is, met name in de kantorensector. Leegstand is een groot probleem. Zeker langdurige leegstand gaat in de praktijk immers vaak met verpaupering gepaard. Op beide onderwerpen, de aanpak van kraken en het tegengaan van leegstand, vinden wij het huidige wettelijke instrumentarium onvoldoende. Neem het kraakverbod. Zoals ik al zei, is ontruiming nu niet algeheel mogelijk bij leegstand van minder dan twaalf maanden. Bij de bestaande strafbaarstelling zie je bovendien, hoe je er ook over denkt, dat zich in de praktijk diverse knelpunten voordoen. Denk aan problemen op het punt van bewijslevering wat de twaalf maanden leegstand betreft en de vraag of krakers de vordering tot ontruiming van de rechthebbende hebben ontvangen. Er zijn identiteitsvaststellingsproblemen. Kortom, het is allemaal geen rozengeur en maneschijn.

Rechthebbenden zijn voornamelijk aangewezen op civielrechtelijke middelen, zeker als het gaat om leegstand die langer dan twaalf maanden heeft geduurd. Ook antikraak- en leegstandbeheersovereenkomsten die worden aangegaan, bieden volgens ons niet altijd soelaas. In veel gevallen gaat het hierbij immers om grote panden die dan feitelijk nog niet worden gebruikt voor het doel waarvoor ze bestemd zijn. De buitenwettelijke middelen als het aanbieden van een vertrekvergoeding laat ik maar buiten beschouwing. Van de bestaande wettelijke instrumenten om kraken te voorkomen, wordt nog het meest gebruikgemaakt van het middel van tijdelijke verhuur op basis van de Leegstandwet. Er is wel geopperd om de termijn van tijdelijke verhuur op te rekken, maar het is de vraag, ook aan de indieners, of dit wel soelaas biedt in al die gevallen waarin de hypotheeknemer een verbod op verhuur heeft opgenomen in de hypotheekakte. In veel gevallen is dit een standaardbepaling.

Uitbreiding van het wettelijke instrumentarium lijkt ook ten aanzien van het bestrijden en voorkomen van leegstand aangewezen, zeker als het niet langer uitsluitend om woningen gaat. De bestaande artikelen schieten tekort. De vervolgvraag is dan: is de invulling

Van der Staaij

die hieraan gegeven wordt door de indieners geslaagd? In grote lijnen kunnen wij ons daarin goed vinden. Ik heb er nog enkele vragen en opmerkingen bij. Is de strafmaat niet te laag, ook als je kijkt naar de strafprocessuele mogelijkheden die deze strafmaat biedt? Ik verwijs kortheidshalve naar wat de collega's van de PVV en de VVD daarover hebben gevraagd en opgemerkt.

Ook heb ik een vraag over de handhavingscapaciteit. Ook ons stelt het natuurlijk niet tevreden als je nu alleen maar in het wetboek zet dat kraken altijd verboden is, het in de praktijk daarbij zou blijven en er geen handhavingscapaciteit is om deze strafbaarstelling ook af te dwingen. Hoe denken de indieners op dit moment over de mogelijkheden tot een effectieve handhaving van de algehele strafbaarstelling die zij hebben voorgesteld? Ook in de schriftelijke gedachteswisseling is het advies van de Raad van State al naar voren gekomen. Bij een algeheel kraakverbod zou de eigenaar altijd toch nog een civielrechtelijke ontruimingsvordering moeten instellen. Naar aanleiding van een vraag van ons in het verslag antwoorden de indieners dat ook panden die langer dan een jaar leegstaan op strafvorderlijke titel kunnen worden ontruimd. Een civielrechtelijke vordering zou dan niet meer nodig zijn. In de tweede nota van wijziging wordt daarop weer ingegaan en wordt een en ander verduidelijkt. Maar heb ik het goed begrepen? Kunnen de initiatiefnemers er nog eens nadrukkelijk op ingaan? Is in die gevallen ook een civielrechtelijke vordering niet meer nodig om de ontruiming tot stand te brengen?

Bij ons bestaan nog de nodige twijfels over de werkzaamheid en de effectiviteit van de voorgestelde wijzigingen ten behoeve van het tegengaan van de leegstand. Er wordt enerzijds gesteld dat sommige gemeenten op een nieuwe, betere regeling zitten te wachten. Anderzijds geven gemeenten blijk van geringe bereidheid om bestaande instrumenten, zoals de artikelen 8 en 84 van de Huisvestingswet, in te zetten. Het vorderen van woonruimte op deze basis gebeurt zelden of nooit. Je vraagt je natuurlijk af wat daarvan de oorzaak is. Hoe komt het dat alleen de gemeente Amsterdam kennelijk een beleid heeft ten aanzien van leegstaande panden, terwijl de leegstand volgens de indieners zich in de 100 grootste gemeenten voordoet? Als het om de voorgestelde nieuwe middelen op dit punt gaat, lijkt er sprake van grote terughoudendheid bij de gemeenten. Graag erkennen ook wij dat het tegengaan van leegstand een primaire verantwoordelijkheid van de eigenaar is. Soms spelen echter ook gemeenten een belangrijke rol bij het ontstaan van langdurige leegstand. Zeker als dit tot verpaupering aanleiding dreigt te geven, hebben gemeenten daarin een vitale rol. Gemeenten hebben dan zeker ook een medeverantwoordelijkheid. De indieners willen het instellen van een leegstandverordening niet verplichtend voorschrijven, vanwege respect voor de gemeentelijke autonomie. Maar ik vroeg net al waardoor het komt dat het bestaande instrumentarium soms zo weinig gebruikt wordt. Gemeenten zien nog wel eens op tegen de financiële en administratieve lasten die aan een leegstandsregeling zijn verbonden. Valt te verwachten dat zij leegstand daadwerkelijk zullen aanpakken aan de hand van het nieuwe instrumentarium? Los je het probleem dan wel op?

De kernvraag, waarmee ik mijn betoog tot een afronding wil brengen, is hoe de indieners willen voorkomen dat de door hen op dit punt voorgestelde regeling in de praktijk een dode letter zal worden? Hoe

kunnen gemeenten ertoe aangespoord worden en ervan overtuigd worden om een actief leegstandsbeleid te voeren?

Dit waren mijn opmerkingen in eerste termijn. Het zal duidelijk zijn dat wij dit wetsvoorstel van harte zullen steunen. Wij zien nog uit naar de verdere discussie naar aanleiding van vragen over onderdelen van het wetsvoorstel.

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**: Daarmee zijn wij gekomen aan het einde van de eerste termijn van de kant van de Kamer bij de behandeling van het wetsvoorstel. Ik dank de Kamerleden voor hun inbreng en beide ministers voor hun komst. Ik wens de indieners en de heer Van Dijk, die hen ondersteunt, succes bij het voorbereiden van de beantwoording van de vele vragen die aan hen zijn gesteld.

De vergadering wordt van 14.07 uur tot 14.45 uur geschorst.

Voorzitter: Verbeet

De **voorzitter**: Op de tafel van de Griffier ligt een lijst van ingekomen stukken. Op die lijst staan voorstellen voor de behandeling van deze stukken. Als voor het einde van de vergadering daartegen geen bezwaar is gemaakt, neem ik aan dat daarmee wordt ingestemd.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Ik stel voor, toe te voegen aan agenda van een van de volgende weken:

- het wetsvoorstel Bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten (31927);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet luchtvaart met betrekking tot de gevolgen van buitenlandse luchthavens voor de ruimtelijke ordening op Nederlands grondgebied (Beperkingengebied buitenlandse luchthavens) (31898);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte (instelling van een landelijke huurcommissie) (31903);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet milieubeheer, de Wet luchtvaart en de Wet op de economische delicten ten behoeve van de implementatie van richtlijn nr. 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 19 november 2008 (PbEU 2009, L 8) tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap (handel in emissierechten luchtvaart) (31963);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Successiewet 1956 en enige andere belastingwetten (vereenvoudiging bedrijfsopvolgingsregeling en herziening tariefstructuur in de Successiewet 1956, alsmede introductie van een regeling voor afgezonderd particulier vermogen in de Wet inkomstenbelasting 2001 en de Successiewet 1956) (31930).